

**T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**İBRAHİM BEY'İN DĀSĪTĀN-I YĪGĪT HEKĀYET İSİMLİ
ESERİNİN TERCÜMESİ
GİRİŞ-METİN-İNCELEME-SÖZLÜK-TIPKIBASIM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Nazmiye KORKMAZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Serhat KÜÇÜK**

**KARABÜK
ŞUBAT 2018**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	vii
DOĞRULUK BEYANI	viii
ÖNSÖZ	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	xiii
ARCHIVE RECORD INFORMATION	xiv
KISALTMALAR.....	xv
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1. ESERİN YAZILDIĞI DÖNEM VE ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	2
2. ESERİN TANITIMI VE NÜSHANIN TAVSİFİ.....	3
3. ESERİN KONUSU VE ÖZETİ	5
II. BÖLÜM.....	8
4. METNİN TRANSKRİPSİYONUNDA VE İMLASINDA İZLENEN YOL	9
5. KULLANILAN TRANSKRİPSİYON YÖNTEMİ.....	10
METİN.....	11
III. BÖLÜM	44
İNCELEME.....	44
6. ESERİN FONETİK VE MORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ.....	45
6.1. VOKALLERİN YAZILIŞI.....	45
6.1.1. “a ve e” Vokallerinin Yazılışı.....	45
6.1.1.1. Kelime Başında “a ve e” Vokallerinin Yazılışı:	45
6.1.1.2. Kelime Ortasında “a ve e” Vokallerinin Yazılışı:	45
6.1.1.3. Kelime Sonunda “a ve e” Vokallerinin Yazılışı:.....	45
6.1.2. “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı.....	46
6.1.2.1. Kelime Başında “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı:	46
6.1.2.2. Kelime Ortasında “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı:.....	46
6.1.2.3. Kelime Sonunda “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı:	46
6.1.3. “u, ü, o ve ö” Vokallerinin Yazılışı.....	46
6.1.3.1. Kelime Başında “u, ü, o ve ö” Vokallerinin Yazılışı.....	46
6.1.3.2. Kelime Ortasında “u, ü, o ve ö” Vokallerinin Yazılışı:	47
6.1.3.3. Kelime Sonunda “u ve ü” Vokallerinin Yazılışı:	47

6.2. KONSONANTLARIN YAZILIŞI	47
6.2.1. “p” Ünsüzünün Yazılışı.....	47
6.2.2. “ç” Ünsüzünün Yazılışı.....	48
6.2.3. “g” Ünsüzünün Yazılışı.....	48
6.2.4. “s” Ünsüzünün Yazılışı.....	48
6.2.5. “t ve d” Ünsüzünün Yazılışı.....	49
6.2.6. “k” Ünsüzünün Yazılışı.....	49
6.2.7. “n ve ñ” Ünsüzünün Yazılışı	49
6.3. İMLÂ FARKLILIKLARI.....	50
6.4. SES BİLGİSİ	52
6.4.1. Ünlü Değişmeleri.....	52
6.4.1.1. e > i ve i > e Değişmesi	52
6.4.1.2. ı > i Değişmesi	53
6.4.1.3. u > i ve ü > i Değişmesi.....	54
6.4.1.4. o, ö > u, ü Değişmesi.....	54
6.4.2. Ünlü Düşmesi	54
6.4.3. Ünlü Birleşmesi	55
6.4.4. Ünlü Türemesi.....	56
6.4.5. Ünlü Uyumu.....	56
6.4.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu.....	57
6.4.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	57
6.4.6. Ünsüz Değişmeleri.....	58
6.4.6.1. b > v Değişmesi	58
6.4.6.2. d > y Değişmesi	59
6.4.6.3. k > g Değişmesi	59
6.4.6.4. k̇ > ğ Değişmesi	60
6.4.6.5. t > d Değişmesi	61
6.4.7. Ünsüz Düşmesi.....	62
6.4.8. Ünsüz Türemesi.....	63
6.4.9. Ünsüz Uyumu.....	63
6.4.9.1. Sert Ünsüzlerin Uyumu	63
6.4.9.2. Yumuşak Ünsüzlerin Uyumu.....	64
6.5. ŞEKİL BİLGİSİ	65
6.5.1. İsimler.....	65

6.5.1.1. İsim Çekim Ekleri.....	67
6.5.1.1.1. Hâl Ekleri.....	67
6.5.1.1.1.1. Yalın Hâl.....	67
6.5.1.1.1.2. Belirtme Hâli.....	68
6.5.1.1.1.3. Yönelme Hâli	68
6.5.1.1.1.4. Bulunma Hâli	68
6.5.1.1.1.5. Çıkma Hâli	68
6.5.1.1.1.6. Vasıta Hâli	69
6.5.1.1.2. Eşitlik Eki:	69
6.5.1.1.3. Tamlama(İlgi) Eki.....	69
6.5.1.1.4. İyelik Ekleri	70
6.5.1.1.4.1. Teklik Birinci Şahıs İyelik Eki	70
6.5.1.1.4.2. Teklik İkinci Şahıs İyelik Eki.....	70
6.5.1.1.4.3. Teklik Üçüncü Şahıs İyelik Eki.....	70
6.5.1.1.4.4. Çokluk Birinci Şahıs İyelik Eki.....	70
6.5.1.1.4.5. Çokluk İkinci Şahıs İyelik Eki.....	70
6.5.1.1.4.6. Çokluk Üçüncü Şahıs İyelik Eki.....	71
6.5.1.2. İsim Yapım Ekleri.....	71
6.5.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	71
6.5.1.2.2. Fiilden İsim Yapan Ekler.....	72
6.5.2. Fiiller	73
6.5.2.1. Fiil Çekim Ekleri	73
6.5.2.1.1. Bildirme Kip Ekleri:	73
6.5.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	74
6.5.2.1.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman.....	74
6.5.2.1.1.3. Geniş Zaman	74
6.5.2.1.1.4. Gelecek Zaman.....	74
6.5.2.1.2. Dilek Kip Ekleri:	75
6.5.2.1.2.1. İstek Kipi.....	75
6.5.2.1.2.2. Şart Kipi.....	75
6.5.2.1.2.3. Emir Kipi	75
6.5.2.1.3. Şahıs Ekleri:.....	76
6.5.2.1.3.1. Zamir Kaynaklı Şahıs Ekleri (1. Tip Şahıs Ekleri)	76
6.5.2.1.3.2. İyelik Kaynaklı Şahıs Ekleri (2. Tip Şahıs Ekleri).....	77

6.5.2.1.3.3. Emir Kipiyle Kullanılan Şahıs Ekleri.....	78
6.5.2.1.4. Olumsuzluk Eki.....	78
6.5.2.1.5. Ek Fiil (i-).....	78
6.5.2.2. Fiil Yapım Ekleri	78
6.5.2.2.1. Fiilden Fiil Yapan Ekler	78
6.5.2.2.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	79
6.5.2.3. Fiilimsi Ekleri	80
6.5.2.3.1. İsim – Fiil (Mastar) Ekleri	80
6.5.2.3.2. Sıfat - Fiil (Partisip) Ekleri.....	81
6.5.2.3.3. Zarf - Fiil (Gerundium) Ekleri.....	81
6.5.3. Sıfatlar	82
6.5.3.1. Niteleme Sıfatları.....	83
6.5.3.2. Belirtme Sıfatları.....	83
6.5.3.3. İşaret Sıfatları	83
6.5.3.4. Sayı Sıfatları	83
6.5.3.5. Belirsiz Sıfatlar	83
6.5.3.6. Soru Sıfatları.....	84
6.5.4. Zamirler	84
6.5.4.1. Şahıs Zamirleri.....	84
6.5.4.2. İşaret Zamirleri	84
6.5.4.3. Belgisiz Zamirler	85
6.5.4.4. Soru Zamirleri.....	85
6.5.5. Zarflar	85
6.5.5.1. Durum (Hâl, Niteleme) Zarfları	85
6.5.5.2. Zaman Zarfları.....	86
6.5.5.3. Yer-Yön Zarfları	86
6.5.5.4. Miktar Zarfları	86
6.5.5.5. Soru Zarfları	86
6.5.6. Edatlar.....	87
6.5.7. Bağlaçlar	87
6.5.8. Ünlemler	88
IV. BÖLÜM	89
7. DİZİN VE SÖZLÜĞÜN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL	90
SÖZLÜK VE DİZİN.....	92

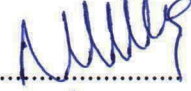

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ.....	146
V. BÖLÜM	149
TIPKIBASIM	149
SONUÇ.....	162
KAYNAKÇA	164
ÖZGEÇMİŞ	166

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Nazmiye Korkmaz'a ait "İbrahim Bey'in Dāsitān-ı Yigit Hekāyet İsimli Eserinin Tercümesi Giriş-Metin-İnceleme-Sözlük-Tıpkıbasım" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Tezli Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Yrd. Doç. Dr. Mustafa KUNDAKÇI	
Danışman Üye	: Yrd. Doç. Dr. Serhat KÜÇÜK	
Üye	:Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR	
Üye	:Yrd.Doç.Dr. Nimet KARA KÜTÜKÇÜ	
Üye	:Yrd. Doç. Dr. Şerife AĞARI	

Tez Sınavı Tarihi: 09/02/2018

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Nazmiye KORKMAZ

İmza :

ÖNSÖZ

Osmanlı Türkçesi Türklerin yüzyıllar boyunca kullanıp geliştirdikleri özgün bir dildir. Arapça ve Farsçadan yararlanmış ancak ikisinden de farklı bir dil olmuştur. Geçmiş ile gelecek arasındaki köprüyü sağlam kurabilmek için Osmanlı Türkçesini okuyup anlayabilmek gerekmektedir. Millî kültürümüzün temelini oluşturan eserlerimizin hemen hemen tamamı, Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Hâlbuki yeni neslimiz, eski dönemlerden kalmış bir kitap, mektup veya eski bir tapu senedini okuyamadığı gibi bir parada, bir çeşme kitabesinde, tarihî bir çarşı girişi ya da belki her gün altından geçtiği üniversite giriş kapısında yazılı olan Osmanlı Türkçesi metnini okuyup anlayamamaktadır. Bizler, birkaç yıl değil asırlarca, tüm dünyayı adalet ve şefkatiyle avucuna alan koca bir cihan devletinin ve onun kültürünün mirasçlarıyız. Bu kültürün hayret verici belgelerini, eserlerini ve metinlerini araştırmamız, okumamız, incelememiz ve gelecek nesillere aktarmamız gerekmektedir. Ecdadımızın bizlere armağan ettiği belki de emanet ettiği sayısız seçkin ve değerli eser bugün kütüphanelerimizde okunmayı ve günümüz alfabesine aktarılmayı beklemektedir.

Üzerinde çalışma yaptığımız bu eser tarih koridorumuzun küçük de olsa bir bölümüne ışık tutmaktadır. Ait olduğu dönemin hem dil özelliklerini yansıtmakta hem de o dönemin sosyolojik zihin yapısını ortaya koymaktadır.

Çalışmadaki amacımız eseri Arap harflerinden Latin harflerine aktararak hem fonetik hem de morfolojik özellikleri bakımından incelemek ve eserin dil özelliklerini ortaya koyabilmektir.

Eser Giriş, Metin, İnceleme, Sözlük ve Tıpkıbasım olarak beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; eserin ait olduğu yüzyıl hakkında genel bilgi, eserin yazıldığı nazım biçimi, eserin tanıtımı, nüshanın tavsifi, eserin müellifi ve müstensihi, eserin konusu ve dili hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde; eserin tamamı çeviri yazıya aktarılmıştır. Üçüncü bölümde; eserdeki kelimelerin ses ve yapı incelemelerine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde; ekli dizin alınarak sözlük yapılmıştır. Dizin oluşturulurken kelimelerin alfabetik sırası, türleri ve anlamları verilerek bu kelimelere gelen ekler de ilgili sözcüğün altında gösterilmiştir. Metin içinde birden fazla anlamda kullanılan kelimelerin ayrı ayrı anlamları verilmiştir. Metinde geçen kişi ve yer adları için ayrıca özel isimler dizini oluşturulmuştur. Son bölüm olan tıpkıbasım bölümünde elimizdeki yazmanın orijinal biçimi verilmiştir.

Bu tezin yazımında bana maddi ve manevi her türlü yardım ve desteği gösteren, sevgili eşim ve kıymetli aileme; eserin okunmasında, yazılmasında ve incelenmesinde yardımlarını benden esirgemeyen ve bana yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Serhat KÜÇÜK'e teőekkürlerimi sunuyorum.

Nazmiye KORKMAZ

ÖZET

Bu çalışmada “Dāsītān-ı Yiğit” isimli eser, transkripsiyon harfleriyle günümüz alfabesine aktarılmış ve metnin orijinaline bağlı kalınmıştır. Eser konusu itibariyle bir yiğitlik hikâyesidir. Metin fonetik ve morfolojik bakımdan incelenmiştir. Fonetik olarak vokaller, konsonantlar ve ses değişmelerini; morfolojik olarak ise isim, fiil, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem gibi kelime türlerini ve bunlara gelen ekleri kapsamaktadır. Sözlük ve dizin bölümünde, kelimeler ve onlara gelen ekler alfabetik olarak sıralanmıştır. Kelimelerin anlamları, metindeki kullanımına göre verilmiştir. Çalışma, bu eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bir eser olduğunu, o dönem Türkçesinin özelliklerini taşıdığını, ünlü ve ünsüz uyum ve uyumsuzluklarını göstermiştir. Eserde Türkçe kelimeler yanında, Arapça ve Farsça kelimelerin de kullanılmış olduğunu görmekteyiz. Ancak bu kelimelerin Türkçenin kelime yapısına uydurulmuş olması, onların dilimize yerleşmiş olduğunu da göstermektedir. Bütün bu özellikleri ile yazıldığı dönemin , 14. yüzyılın, dil özelliklerini yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Yiğit Destanı, Transkripsiyon, Fonetik, Morfolojik

ABSTRACT

In this work, the study whose name is "Dāsītān-i Yigit" was transcribed and adhered to the original text. The story is a valiant story according to its subject. The text was examined from phonetics and morphology. The study includes vocals, consonants and voices changing phonetically and it morphologically includes vocabulary such as noun, verb, adjective, pronoun, adverb, prepositions, conjunction, exclamation and additions to them. In the dictionary and index section, the words and suffixes are listed in alphabetical order. The meanings of the words are given according to their usage. This study was a work belonging to the period of Ancient Anatolian Turkish period and it showed the characteristics of Turkish language at that time, showed vocal and consonant harmony and incompatibility. In addition to Turkish words, we can see that Arabic and Persian words were also used in this study. However, the fact that these words are adapted to the Turkish word structure also indicates that they are settled in our language. It reflects the language properties of 14th century with all these features.

Keywords: Old Anatolian Turkish, Valiant story, Transcription, Phonetic, Morphological

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	İbrahim Bey'in Dāsītān-ı Yigit Hekāyet İsimli Eserinin Tercümesi Giriş-Metin-İnceleme-Sözlük-Tıpkıbasım
Tezin Yazarı	Nazmiye KORKMAZ
Tezin Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Serhat KÜÇÜK
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	09/02/2018
Tezin Alanı	Türk Dili ve Edebiyatı
Tezin Yeri	Yüksek Lisans
Tezin Sayfa Sayısı	166
Anahtar Kelimeler	Eski Anadolu Türkçesi, Yiğit Destanı, Transkripsiyon, Fonetik, Morfolojik

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Translation of İbrahim Bey's Dāsītān-ı Yigit Hekāyet- Introduction-Text-Review-Dictionary-Facsimile
Author of the Thesis	Nazmiye KORKMAZ
Advisor of the Thesis	Assist. Prof. Dr. Serhat KÜÇÜK
Status of the Thesis	Master Degree
Date of the Thesis	09/02/2018
Field of the Thesis	Turkish Language and Literature
Place of the Thesis	Master Degree
Total Page Number	166
Keywords	Old Anatolian Turkish, Valiant story, Transcription, Phonetic, Morphological

KISALTMALAR

<i>A.</i>	Arapça
<i>age.</i>	Adı geçen eser
<i>agm.</i>	Adı geçen makale
<i>bağ.</i>	Bağlaç
<i>bk.</i>	Bakınız
<i>C.</i>	Cilt
<i>e.</i>	Edat
<i>Far.</i>	Farsça
<i>is.</i>	İsim
<i>s.</i>	Sayfa
<i>S</i>	Sayı
<i>sf.</i>	Sıfat
<i>TDED</i>	İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
<i>ünl.</i>	Ünlem
<i>vb.</i>	Ve benzeri
<i>vd.</i>	Ve diğerleri
<i>yrd. f.</i>	Yardımcı fiil
<i>zf.</i>	Zarf
<i>zm.</i>	Zamir

I. BÖLÜM
GİRİŞ

1. ESERİN YAZILDIĞI DÖNEM VE ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ

Eski Anadolu Türkçesi, genel olarak 12. yüzyılın ortalarından 15. yüzyılın ortalarına, hatta 16. yüzyıla kadar Anadolu'da kurulup gelişmiş olan yazı diline verilen bir addır. Anadolu bölgesi, ancak Türklerin Anadolu'yu fethetmesinden sonra bir Türk yurdu hâlini almıştır. Dolayısıyla Türklerin bu bölgede oluşturdukları dilin içine Orta Asya yazı dilinin birtakım özellikleri girmiştir.¹ Mecdut Mansuroğlu'nun dediği gibi "... Geldiklerinde yazılı edebiyatları bulunmayan bu Türklerin (Oğuzlar) ileri gelenleri Arap ve Fars edebiyatlarını örnek tutarak o dillerde yazdılar. Az sonra, birinci derecede dinî-ahlâkî eserleri geniş kalabalığa tanıtmak ihtiyacı ile, güçlülkle Türkçe ve Rumca yazmalar başladı. Bundan da kolayca anlaşılacağı üzere, Anadolu'da Türkçe yazılırken, umumî bir yazı dili bulunmadığından, yerli konuşmalardan faydalanılmıştır. Yerli ağızlarla Türkçe eserler merkezî idarenin yıkılması ve Anadolu beyliklerinin türemesi zamanına rastlayan XIV. yüzyılda çok arttı. Anadolu'da yazı dili birliğine ancak Osmanoğulları'nın hâkimiyetlerini genişletmeleri sonunda elde edilen siyasî birlikle kavuşabilmiştir."² Anadolu'da Türkçe 12. yüzyılın ilk yarısında yazıya geçmeye başlamış; ilk edebî eserler Anadolu Selçuklularının son, beylikler döneminin ilk yarılarında yazılmıştır. Bu dönemlerde Arapça ve Farsça resmî dil olarak devam etse de Türkçe de halkın dili olmaya devam etmiştir. Edebî eserlerin bir bölümü Arapça ve Farsça olarak yazılmışken, diğer taraftan da Türkçeye tercüme yapılmış ve Türkçe eserler yazılmıştır.³ 14. asır başında Anadolu Selçukluları yerine kurulan Anadolu beylikleri sahalarında Türkçecilik hamleleri başladı. Bilhassa Osmanlı Devleti'nin adeta Türkçü olan siyaseti ve emirleriyle Türk dili beklenen mevkiine yerleşti.⁴

14. yüzyılda Anadolu'da gelişen Türk edebiyatında mesnevilere bakacak olursak; önceki yüzyıla göre sayılarının artmasının yanında konuları da çeşitlenmiştir. Bu yüzyılda daha çok dinî-destânî, dinî-tasavvufî, menkıbevî-didaktik mesneviler ve edebî yönü ön planda olan macera ile karışık romantik aşk mesnevileri yazılmıştır. Dinî-destânî ve dinî-tasavvufî özellikleri bulunan mesneviler, halka özellikle ahlâk, fazilet, fedakârlık, yiğitlik gibi meziyetlerin anlatılması, bazı dinî bilgilerin öğretilmesi ve dinî

¹ Kâzım Köktekin, *Kırşehirli İsa'nın Dâstân-ı İbrâhim'i ve Dili*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S 16, Erzurum 2001, s. 13-26.

² Mecdut Mansuroğlu, *Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Başlama ve Gelişmesi*, TDED, C. IV/3, İstanbul 1951, s. 217.

³ Kâzım Köktekin, *agm.*, s. 13-26.

⁴ Nihad Sâmî Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 1, İstanbul 1983, s. 299.

terbiye verilmesi amacıyla yazılmış didaktik eserlerdir. Bu hikâyelerin büyük bir kısmı, sanattan uzak ve sade bir Türkçe ile yazılmışlardır.⁵ Dāsītān-ı Yigit adlı hikâye de bu eserlerden biridir.

2. ESERİN TANITIMI VE NÜSHANIN TAVSİFİ

Eser, Süleymaniye Kütüphanesi yazma eseler bölümünde yer almaktadır. Elimizde bulunan eser 14. yüzyıla ait bir metindir. 781/1379 tarihinde İbrahim adlı bir yazar tarafından kaleme alınmıştır.⁶ Bakılan diğer kaynaklarda yazar ve eseri hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.⁷ “Dāsītān-ı Yigit” müelliflerinden birisinin beyanına göre eserin aslı 420 beyit olmasına rağmen, elindeki nüshada eksik olarak 350 beyittir.⁸ Burada incelediğimiz nüsha ise 312 beyitten oluşmaktadır.

Bu yazma eser, Süleymaniye Kütüphanesinde 00519 (tarih yok) “Hikāye-i Muhammed Hanefî” adıyla kayıtlıdır. Bizim incelediğimiz hikaye, “Dāsītān-ı Yigit Hekāyet” adıyla, bu eserin içerisindeki müstakil bir bölümdür. Türkçe, harekeli nesih hatla, 207x147, 150x105 mm ölçüsünde, 13 satırlı, 53b - 65a numaralı sayfalarında, el yazısıyla kâğıda yazılmıştır. Arşiv bilgisinde talik hatla yazıldığı kaydedilmiştir. Ancak sadece birkaç yerde talik hat kullanılmıştır. Başlık kısmı kırmızı ile yazılmıştır. Bazı sayfalar rutubet lekeli ve bazı sayfalarda mühür bulunmaktadır.

Eserin müellifi XV. yüzyıl şairlerinden zannedilen ancak XIV. yüzyıl şairlerinden olan İbrahim Bey’dir. Bu yüzyılda (1379) yazdığı “Dāsītān-ı Yigit”, didaktik bir macera hikâyesidir. Diğer Eserleri: İbrahim Bey, “Divan”ında yer alan 2301 beyit tutarındaki on yedi manzumeyi mesnevi nazım biçimiyle ve dört değişik vezinle yazmıştır. Mesnevilerin serlevhaları (=başlıkları) Farsçadır. Münacat, miraciyye ve medhiyelerin bulunduğu bu manzumelerde, şeyhliğin ve müridliğin vasıflarını ve medhini işleyen İbrahim Bey, ayrıca Mevlānā’nın Mesnevî-i Ma‘nevî’sinde geçen on iki hikâyeyi manzum olarak Türkçeye çevirmiş ve kısmen de şerh etmiştir.⁹

⁵ Kemal Yavuz, Mustafa Canpolat, İsmet Şanlı, *XIV.-XV. Yüzyıllar Türk Edebiyatı*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2011, s. 50.

⁶ Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964, s. 85. Ahmet Kartal, *Doğu’nun Uzun Hikâyesi*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2014, s. 271.

⁷ Bursalı Mehmed Tahir Efendi’nin *Osmanlı Müellifleri* adlı kitabının 1, 2 ve 3. ciltlerine, Kınalızâde Hasan Çelebi’nin *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ* adlı kitabına vd. bakılmıştır.

⁸ Ahmet Kartal, *age.*, s. 271. *Mesnevîlerin Doğuşu ve Türk Edebiyatındaki Gelişmesi*, -E- Kitap Projesi, 2008, s. 4.

⁹ Kemal Yavuz, Mustafa Canpolat, İsmet Şanlı, *age.*, s. 52.

İncelediğimiz eserin müstensihisi Fahri Efendi'dir. Kitabın başında bu bilgi yer almaktadır. Ancak istinsah tarihiyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Araştırma yaptığımız eserde yazar ismi ve tarih yazılmamıştır. Ancak Vasfi Mahir Kocatürk'ün Türk Edebiyatı Tarihi adlı kitabında yazarın adı ve eseri yazdığı tarih de yer almaktadır:

*“Bunu diyen zayıf İbrahim durur,
..... hak kerim rahim durur.
Kangı yılda bu haber oldu tamam,
Edeyim tarihini ben vesselâm.
Yedi yüz seksen birinde söyledim
Şaban ayında tamâm eyledim.”¹⁰*

Eser, dinî kültür içinde ise de doğrudan doğruya dinî-didaktik veya tasavvufî bir tarafı yoktur. Tevrat, eski Yunan mitolojisi, İslâmi menkıbeler ve Türk masalları karışımıdır. 14. yüzyıl halk masal ve dinî destanlarının genel niteliğindedir.¹¹ Sözlük anlamı hikâye, kıssa olan "destan", aynı zamanda halk edebiyatımızın da nazım şekillerinden birinin adıdır.¹² Bu eser de didaktik mahiyette bir macera hikâyesidir.¹³ Eser mesnevi nazım biçimiyle ve aruz vezninin Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün kalıbıyla yazılmıştır. Edebî bir terim olarak mesnevi, aynı vezinde, her beyti kendi arasında müstakilen kafiyeli nazım şekline verilen isimdir.¹⁴

“Dâsitân-ı Yigit Hekâyet” isimli bu hikayemizin içinde bulundurduğu kelimeler, bu kelimelerin yapısı ve nasıl yazıldıkları, eklerin değişim ve dönüşümleri bakımından 14-15. yüzyıl Türkçesinin değerli bir örneği olduğunu düşünmekteyiz. Eser yazıldığı dönemdeki dil özelliklerini genel itibariyle taşımaktadır. Eski Anadolu Türkçesinin özellikleri yanında, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların da kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu yabancı kelime kullanımı eserin anlaşılmasını zorlaştıracak seviyede olmamakla beraber eserin dili sade ve anlaşılırdır.

¹⁰ Vasfi Mahir Kocatürk, *age.*, s. 86.

¹¹ Vasfi Mahir Kocatürk, *age.*, s. 86.

¹² Kâzım Köktekin, *agm.*, s. 13-26.

¹³ *Mesnevîlerin Doğuşu ve Türk Edebiyatındaki Gelişmesi*, -E- Kitap Projesi, 2008, s. 4.

¹⁴ Celâluddîn-i Humâyî, *Funûn-i Belâgat ve Sana'ât-i Edebî*, Tehrân 1370, s. 156; Simâdâd, *Ferheng-i İstîlâhât-i Edebî*, Tehrân 1375, s. 263.

3. ESERİN KONUSU VE ÖZETİ

Eser; ana kahramanı olan yiğidin, sultanın kızıyla evlenebilmek için yaptıklarını konu edinmektedir. Eserde anlatılanlar şöyledir:

Zamanın birinde anne, baba ve oğuldan oluşan bir aile vardır. Çok zengin ve değerli bir tüccar olan baba, fakir düşer. Çok bilgili olan oğulları, anne ve babasına “Aç kalmaktansa, sizi padişaha satayım.” der. Bu sayede anne ve babasını açlıktan ve sefillikten kurtarmayı, kendi de başının çaresine bakmayı planlar. Anne ve babası bu teklifi kabul eder ve padişahın sarayına giderler. Düşündükleri gibi de olur ve padişah onları kul olarak alır. Oğlan babasının yerine at, annesinin yerine de kıyafet ister. Sultan bu istediklerini memnuniyetle karşılar. Yiğit verilenleri alıp yola çıkar. Yolda bir atlıyla karşılaşır. Ona, nereye ve niye gittiğini sorar. Atlı, elindeki mektubu yakındaki kaleye getireceğini söyler. Yiğit “Benim yönüm de o tarafa, ver ben iletayım.” der. Atlı da ona dua edip mektubu verir ve kendisi geri döner. Daha sonra yiğit, mektupta ne yazıldığını öğrenmek için, mektubu açıp okur. Mektupta yazılanlar şöyledir:

“Açdı oğdu bitiyi yolda

Yazmışlar her kim kal'aya ilede

Bitiyi viriçek kesün başını

Anda faşl eyleñ anuñ işini”

Yiğit bunları okuyunca Allah’a şükreder. Kendi kendisine “Eğer bunu açıp okumasaydım ve kaleye iletseydim, başım gidecekti.” der. Mektubu yırtarak yola devam ederken, büyük ve güzel bir şehire varır. Kale burcuna asılmış birçok baş görür. Bu başların hikâyesini merak eder. Daha sonra yoluna devam eder ve bir eve rastlar. Bu evde yaşlı bir kadın, tek başına yaşamaktadır. Yaşlı kadına, misafir olarak evinde kalıp kalamayacağını sorar. Kadının da bir oğlu yıllar önce ölmüş olduğu için, bu yiğidi onun yerine koyup evinde kalmasına müsaade eder. Yiğit, ondan kale burcundaki başların hikâyesini öğrenir. Hikâye şöyledir: Bu şehrin sultanının kızı, kendisini almak isteyen gençlere sualler sorup cevabı bilene varacağını, bilmeyeninse başını alacağını söyler. Ancak kimse bu suallere cevap veremez. Birçok mâlikler, sultanlar mal mülk getirip onu almak isterler ama kız kabul etmez. Hikâye kahramanı yiğit de bu kızın sorularına cevap verip onunla evlenmeye niyetlenir. Yaşlı kadın, bu isteğinin onun sonu olacağını söyler

ama onu ikna edemez. Bu şekilde yiğit, saraya gider ve sultandan izin ister. Sultan ona kızının katına gitmemesini, eğer soruları bilemezse kızının onu öldüreceğini söyler. Yiğit ise sultana, buna razı olduğunu söyler. Kıza haber verilir ve yiğit onun katına gider. Daha sonra kız, soruları sormaya başlar:

*“Kız eydür alñ su ’ālüm budur saña
Nenüñ içinde durursın eyit baña
Yiğit eydür ezberümdedir benüm
Tonum içinde dururam iy cānum”*

Üç gün boyunca türlü türlü sorular sorar. Kızın sorduğu bütün soruları cevaplayan yiğit, bir soru da kendisi sormak ister. Eğer kız soruyu bilemezse yiğitle evlenecektir, ama bilirse onun başını kesecektir.

*“Yiğit eydür kimdür ol hūb şūret
Anasın ton eyler atasın at”*

Kız çok düşünür ama sorunun cevabını bulamaz. Yiğitten bir gün süre ister. Amacı hile ile sorunun cevabını ve oğlanın kim olduğunu öğrenmektir. Eğer melikzade ise onunla evlenmeyi, değilse de sorusunun cevabını verip onu öldürmeyi planlar. O gece süslenip giyinerek -başka biri gibi- oğlanın kaldığı eve gider.

*“Bağdı yiğit karşıdan gördi kıızı
Eyitdi hoş geldüñ iy tañyılduzı
Hācetüñ nedür neye geldüñ baña
Ol kız eydür ‘āşık oldum ben saña”*

Kız bu şekilde hile yaparak, oğlanı yiyip içirerek sorduğu sorunun cevabını ondan öğrenmiş olur. Onu iyice sarhoş ettikten sonra da sarayına geri döner. Ertesi gün yiğidin aklı başına gelir ve gelen kişinin şah kıızı olduğunu anlar. Ancak yatağında bir yüzük bulur. Yüzükte de kızın adının yazılı olduğunu görür. Daha sonra yiğit kızın sarayına gider ve kız ona sorusunun cevabını verir. Başını kestireceğini söyler ve kullarını çağırır. Kullar yiğidi alıp sultana getirirler ve kızının onu yendiğini söylerler.

Yiğit sultandan izin alarak, bir şey söylemek ister. Küçük bir benzetme yaparak, bir hikaye yoluyla sultanın kızının gece saraydan çıktığını, kendi evine geldiğini ve arkasında da bir yük bıraktığını söyler. Sultan da bu anlatılanlardan, kızının yiğidin evine gittiğini anlar ve yiğide, o yükü ne yaptığını sorar. Yiğit yüzüğü verince sultan çok sinirlenir ve kızını yanına çağırıp boynunun vurulmasını emreder. Sultan, kızına “Bu yiğidin evinde, senin yüzüğünün ne işi var?” diye sorar. Kız, o yüzüğün kendisinin olmadığını söyleyerek inkar eder. Sultana “O senin düşmanıdır.” diyip, yiğidin kendisine iftira attığını söyler. Bunun üzerine sultan da kızına “Yüzüğü getir o zaman, yiğidin cezasını da ben vereyim.” der. Kız sarayına geri dönüp bir kuyumcu getirtir. Eski yüzüğünü tarif ederek o yüzüğün aynısından yapmasını kuyumcudan ister. Kuyumcu bir saatte yüzüğü yapar ve karşılığında da bin altın alır. Kız, babasının sarayına giderek bu yeni yüzüğü ona verir. Bu iki yüzüğü bir araya getirerek beylere gösterirler ve beyler eski yüzükle yeni yüzüğü hemen anlarlar. Sultan “Bunun gibi alim olmaz dünyada!” diyerek, kızını bu yiğide verir. Kadıyı çağırıp nikah kıyarlar ve yedi gün yedi gece düğün yapıp müzik çalarlar.

*“Bezедiler gerдеgi girdi yigit
Kız-ıla ikisi bir key işit
Bezедiler şehri yidi gün tamām
Calınur zurna beşāret tamām”*

Bu şekilde onlar mürüvvete ererler. Sultan, onu oğul edinir. Sultan ölünce de yiğit, onun yerine sultan olur, bu şekilde de hikâye sona erer.

*“Her kişi diler luğfi kazana
Fātiḫā oқuya bunı yazana”*

II. BÖLÜM

4. METNİN TRANSKRİPSİYONUNDA VE İMLASINDA İZLENEN YOL

1. Metnin okunuşunda bilimsel çalışmalarda kullanılan transkripsiyon sistemi esas alınmıştır.
2. Her varak, numara ile; sayfalar ise a ve b şeklinde harf ile gösterilmiştir.
3. Metnin okunuşunda ikili imlaya sahip kelimeler yazıldığı gibi transkribe edilmiş, değiştirilmemiştir: hoca/hoça; gice/giçe; vb.
4. Metinde b (ب) harfi ile yazılan kısımlar, bugünkü kullanımında p şeklinde ise transkripsiyonda da p olarak yazılmıştır. Metinde p (پ) ile yazılanlar aynen aktarılmıştır.
5. Zarf-fiil eki -p, metinde kimi yerlerde -b ile kullanılmış olsa da, bugünkü kullanımına bağlı kalınarak -p şeklinde gösterilmiştir.
6. Metinde c (ج) harfi ile yazılan kısımlar, bugünkü kullanımında ç şeklinde ise transkripsiyonda da ç olarak yazılmıştır. Metinde ç (چ) ile yazılanlar aynen aktarılmıştır.
7. Arapça ve Farsça birleşik kelime ve tamlamalarda araya kısa çizgi “-” konulmuştur: süheyl-i yemân, dün-i gün, bî-gümân, zû-fünûn vb.¹⁵
8. Bazı Arapça ve Farsça birleşik kelimeler metinde esre kullanılarak yazıldığı için bu kelimeler tamlama olarak aktarıldı. Mâh-rû değil mâh-ı rû, kirdgâr değil kird-i gâr vd.
9. “n’eyle-, n’it-” gibi ünlü düşmelerinin olduğu kelimelerde düşen ünlü kesme işareti ile gösterilmiştir.
10. Metinde yer alan vāv-ı ma’ düleler “h’ā” şeklinde gösterilmiştir.
11. Okunuşundan emin olunamayan yerler (?) işareti ile gösterilmiştir.
12. Dikkatsizlik sonucu eksik yazılmış olduğu tahmin edilen kelimelerin doğru biçimleri yazılmıştır ve dipnotta belirtilmiştir.
13. Hatalı yazıldığı düşünülen bazı kelimelerin doğru karşılıkları dipnotlarda verilmiştir.
14. -idi, -imiş, -ise, -iken vb. metinde kelimeyle bitişik yazıldıysa araya tire (-) koyularak yazılmıştır. Ayrı yazıldıysa ayrı olarak yazılmıştır: yazu-y-ıdı, bilmez-ise vd.
15. İçin, ile, durur vb. için de aynı yöntem kullanılmıştır.

---

¹⁵ Yazım ve imlâ konusunda yararlanılan makaleler: İsmail Ünver, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, Turkish Studies, C. 3/6, 2008, s. 1-46. ve Ziya Avşar, “Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler”, Turkish Studies, C. 3/6, 2008, s. 59-95.

5. KULLANILAN TRANSKRİPSİYON YÖNTEMİ

Harf	Transkripsiyon	Harf	Transkripsiyon
آ, ا	ā, a, e	ض	ḏ, ž
ء	ʾ	ط	ṭ
ب	b, p	ظ	ẓ
پ	p	ع	ʿ
ت	t	غ	ġ, ģ
ث	ṯ	ف	f
ج	c, ç	ق	q
چ	ç	ك	k, g, ñ
ح	ḥ	كـ	ḡ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ḏ	ن	n
ر	r	و	v, u, ü, ū, o, ö
ز	z	ه	h, a, e
س	s	لا	lā, la, le
ش	š	ی	y, ı, i, ī
ص	ṣ		

DĀSĪTĀN-I YĪGĪT ẖEKĀYET

Fāilātūn / Fāilātūn / Fāilūn

[53b]

Devri içinde var-ıdı bir ħ̣āce
Bilmez-ıdı yoĥsulluĥ ħ̣āli niĥe

Bir ħātūnı hem bir oĥlı var-ıdı
Üĥi daĥı birbiri-le yār-ıdı

Zamānıyla bunlar yoĥsul oldılar
Müfsilikden¹⁶ bunlar ‘āciz ĥaldılar

Oĥlı eydür bunlara diñleñ bizi
Pādişāha ŗatayın varup sizi

Aĥ ħ̣āce olunca toĥ ĥul oluñuz
Böyle dirin siz nedirsiz ĥuluñuz

Bunlar eydür anda ilet sen bizi
Varıban ŗāha vuralum dir yüzi

Çünki yigit bunları aldı gider
İŗit imdi anda vardı gör ni’der

Yigit eydür bir ĥaravaŗ ĥoca ĥul
Luĥfi idüp eyle bunları ĥabūl

---

¹⁶ Metinde müfsilik olarak yazılan kelime aslında müflistir. Vezin gereĥi bu ŗekilde yazıldıĥı düşünölmektedir. Müflis: İflas etmiŗ, sefil.

Sulṭān eydür yigide ‘ aceb sözüñ
Ṭanıqluḡ virür senüñ kendüzüñ

Sen eydür söziñ bunlar ıarı ıoca
Bunları senden kim ala iy ıoça

Yigit eydür Tañrıñ-içün al bunları
Yoḡsa ölüür saña düşer ıanları

Bir pulum yoḡ benüm ne bunlaruñ
‘ Ömri artsun hemān şāh-ı sulṭānuñ

[54a]

Yigit eyitdi ıoça pahāsına vir at
ıarıya ıonlar geyir iy ıoş nihād

At ıon senüñ mürvetüñdür yā fetā
Tañrı senüñ ‘ ömriñi ıılsuñ beḡā

Sulṭāna ıoş geldi söylediḡi
Virdiler neesnedür¹⁷ diledüḡi

Yigit geydi ıonları bindi atına
Sulṭān bunları getürdi ıatına

Ol ikisi sulṭān-ile ıaldılar
Yimege geymege hem bolaldılar

Destür oldı yigit durdı gider
Tañrı adın diline hem zıkr ider

---

¹⁷ Bu kelime nesne kelimesidir. Metinde vezin gereḡi bu şekilde yazıldıḡı düşünölmektedir. Nesne: Şey, bir şey, obje.

Yüz urdı ğarıblığa yolça gider
Görüñ imdi Hâk¹⁸ aña neler ider

Yolda nâgâh gördi bir atlu gelür
Atını çarpar çatı heybetlü gelür

Yağın geldi yigit virdi selâm
‘Aleyk¹⁹ aldı yigit söyledi kelâm

Yigit eydür ne işüñ vardur çatı
Kim depellersin sürersin bu atı

Yigit eydür şunda bir çal‘ aya varam
Bu bitiyi mâlikine hem virem

Yigit eydür getür ben iletem anı
Ol yanadur benüm atumuñ yöni

Du‘ â kıldı virdi bitiyi aña
Döndi kendü girü geldügi yaña

[54b]

Yigit eydür bitiyi arayayım
Ne yazılmışdur içinde göreyim

Açdı oğudu bitiyi yolda
Yazmışlar her kim çal‘ aya ilede

Bitiyi viriçek kesüñ başını
Anda faşl eyleñ anuñ işini

---

¹⁸ Kelimenin aslı “Hâk”tır.

¹⁹ ‘Aleyke: Senin üzerine.

Çün yigit oqudı bildi anı
Eyitdi n'eyledüm yazdum ben bunı

Az degilimisse²⁰ giderdi başum
Haffa²¹ şükür oñardı neyse işüm

Varsa-y-ıdum ƙal' aya ölüridüm
Açmasaydum bitiyi ne bilür-idüm

Yırtuban gider-idi yol sıra
Gide gide irdi yolu bir şere

Bir mu' azzam şehr-idi yavlaƙ ulu
Key avādan(?) şehirlisi eyü hulu

Dört yanı şular aƙar hoş bahçeler
Pul yirine yürür anda aƙçalar

Gördi burçda dizilü adam başı
' Acebledi tañladı ol bu işi

Kim böyle neye kesmişler ola
Ya ƙal' a burcına aşmışlar ola

Hele bir ƙonuƙ yirin göreyin
Andan şoñra bu su'āli şorayın

Geldi yigit bir ƙarıçuƙ evine
Eyitdi ƙonuƙ alur mısın ana

---

²⁰ Burada “imiş” ekinin “imis” olarak yazıldığı görülmektedir.

²¹ Metinde “haffa” olarak yanlış yazıldığı düşünülen bu kelimenin, doğru kullanımı “Hafça” olmalıdır.

[55a]

Ol arınıñ bir oğlı olmiř-idi
Firaı hatırında almış-ıdı

Goriek yigidi aynar anı
Gel beru paşum uştine iy ana canı

Gedi yigit anda arm²² eyledi
arıya ana diyuen syledi

Eyitdi burda dizili adam başı
Neden trü aşmışlar bilsem bu işi

arı eydur bu řehruñ malikinuñ
Bir ızı vardır işit işin anuñ

‘alimdur kimse anı yiñemez
Mes’elesı cevbını vıremez

Gk altında ol ızuñ mişali yo
İlde şehirde ‘aşıı igen o

Nice malikler sultanlar ‘ayali
Getururler her biri yuk yuk malı

ız raži olmaz bularuñ malına
Her gun ığr-idur atası iline

Her kim dilerse ol ala beni
Gelsun bilsun mes’elem cevbını

---

²² Kelimenin aslı “arm”dır. Ancak metinde “” olarak yazılmadığı iin bu şekilde vermeyi uygun gorduk.

Her kim bilürse mes'elem alsun beni
Bilmez-ise kendü boynına kıanı

Anca şāhzādeler gelmiş-durur
Bu kıza anlar su'al kılmış-durur

Ħikāyātı bu durur ol başlaruñ
Ħaķ kıolay getürsin senüñ işlerüñ

[55b]

Çün yigit işbu sözi yādıñladı
Ta' accüb kıldı bu işi tañladı

Eydür ana desturuñla ben daķı
Kız kıatına varıram Tañrı Ħaķı

Ben daķı anuñla bahsim iderem
Alnuma ne yazılmış görürem

İnşāallah kim yiñem anı alam
Ya yiñilem ben daķı teslīm olam

Ħarı eydür Tañrıñ-içün cānum
Bu fikri Ħātırıñdan sen kıoĦul

Kimse başa çıķmadı bu kız-ile
Ne ' ilm-ile ne Ħoz²³ kıurı söz-ile

Yigit eydür Ħaķ kııla saña meded
Yarıcuñ olsun senüñ ferd aķad

---

²³ Kelimenin aslının "Ħod" olduĦu düşünülerek sözlükte bu kelimenin anlamı verilmiştir.

Geldi yigit sultānuñ apusına
Söyledi kendü sözini sultāna

Eyitdi řāha destür virürseñ bize
Biz dağı söyleyügeldük ıza

‘ İlm-ile tefsİR-ile hadİş-ile
Söyleşelüm ikimüz anda bile

Sultān eydür atuña girme yigit
Bilmez-iseñ öldürür sözüm İşit

Yigit eydür rāzıyam ben buraya
aber eyleñ varalum ol saraya

aber eyitdiler şol sā‘ at ıza
Ol ız eydür getirüñ anı bize

[56a]

aravaşlar ol yigidi getirür
ız dağı serāy içinde oturur

urdılar bir ızıl altün şandalİ
Ol ızuñ her bir sözi oğul belİ

Geçdi yigit şandal üzere oturur
Pençereden ız niābın götürür

Ol yigit fikir itdi kendüzine
Ger baarsam bu nigāruñ yüzine

Gönlümü ala beni delü kıla
Delü olan mes'eleyi kaçan bile

Yigit eydür yā nigār örtgil yüzün
Revā degüldür baña göstermeñ yüzün

Şer' -ile haram durur bakmaq saña
Yüzün örtgil mes'eleñ şorgıl baña

Bir şalavāt virelüm Muhammede
Haq yarı kıla inşāallah ol yigide

Qız eydür alñ su'ālüm budur saña
Nenün içinde durursın eyit baña

Yigit eydür ezberümdedür benüm
Tonum içinde dururam iy cānum

Qız eydür kim nedür iy pür-hüner
Sin içinde yatdı kırk gün kıldı zār

Yigit eydür ol Yūnusdur bayıq
Kim anı yutmuş-idi kırk gün balıq

Qız eydür nedür ol iy pāk-dīn
Gördi sīne girmedin kör 'azābın

[56b]

Yigit eydür ol Eyüpdür bī-gümān
On sekiz yıl şabr itdi ol zamān

On iki biñ urt tenin yir-idi
Eti teni Őanasın albūr-idi

Ol ız eydūr yigit virgil aber
Dōrt nesne anadan toğmadılar

Yigit eydūr biri Adem atamız
İkincisi bellū bil avvā anamız

İsma‘ il oı-durur ũçünçūsi
Ol birisi dağı Őālih dāvesi

ız eydūr bir aber virgil baňa
Ol nedūr kim bũhtān eyledi aňa

Yigit eydūr Yūsufuñ artaŐları
uyuya Őalıa Yūsuf peygamberi

Geldiler atalarına eyitdiler
urt yidi didiler bũhtān itdiler

ız eydūr ol ne avimdūr yere
On iki-y-idi gelicek Şehre

ıkıca altı yũz biñ oldılar
Yigit eydūr bu geñezdūr iy nigār

Ya‘ ũb on bir oğlı-la MıŐra
Geldiler kim Yūsufuñ yũzin gōre

Őoňra altı yũz biñ olup ıkdılar
Muradına irişdi cũmle bular

Giçeye degin yigit virdi cevāp
Hiç yañılmadı kıza virdi cevāp

[57a]

Ƙız eydür gön̄linden buna müdār²⁴
Ne kim şordumsa baña virdi haber

İy dirīgā bu beni yiñmese-di
Bu benüm server adum şımasa-dı

Ol kıız eydür yigit Ƙurtulduñ hele
Yārın Ƙılam ben saña dürlü belā

Yigit eydür ol Allah bugün
Yarı Ƙıldı Ƙulına açdı öñün

Yarın dağı hem yine Ƙıla yarı
Halk Ƙamu ‘acebledi ol dilberi

Ol yigit durdı yirinden savına
Geldi yine ol Ƙarıçuk evine

Ƙarı eydür niçe Ƙurtulduñ canum
Ötüm eridi ƘorƘudan benüm

Yigit eydür ol kıız ne kim şordı baña
Eydivirdüm cevābın bir bir aña

Çoğ şükür ol Allah Ƙurtardı beni
Ne kim şordı-sa virdüm cevābını

---

²⁴ Metinde “müdār” olarak yazılan kelimenin “müzār” olduğı düşünülerek sözlükte bu kelimenin anlamı verilmiştir.

Şāz oluban yatdılar ol gice
Uyķu gelmez ol yigite iy ĥoca

İRte oldı geldi yine köşkine
Ol kıza geldi yigit nedür yine

Destür aldı yigid girdi içerü
Ol kız geldi tahta oturdı girü

Avāz kıldı kimse görmez yüzini
Başladı ol mes'eleler sözünü

[57b]

Ol kız eydür kınkı ağaçdur vir ĥaber
Ol ağacuñ on iki budağı var

Her budağda vardur otuz yaprak
Her birinüñ içi kıra taşu aķ

Yigit eydür ol igen sehel durur
Ol ağacuñ mişe²⁵ bir yıl durur

Ol iki budağı hem on iki ay
Punu ĥoz bilür hem yoĥsul u bay

Her budağda var-durur otuz yaprak
Dün-ile gündür biri kıra biri aķ

Kız eydür ol ne kışdur iy yigit
Yumurdlamaz yavrulamaz anı eyit

---

²⁵ "Mişe" kelimesi "mişe" olarak yazılmıştır.

Yigit eydür ol yarasadur ‘ayān
Kim ‘īsā’ düzdi anı bellü beyān

Qız eydür haber vir iy hoş kişi
Haq te‘ālā’ kelāmında kaç quşi

Yarı qılup Quranda ögdi anı
Dur eyit mes’elem cevābını

Yigit eydür şorduğun belemes’ele
İgen geñezdür uşaq oğlan bile

Ni-y-idi quşi Quranda ögdi Çalab
Biri gügercin birisi gurrah²⁶

Biri çekirge biri bal arısı
Hüdhüdi sınañ yarasası birisi

Qız eydür vir haber iy qanda leb
Kim vahy eyledi aña Çalab

[58a]

Ol vahiy eyledügi Adem degül
Nāhuḡ cindür ya nedür ol

Yigit eydür bal arısıdur ‘ayān
Kim anı Quranda ögdi müste‘ān

Qız eydür yigide iy ehl-i dīl
İşbu iki mes’eleyi dağı bil

---

²⁶ Bu kelimenin doğru kullanımı “gurrah” şeklindedir.

Ol ne kavümdür yalān söylediler
Uçmağa koydı buları kird-i gār

Ol ne kavümdür gerçek söylediler
Tañrı emri-le tamuya girdiler

Yigit eydür anlar kim söyledi yalān
Yūsufuñ kardeşleridür ‘ayān

Atalarına yalān söylediler
Yūsufi kırt yidi didiler

Şoñra Tañrı yarlıgadı anları
Nadire(?) tevbe kıldılar yavlaq arı

Anlar kim gerçek söyledi girdi oda
Kimlerdür kim eydem anı iy dede

Biri Naşrānīdür biri Yehūd
Kim anı Quranda añdı ol vedūd

Yehūdular eytdiler bunlaruñ
Dīni yoqdur didi Naşrānīleruñ

Qız eydür işbu güneşüñ ini
Ne qadardur eyitgil hem özini

Yigit eydür yidi yüz fersaḡ tamām
İni özini güneşüñ iy hümām

[58b]

Ƙız eydür yigit iy mühtedī
Tiz haber vir iblisūñ nedür adı

Yigit eydür ol iblisūñ adı
Hariş-idi niçe kim gökde-y-idi

Ƙız eydür vir haber iy biş qadem
Kim niçe yaşadı atamız Adem

Yigit eydür biñden elli eksik yaşadı
Yine eydür mes'ele şor yaşadı

Ƙız eydür söylegil dur yā yigit
Ƙaç vardı Adem Ka' beye eyit

Yigit eydür ol atamız Adem
Yitmiş kez haca²⁷ eyledi ol biş qadem

Ƙız eydür ol nedür kim söylemez
Eti qanı yoq kendüsi virür nefes

Yigit eydür yıldurur ol bayıq
Kim anı Ƙuranda ögdi ol hālīq

Ƙız eydür Tañrı halkından yigit
Kim giriser ol oda tiz eyit

Yigit eydür Ƙābildür aşikār
Kim Hābili depeledi ol küffār

---

²⁷ Kelimenin aslı “hācc” şeklindedir.

Ṭamu ehline daḥı hem ne dīl
Söyleşür ṭamuda anı bilir

Yigit eydür bunı ḥoz bir uşaq
Cümle bilür bu sözi şorıcaq

Şorar-iseñ müşkilinden şor baña
Kim işiden qamusı qalsun taña

[59a]

Ehl-i uçmaq söyleşür ‘ Arab dilin
Ṭamu ehli daḥı ‘ İmrān dilin

Qız eydür giçedür var evüñe
Erişen yārın cevāp virgil baña

Selām virüp ol yigit durdı örü
Ol qarıcuq evine geldi girü

Qız qatı puşuqdı oqlan işine
Ol gice şunmadı elin aşına

Endişeden uyqu gelmez gözine
Ḥayrān oldı ol yigidüñ sözine

Qarı evinde yigit oldı raḥāt
Şubḥa degin ol gice oldı nihād

Çün şabāḥ oldı yine durdı örü
Geldi destūr oldı girdi içerü

Selām virüp şāzumān oturdı hoş
Eyitdi ne şorarsın geldüm uş

İki gündür cevābuñ virdüm saña
Bugün dağı ne şorarsañ şor baña

Ol kız eydür şorduğum saña haber
Bugündür kim eyleñ hazar

Hem sen dağı gördüğün bu dünyāyı
Bugündür kim olısar başuñ kayı

Bilmez-iseñ başuñ keserem
İşbu kal' a burcına aşaram

Yigit eydür Tañrım iki gün
Yarı kıldı ben za'ife iy hatūn

[59b]

Bugün dağı kendü luṭfindan baña
Yarı kıla cevāp eyleyem saña

Ol kız eydür ne kavümdür vir haber
Kim bularuñ yüzleri mensuḥ oldılar

Adam-iken ḥayvān oldı bular
Şöyle ḥür eyledi buları kird-i gār

Yigit eydür belli eydem ben saña
Ger Çalab yarı kılırsa hem baña

Mensuḡ olanuñ birisi bayḡuş
Biri maymūn birisi daḡı ayu ḡoş

Biri sırtlan biri süheyl-i yemān
Biri zühre durur gökde ‘ayān

Biri davşan biri kıızıl aru
Birisi budur iy māh-ı rū

Biri çekirgedür biri ‘aḡrebdür
Biri yaşıl keler biri ḡurrabdur²⁸

Biri bayḡuş biri serçedür yaḡın
Biri şāhin birisi mālīk ḡazın

Biri ḡartaldur biri daḡı fil
Mensuḡ olan bular iy māh-ı dīl

Döndi kıız eydür ḡaber vir iy yigit
Ne sebebden mensuḡ oldılar eyit

Yigit eydür maymūn-ile ol doñuz
Yidi yüz kışı-y-idi ol diñleñüz

Ümmeti-y-idi ‘İsanuñ cümle bular
‘İsadan mā’ide dilediler

[60a]

‘İsā’ daḡı ḡaḡdan diledi mā’ide
ḡaḡ viribidi şoloḡ dem iy dede

---

²⁸ Bu kelimenin doḡru kullanımı ḡurāb şeklindedir.

Çamusı ʿĪsaya getürdi ĩmān
Yidi yüz kişi oldu bĭ-gümān

Yüz çevirüp ʿĪsadan öger ʿadū
Eyitdiler zihĭ yalancı cadū

Ammā sırtlan bir mūzĭ ʿavret idi
Hāksuz yire hāķu incüdür idi

Çünkim ol incidmegi kıldı beşā
Şüretin döndürdi ol kādĭr beşā

Ayu hācılar mālın alur idi
Anları maġmūn zelĭl kıılır idi

Anı daġı maġmūn eyledi Çalab
Şüretin döndürdi cabbār u rab

Yol kesici-di süheyl-i yemān
Haramĭlik eyler-idi ol zamān

Zühre daġı bir ʿavret idi hātūn
Hem Qābilūñ kıızıdur ol fütūn

Şārūt²⁹ Mārūt azdururdu ʿayān
Allah anı yılduz eyledi beyān

Örümcek bir ʿavret idi şalāta
Her facan³⁰ kim erü anuñ ile yata

---

²⁹ Hārūt isimli melek olduġu düşünölmektedir.

³⁰ Metinde “facan” olarak yazılmıştır. Ancak böyle bir kelime olmadıġı için, yazım yanlışlıġı olduġu düşünölmektedir. Kelimenin doġrusu “kaçan” olmalıdır.

Döşeginden kaçardı ol belid
Şüretin döndürdi bir key işit

Ṭavşan daḥı bir ʿavret idi ḥatūn
Arsuz yürürdi ol dün-i gün

[60b]

Ḳızıl arı ḥalk-ile ol dün-i gün
Ḥaḳsuz yire çıḡrışurdi ol fütūn

Sıçan bir ʿavret-idi şaḡucı
Hem eriyle süñüşürdi acı acı

İt kefen şoyucı-y-ıdı aşikār
Tevbe kılmadı it oldu nigār

Ol yeşil keler daḥı ʿavret durur
İşbu söz ʿavretlere ʿibret durur

Ṭonanur düzer-idi kendüzini
Yāt kişiye gösterürdi yüzini

Bir daḥı yalān söz kendüzine
Şanʿ at idüp söylemişdi özine

Hem çekirge zūlm iderdi ol zamān
Uḡrılıḳ eyler-idi ol ḳaltabān

Bayḳuş bir mālik-idi raʿ yātına³¹
Cevri iderdi erine ʿavretine

---

³¹ Kelimenin asıl kullanımı “raʿ iyyetine” şeklindedir. Raʿ iyyet: Bir hükümdar idaresi altında olan halk.

Ꞑuzđın dağı bir mağal kişi-y-idi
Đalk kınamağ anuğ işi-y-idi

Serçe rüşvet alıcı-y-ıdı ʿ ayān
Bāđıla ھاđ dir-idi söyler yalan

Şāhin dağı tağılın gizler-idi
Kızlık ola şatayım dir gizler-idi

Hem mālİK ĥazin sulţān-ıdı
Zulim içinde şanasın Firʿavn-ıdı

Fil dağı ifsañ³² iderdi ĥayvāna
Uşlu kişi işbu sözden uyana

[61a]

Bu canavarlar dağı işidüñ kamu
Adam-ıdı her birisi iy ʿ amu

Tağrı buyruğın şıyıp mensuğ oldılar
Her birisi şöyle ĥaris oldılar

Her kim bularuñ işinden bu işi
İşlese dāim yimese(?) teşvişi

Ol şüretlü ĥopısar yārin ʿ ayān
Sağlasın sizi bu işden müsteʿān

Döndi yigit eydür iy çāriye
Üç gün oldu söz düşeli araya

---

³² İhsān: Bağış, iyilik.

Yiñse-y-idüñ keser-idüñ başumı
Hağa³³ şükür kim oñardı işimi

Bugün üç gündür şorarsın sen baña
Ne şorduñsa mes'ele didüm saña

Ben dağı bir mes'ele şoram saña
Ger cevāp eydür olursañ sen baña

Şöyle olsun şartumuz başumı kes
İşbu qal' a burcına iledüp as

Qız eydür rāzīyam bu qavle ben
Ya ben üstün qılam yāhūz sen

Yigit eydür kimdür ol hūb şuret
Anasın ton eyler atasın at

Seyir iderken yitdi ardından ölüm
Cignine götürdi anı ol 'ölüm

Tañrı qurtardı ölümden anı
Mes'ele budur tiz imdi bil bunı

[61b]

Çoq zamān fikir eyledi qız bilmedi
Mes'ele cevābını hāl qılmadı

Döndü qız eydür şehā iy zū-fünūn
Senüñ gibi 'ālim yoqdur bugün

---

³³ “Hağğa” olarak kullanılması gereken bu kelimenin eksik yazıldığı düşünülmektedir.

Çok yigitler çok 'alimler geldiler
Benüm-ile şöyle su'al kıldılar

Senden artuğ kimse yinmedi beni
Hezārān ahsen yigitler sultānı

Keremünden mühlet kıl bugün
Mes'eleñ fikir ideyin işbu dün

Ger bilürsem irte eydem saña
Bilmez-isem muṭi' olam emrüne

Yigit eydür maşlaḥat durdı örü
Ol qarıçuğ evine geldi girü

Ol kız kaldı anda çatı anda sede
Mes'ele digşirümezdi iy dede

Eydürdi iy 'aceb ben ni'deyin
Ṭurayım yigit çatına gideyin

Ḥile-y-ile şorayın aḥvālını
Kimün oğlıdur bileyin ḥālını

Ger melikzāde-y-ise kılām kabül
Cān-ı dilden baña ḥelāl ola ol

Ger gedā' oğlı olursa aşikār
Nā-lāyıḳdur baña ola ḥelāl

Ḥile-y-ile mes'elesin şorayım
İrte gelicek cevābın vireyim

[62a]

Dağı ne qalır başın keseyim
Anı dağı işbu burçda aşayım

Đurı geldi bezedi kendüzini
Uşşı gider her kim görse yüzini

Bile getürdi çok neft-ile süçi
Allah kim ol yigide yarıcı

Dün buçuğında geldi qarı evine
Qaygulu olan görse sevine

Qağdı qapuyı çıqageldi qarı
Eyitdi destür verim girsem içeri

İkisi qarınuñ iki yanında durur
Girdi çeri³⁴ yigide gör ne qılır

Bağdı yigit qarşıdan gördi kıızı
Eyitdi hoş geldüñ iy tañyılduzı

Hācetüñ nedür neye geldüñ baña
Ol kıız eydür ‘ aşıq oldum ben saña

Bir ulu tācir durur benüm atam
Senden ötrü cānum oda atam

Ėaribleriz yiñilegeldüñ şehre
Seni tañlaşurlar iy bī-yara

---

³⁴ Metinde “çeri” olarak yazılan bu kelimenin “içeri” olması gerekmektedir.

Eydürler mes'ele ile yîniş kıızı
Yavuz gözden beklesin haq sızı

Anca öğdi atam seni baña
‘ Āşık oldum uş geldüm ben saña

Yigit eydür hoş geldüñ görüklü yüz
Bizi seveni biz dağı severüz

[62b]

Çünki yigit baqdı kızuñ yüzine
Gelmedi bir zamān kendüzine

Bir zamān yiyip içip gülüşdiler
Birbirine arzuların açdılar

Qız eydür o yigide eyit baña
Kim ne şordı şāh kıızı bugün saña

Ol yigit eydür taqrir eyledi
Ne kim cevāp virdi-se söyledi

Aña eyit bi'l-lāhi ne şorduñ bugün
Şāh kıızı bilmedi qaldı zebün

Yigit eydür benümdür o su'al
Benüm için eyledüm bi mişāl

Atamı anamı ben şatdum-ıdı
Müflislikden terk itdüm-ıdı

Atam pahāsına virdiler bir at
Anama ʔon virdiler iy ʔoş nihād

Ol atlu kendüye yolda yitdügün
Söyledi kendüye biti virdügün

Şordugum mes'ele budur aña
‘ Āciz ʔaldı virmedi cavap baña

Hıle-y-ile ol ʔız añladı anı
Durdı eydür yigide cānum cānı

Giçeden berü hıç içmedüñ şarāb
Şimden girü ʔılalum ‘ iş-i ʔarāb

Yigit eydür maşlaḥatdur sāḳi ol
Benimçün yā nigār bāḳi ol

[63a]

Şol sā‘at ʔadeḳi aldı eline
Tolduruban sundı yigit eline

Çün ʔadeḳi şol dem nüş eyledi
Tārı ʔoş ber anı serḳoş eyledi

Ol ʔızuñ mes'ele bilmek maḳşūdı
Durdı gitdi yigidi anda ʔodı

Dün buçuḳı yine geldi şaraya
Ne kimse gördi ne ʔoz araya

İRte oldı yigidüñ ‘ aklı gelür
Şāh kıızı-y-ımış geleni añlar bilür

Eyitdi iyvāh añlayımadum işim
Kesiserdür zılm-ile benüm başum

Bağdı gördi döşeginde bir yüzük
Eyitdi meger bunuñla ola oña sözüñ

Ğaşı ya‘ küt ol yüzük altün-ıdı
Gördi ğaşında ğız adı yazu-y-ıdı

Aldı yigit yüzügi tırdı örü
Geldi ol ğız serāyına ğirdi çerü³⁵

Ħoş edeb-ile ğıza virdi selām
Eyitdi gelmesin herğiz alem

‘ Aleyk³⁶ aldı eyitdi iy yigit
Mes’eleñi bildüm uş bellü şabit

Şatmışsın eylemiş atañı at
Anaña ton eyledüñ iy Ħoş nihād

Atañ pahāsına alduñ bir at
Senüñdür bu şorduĝuñ Ħikāyet

[63b]

Gider-iken irdi bir atlu saña
Ğancarü ‘ azmüñ didüñ şorduñ aña

³⁵ Metinde “çerü” olarak yazılan kelimenin “içerü” olması gerekmektedir.

³⁶ ‘ Aleyke: Senin üzerine.

Eyitdi fülân al' ayadur yönüm
Ben biti ilterem aña iy canum

Eyitdün sen bitiyi virdün girü
Ben ilteyim al' aya iy mäh-ı rü

Virdi bitiyi du' ā kıldı saña
Döndi kendü girü geldügi yaña

Sen eyitdün bitiyi arayayım
Ne yazılmışdur içinde göreyim

Açduñ ouduñ bitiyi iy dede
Yazmışlar kim her ki bitiyi ilede

Varıca al' aya kesün başını
Faşlı eyleñ dünyadan anuñ yaşını

Çün bildün tizcek yırtdıñ anı
Tarı urtardı ölümden seni

Mes'eleñ bu-y-ıdı bildüm yigit
Kesdürürem başuñı bir key işit

Ol sâ' at oudı ullarını
İltün tizcek aşuñ anı

Aldılar ullar sultāna iletdiler
ız yine bunu yiñdi didiler

Yigit eydür bir sözüm var şāh saña
Ger amān virür-iseñ bir dem baña

Sultān eydür söylegil virdüm amān
Yigit eydür iy şāh-ı cihān

[64a]

Bir gügercin kız serāyından uçar
Çancaru varur-ısa ‘anber saçar

Geldi kondı bizüm evüñ içine
Şuç anuñdur ben ğarībüñ şuçı ne

Çovrı geldüm şol sa‘at dutdum anı
Berk bağladum ol kuşuñ ayağını

Diler-idüm mā şāh ola-y-ıdum
Bir zamān anuñ-ıla ola-y-ıdum

Ġāfil oldum elümden uçdı yine
Vardı kondı yine kızuñ köşkine

Çok şükür andan kaldı bir yüki
Budur sözüüm benüm iy şehrüñ begi

Añladı sultān kıızı bir gice
Çonuğ olmış yigide ol şāh nice

Sultān eydür kanı n’itdüñ ol yüki
Yigit dağı şunıvirdi yüzigi

Yüzigi göricek şāh kağıdı
Hışım idüben serāyından oqudı

Eyitdi hay bir kez boynun uruñ
Bu yigit atında n'eyler yüzüğüñ

ız eydür bu yük benüm degül
Ayrığüñdur baña bühtân eyler ol

Sultân eydür getir yüzüğüñ göreyim
Bu yigide cezāsın ben vireyim

orusından řāh ızı döndi girü
Vardu serāyına girdü ierü

[64b]

Buyurdı bir uyumcı getürdiler
ādım eydür řāh ızı gör ne diler

İşbu sā' at bir yüzük düzgil aña
Ne dilerseñ vireyin bugün saña

Yüzük altün ya' ütđan olsun başı
şöyle olsun eski yüzük beñdeři

Bir sā' atde düzdi ol üstāz anı
aşı üzre yazdı ızuñ adını

Eyle beñzetdi anı ol yüzüğe
ız vere kim anda oğrı göziñe³⁷

Ol üstāda virdiler biñ āltunı
Eydür üstāz ' ayıblamañuz bunı

---

³⁷ Metinde “göziñe” olarak yazılan bu kelime “göriñe” olmalıdır.

Aldı ol kız yüzigi geldi girü
Atası serāyına girdi i erü

Şunıvirdi yüzigi atasına
Eytıdı ni ün girdüñ kızuñ  atına

Üşde benüm yüzügüm budur   ayān
Kimdür ol yüzügi benüm diyen

Sultānuñ yanındağı vezırlere
Ni'tdüñ ol yüzigi göster bunlara

Getürdiler ol yüzigi bir araya
İltüben gösterdiler hem beglere

 ün begler ikisin bile gördiler
Bir ba ışda ikisini bildiler

Begler eydür eski yüzükdür yüzük
Yiñi düzülmiş soñrağı yüzük

[65a]

Rengi bir  addi bir hem  aşı bir
Bu anuñ degül didiler yā emir

 ul  aravaş hādım begler  amu
Tanu lu  virdiler sultāna   amı

Sultān eydür seni virdüm bu yigide
Bunuñ gibi   ālim olmaz dūnyāda

Oğudılar kağıyı getürdiler
Sultān kıızın ol yigide virdiler

Nikāh itdiler kıızı ol yigide
Mağşūda irdi yigit iy dede

Yidi gün dün-gün oldu düğün
Çalınur çeşde³⁸ dağı tün-i tün³⁹

Bezediler gerdegi girdi yigit
Kız-ıla ikisi bir key işit

Bezediler şehri yidi gün tamām
Çalınur zurna beşāret tamām

Ol geçe girdi yigit gerdege
Şanasın şāhin şaldılar ördege

Bir zamān yiyip içip gülüşdiler
Birbirine razlarını açdılar

Çok zamān birbirine ‘itāb
Birbirine kıldı su’al-i cevāp

Mürvete irdi ikisi ol gice
Bu hikāyet ağir oldu iy hoca

‘Ākıbet sultān öldi kıaldı ol
Sultān anı eylemiş-idi oğuluñ

---

³⁸ Metinde “çeşde” diye yazılan bu kelimenin aslı “çeşte”dir.

³⁹ Bu kelime sözlüklerde “tün tün” olarak verilmiştir.

Her kişi diler luğı ęazana
Fātiĥā oğuya bunı yazana

III. BÖLÜM
İNCELEME

6. ESERİN FONETİK VE MORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Çalışma yapılan eser el yazmasıdır. Harekeli nesih hat ile yazılmıştır. Metinde vokaller genellikle hem hareke hem de harf ile yazılmıştır. Ancak bütün kelimelerde vokalleri gösteren harfler yazılmamıştır. Sadece hareke ile gösterilmiştir. Bunun dışında bazı kelimeler birleşik kelime olmamasına rağmen bitişik yazılmıştır.

6.1. VOKALLERİN YAZILIŞI

6.1.1. “a ve e” Vokallerinin Yazılışı

6.1.1.1. Kelime Başında “a ve e” Vokallerinin Yazılışı: Kelime başında “a ve e” vokalleri elif ve üzerine konan üstün (َ) veya medli elif (ِ) ile yazılmıştır.

<i>eydür</i>	آيدر	(53b/7)
<i>anda</i>	آنده	(53b/11)
<i>aldı</i>	آلدي	(53b/13)

6.1.1.2. Kelime Ortasında “a ve e” Vokallerinin Yazılışı: Kelime ortasında “a ve e” vokalleri elif ve üzerine konan üstün (َ), harfin üzerine konan üstün (ِ) veya güzel he ve üzerine konan üstün (َ , ِ) ile yazılmıştır.

<i>söylediği</i>	سيلاذكي	(54a/5)
<i>ider</i>	اذر	(54a/14)
<i>selām</i>	سلام	(54a/17)
<i>cevābını</i>	جه و آبني	(57b/18)

6.1.1.3. Kelime Sonunda “a ve e” Vokallerinin Yazılışı: Kelime sonunda “a ve e” vokalleri elif ve üzerine konan üstün (َ), harfin üzerine konan üstün (ِ) veya güzel he ve üzerine konan üstün (َ , ِ) ile yazılmıştır.

<i>ala</i>	آلا	(56a/10)
<i>ana</i>	آنه	(55a/6)
<i>burçda</i>	برجده	(55a/7)
<i>yigite</i>	بيكت	(57a/20)

6.1.2. “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı

6.1.2.1. Kelime Başında “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı: Kelime başında “ı ve i” vokalleri elif ve altına konan esre (ا) veya elif - ye ve altına konan esre (اِ/ي/ى) ile yazılmıştır.

<i>işi</i>	اشي	(55a/8)
<i>iderem</i>	ايدرم	(55b/5)
<i>içinde</i>	اچنده	(56a/2)

6.1.2.2. Kelime Ortasında “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı: Kelime ortasında “ı ve i” vokalleri harfin altına konan esre (ـ) veya ye ve altına konan esre (ـِ/ـِي/ـِى) ile yazılmıştır.

<i>yüzine</i>	يوزنه	(56a/8)
<i>eridi</i>	أريدي	(57a/14)
<i>kız</i>	قز	(57a/1)

6.1.2.3. Kelime Sonunda “ı ve i” Vokallerinin Yazılışı: Kelime sonunda “ı ve i” vokalleri genellikle ye ve altına konan esre (ـِ/ـِي/ـِى), bazen de güzel he ve altına konan esre (ـِ) yazılmıştır.

<i>Tañrı</i>	تكري	(58a/10)
<i>adı</i>	أدي	(58b/3)
<i>yaşadı</i>	يأشدي	(58b/8)
<i>eti</i>	أته	(58b/14)

6.1.3. “u, ü, o ve ö” Vokallerinin Yazılışı

6.1.3.1. Kelime Başında “u, ü, o ve ö” Vokallerinin Yazılışı: Kelime başında “u, ü, o ve ö” vokalleri elif ve üzerine konan ötre (اْ) veya elif - vav ve üzerine konan ötre (اُوْ) ile yazılmıştır.

<i>ol</i>	أول	(58b/15)
<i>oğlan</i>	أغلان	(59a/7)
<i>uyana</i>	أوينه	(60b/26)
<i>örü</i>	أرو	(59a/13)

6.1.3.2. Kelime Ortasında “u, ü, o ve ö” Vokallerinin Yazılışı: Kelime ortasında “u, ü, o ve ö” vokalleri harfin üzerine konan ötre (ؤ) veya vav ve üzerine konan ötre (ؤ) ile yazılmıştır.

<i>incüdür</i>	انجودُر	(60a/8)
<i>çünkü</i>	جونُكُم	(60a/9)
<i>döndürdi</i>	دُنْدُرْدِي	(60a/10)

6.1.3.3. Kelime Sonunda “u ve ü” Vokallerinin Yazılışı: Kelime sonunda “u ve ü” vokalleri harfin üzerine konan ötre (ؤ) veya vav ve üzerine konan ötre (ؤ) ile yazılmıştır.

<i>cadu</i>	جَدُو	(60a/6)
<i>uşlu</i>	أُصْلُ	(60b/26)
<i>işbu</i>	إِشْبُو	(60b/26)

6.2. KONSONANTLARIN YAZILIŞI

Arap alfabesinde olmayıp Osmanlı alfabesinde olan ünsüzler metinde kullanılmıştır. Ancak kelimelerin yazılışında kesin bir tutarlılık bulunmamaktadır. Aynı kelime bazen cim (ج) ile yazılırken bazen çim (چ) ile yazılabilmektedir. Aslında p (پ) ile yazılması gereken bir ek kimi zaman p (پ) ile kimi zamansa b (ب) ile yazılmıştır. Bunlar gibi başka örnekler de bulunmaktadır.

6.2.1. “p” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde “p” ünsüzü için hem p (پ) hem de b (ب) kullanılmıştır. Metinde “b ve p” ünsüzlerinin birbiri yerine kullanıldığına rastlanılmaktadır. Aynı kelimenin farklı harf ile yazıldığı da görülmektedir. Ancak transkripsiyon yapılırken -p zarf-fiil ekinin kullanımındaki karışıklık nedeniyle bu ek hep “p” ile yazılmıştır.

<i>pulum</i>	پلم	(53b/23)
<i>kapuyı</i>	قاپوي	(62a/9)
<i>pahāsına</i>	پهاسنا	(62b/15)
<i>yiyp</i>	ييب	(62b/3)
<i>içip</i>	اجب	(62b/3)

<i>başını</i>	باشني	(54b/5)
<i>paşum</i>	پاشم	(55a/4)
<i>punı</i>	پوني	(57b/8)
<i>bunı</i>	بوني	(58b/23)

6.2.2. “ç” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde “c ve ç” ünsüzleri sıklıkla birbiri yerine kullanılmıştır. Bu harfler için hem cim (ج) hem de çim (چ) kullanılmıştır. Aynı kelime yazılırken bile farklı harfle yazıldığına rastlanılmıştır.

<i>üçi</i>	أُچي	(53b/4)
<i>üç</i>	أوج	(61a/13)
<i>hoca</i>	خچا	(53b/20)
<i>hoca</i>	خجه	(57a/20)
<i>serçe</i>	سرچه	(59b/17)
<i>serçe</i>	سرجه	(60b/19)
<i>niçe</i>	نچا	(57a/13)
<i>nice</i>	نجه	(55a/15)

6.2.3. “g” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde “g” ünsüzü hem kef (ك) ile hem de gayın (غ) ile yazılmıştır. Genellikle kalın ünlülerin olduğu kelimelerde gayın, ince ünlülerin olduğu kelimelerde kef kullanılmıştır. Bununla birlikte bu kurala her zaman uyulmamıştır.

<i>gice</i>	كجه	(64a/13)
<i>geldi</i>	كلدي	(64a/3)
<i>gāfil</i>	غافل	(64a/9)
<i>oğlı</i>	أغلي	(61b/23)

6.2.4. “s” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde “s” ünsüzü se (ث), sin (س) ve sad (ص) ile yazılmıştır. Genel olarak kalınlık – incelik durumuna göre yazılışta uyum varsa da buna her zaman uyulmamıştır.

<i>şordi</i>	صردى	(62b/6)
<i>saña</i>	سكا	(61b/11)
<i>mişāl</i>	مثال	(62b/12)
<i>destūr</i>	دستور	(62a/10)

6.2.5. “t ve d” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde “t ve d” ünsüzleri de karışık kullanılmıştır. “t” için te (ت) ve tı (ط) harfleri, “d” için dal (د) ve dat (ض) harfleri kullanılmıştır.

<i>bağdı</i>	بقدى	(62b/1)
<i>açdılar</i>	أجدلر	(62b/4)
<i>ton</i>	طون	(62b/16)
<i>at</i>	آت	(62b/15)
<i>toğrı</i>	طغرى	(64b/10)

6.2.6. “k” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde “k” ünsüzü kef (ك) ve kaf (ق) ile yazılmıştır.

<i>yavlağ</i>	يولق	(54b/15)
<i>ğal‘a</i>	قلعا	(54b/22)
<i>yük</i>	يوك	(55a/16)
<i>kim</i>	كم	(58a/4)
<i>yigit</i>	بيكت	(58a/3)

6.2.7. “n ve ñ” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde “n ve ñ” ünsüzleri nun (ن), kef (ك) ve birkaç kelimedede nun - kef (نك) ile yazılmıştır. Nun – kef ile yazılan kısımlar “ñ” ile belirtilmiştir. Bazı kelimelerde “ñ (ك)” ile yazılması gereken yerlerde “n (ن)” ünsüzünün kullanıldığı durumlar da karşımıza çıkmaktadır. Bu “ñ” ünsüzü ön ses durumunda bulunmaz. İç ve son seste bulunur.

<i>anlar</i>	انلر	(58a/11)
<i>aña</i>	اكا	(54a/14)

<i>Tañrı</i>	تكرري	(58a/10)
<i>Tağrı</i>	تتكرري	(63b/16)
<i>baña</i>	بكا	(58b/25)
<i>biñ</i>	بك	(64b/11)

6.3. İMLÂ FARKLILIKLARI

İncelenen metinde imlâ farklılıklarına sıkça rastlanmaktadır. Kimi farklılıklar harf boyutundayken kimileri kelime boyutundadır. Ayrıca eksik yazılan harften kaynaklanan hatalar da bulunmaktadır. Kelime yanlışlık veya farklılıkları ve eksik yazılan harften kaynaklanan hatalar dipnotlarla verilmiştir. Ancak metin transkripsiyon harfleriyle yazıldığından, harf farklılıkları dipnotlarla gösterilmemiştir.

Yanlış kullanılan harflerden kaynaklanan farklılıklara bazı örnekler:

* *ḥ* (ح) yerine *ḫ* (خ) ile yazılan kelimeler

“*ḥürr*” (59b/6)’da *ḫür*

“*ḥazīn*” (59b/18)’de *ḫazīn*

* *ḥ* (ح) yerine *h* (ه) ile yazılan kelime

“*baḥṣ*” (55b/5)’te *bahs*

* *ḫ* (خ) yerine *h* (ه) ile yazılan kelime

“*ḥeybet*” (54a/16)’da *heybet*

* *s* (س) yerine *ṣ* (ص) ile yazılan kelime

“*sarāy*” (63a/7)’de *ṣarāy*

* *ṣ* (ص) yerine *s* (س) ile yazılan kelimeler

“*ṣaç-*” (64a/2)’de *saç-*

“*ṣakla-*” (61a/8)’de *saḫla-*

“*ṣav*” (57a/11)’de *sav*

“*ṣıra*” (54b/13)’te *sıra*

“*ṣırtlan*” (59b/11)’de *sırtlan*

“*ḥariṣ*” (61a/4)’te *ḫaris*

* *ṣ* (ص) yerine *ṣ* (ث) ile yazılan kelime

“*ḥariṣ*” (58b/4)’te *ḫariṣ*

* *s* (س) yerine *ṣ* (ث) ile yazılan kelimeler

“*besā*” (60a/9)’da *beṣā*

“sede” (61b/15)’te *sede*

* *s* (س) yerine *ṣ* (ث) yazılan kelime

“baḥṣ” (55b/5)’te *baḥs*

* *z* (ز) yerine *ẓ* (ذ) ile yazılan kelime

“šāhzāde” (55a/23)’te *šāhzāde*

* *d* (د) yerine *ḏ* (ذ) ile yazılan kelimeler

“šād” (57a/19)’da *šāz*

“šādmān” (59a/15)’te *šāzumān*

“yāḥūd” (61a/20)’de *yāḥūz*

“üstād” (64b/12)’de *üstāz*

* *d* (د) yerine *z* (ز) ile yazılan kelime

“üstād” (64b/7)’de *üstāz*

* *k, g* (ك) yerine *ḡ* (غ) ile yazılan kelimeler

“ḡariblige” (54a/13)’te *ḡaribliğa*

“eyitgil” (58a/24)’te *eyitḡil*

* *y* (ي) yerine *ḡ* (غ) ile yazılan kelime

“maymūn” (60a/12)’de *maḡmūn*

* *ḡ* (غ) yerine *ḡ* (غ) ile yazılan kelimeler

“yanındaḡı” (64b/19)’da *yanındaḡı*

“sonraḡı” (64b/26)’da *sonraḡı*

* *ḡ* (غ) yerine *k* (ك) ile yazılan kelimeler

“ḡarıçuk” (57a/12)’de *ḡarıçuk*

“ḡaç” (57b/16)’da *kaç*

* *ḡ* (غ) yerine *v* (و) yazılan kelime

“ḡoḡrı” (64a/5)’te *ḡovrı*

* *a* ve *e* harfi pekçok yerde birbiri yerine karışık olarak kullanılmıştır. Ancak bu farklı yazılışlar metinde verilmemiştir.

6.4. SES BİLGİSİ

Dil bilgisinin, dillerdeki kelimelerin ses özelliklerini, ses olaylarını inceleyen kısmına “ses bilgisi” ya da “fonetik” denir. Metni incelerken ünlü ve ünsüzlerdeki ses değişimleri ve ses olayları ele alınıp gösterilmeye çalışılacaktır.

6.4.1. Ünlü Değişimleri

Bir dildeki bazı kelimeler zamanla birtakım ses değişimlerine uğrarlar. Bu değişimleri değişiklik ve gelişme olarak iki kısma ayırabiliriz. Ses değişikliği bir kelimedede bir sesin yerini kendisine yakın başka bir sese bırakmasına denir. Ses gelişmesi ise bir kelimedede bir sesin yerini, kendisinden türemiş başka bir sese bırakmasına denir.⁴⁰ Kelimelerdeki ses değişme ve gelişmelerini incelemeye çalışırken öncelikle ünlülere yer verilecektir.

6.4.1.1. e > i ve i > e Değişmesi

Türkçede kelime başında ve ilk hecedeki bazı “e”lerin “i”, bazı “i”lerin “e” olma eğilimi vardır. Bu eğilim Eski Türkçenin başından beri görülmektedir. Bu iki değişmeden “i”lerin “e” olması durumuna daha sık rastlanmaktadır. Ancak başlangıçtan beri Türkçenin her devrinde bu iki değişimin yan yana ve karışık bir şekilde ortaya çıktığını da unutmamak gerekir. Aynı devirde bir tarafta bazı “e”ler “i” olurken diğer tarafta da bazı “i”ler “e” olmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde kelime başında ve ilk hecedeki birçok “i”ler Osmanlı Türkçesinin son devirlerinde ve Türkiye Türkçesinde “e” olmuştur.⁴¹

Bugün “e” ile kullandığımız birçok kelimenin metinde “i” ile kullanıldığını görmekteyiz. Bununla beraber aynı kelimenin hem “i” ile hem de “e” ile kullanıldığına da rastlamaktayız.

Metinde i > e değişiminin gerçekleşmediği kelimeler çokça bulunmaktadır. Burada “i” ile yazılıp günümüzde “e” ile kullandığımız kelimelere bazı örnekler:

biş (58b/5)

yitdi (61a/23)

⁴⁰ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 1997, s. 78.

⁴¹ Muharrem Ergin, *age.*, s. 79-80.

irte (61b/11)

iy (61b/3)

yimege (54a/10)

yirine (54b/18)

yidi (59b/24)

itdiler (65a/9)

didiler (56b/16)

yitmiş (58b/12)

yiñdi (63b/2)

yiñi (64b/26)

yiñilem (55b/8)

Metinde hem “i” ile hem de “e” ile kullanılan kelimeler:

gice (57a/19)

geçe (65a/17)

viridiler (65a/4)

verim (62a/10)

irdi (63b/1)

irişdi (56b/24)

eriseñ (59a/4)

Metinde e > i değişimine henüz uğramamış kelimeler de yer almaktadır. Metnimizde “e” ile yazılıp günümüzde “i” ile kullandığımız kelimelere örnek olarak şunları gösterebiliriz:

eyü (54b/16)

geymege (54a/10)

e > i değişimine örnek olarak er- > i- ek fiilini verebiliriz. Bunun dışında da bir iki kelimedede daha bu değişime rastlamaktayız:

işit (60a/24)

nice (55a/15) / niçe (57a/13)

idi (65a/26)

ise (55a/22)

6.4.1.2. ı > i Değişmesi

Bu değişiklik metnimizde bulunmamaktadır. Kelimelerin ı’lı kullanımları korunmaktadır. Bunlara metinden verebileceğimiz örnekler şunlardır:

kanğı (57b/1)

kanı (64a/15)

dağı (53b/4)

Hem ı ile hem de i ile kullanılan kelimelere örnek olarak şunu verebiliriz:
yaşıl (59b/16) , yeşil (60b/7)

6.4.1.3. u > i ve ü > i Değişmesi

Bu değişiklikler çok az görülmektedir. Metinde bu değişime uğrayan kelimelere de uğramayan kelimelere de rastlanmaktadır. Örnek olarak şunları verebiliriz:

işbu (60b/26) : u > i değişimi gerçekleşmiş.

içün (53b/19) : u > i değişimi ilk ünlüde gerçekleşmiş ikincisinde gerçekleşmemiş.

üşde (64b/17) : Değişim gerçekleşmemiş.

uş (59a/16) : Değişim gerçekleşmemiş.

dizilü (54b/19) : ü > i değişimi gerçekleşmiş.

düzdi (64b/7) : Değişime uyulmamış.

6.4.1.4. o, ö > u, ü Değişmesi

Bu değişime örnek olarak şu kelimeyi verebiliriz:
uyana (60b/26) : o > u değişimi vardır.

6.4.2. Ünlü Düşmesi

Eş zamanlı dilde ses düşmesi olayı yalnızca ünlü düşmesi şeklinde görülür. Bunlar üç şekilde gerçekleşir: Birincisi vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi, ikincisi “ile” ve “için” edatlarının ekleşmesi, üçüncüsü ek eylem olan “-i-” düşmesi olayıdır.⁴²

Metinde bazı kelimelerin yapım veya çekim eki alırken bu ses hadisesinin ortaya çıktığını görmekteyiz:

---

⁴² Süleyman Efendioğlu, *Türkçe Ses Bilgisi Öğretiminde Ses Olaylarının Sınıflandırılması*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S 43, Erzurum 2010, s. 131.

oğul-ı > oğlı (53b/3)
boyun-un > boynun (64a/19)
göñül-ümi > göñlümi (56a/9)
buyur-uğın > buyruğın (61a/3)

Metinde “ile” ve “içün” edatlarındaki “i” ünlüsünün düştüğü ve düşmediği örneklerle de rastlanmaktadır.

Tañrıñ-içün (53b/21)
benüm içün (62b/12)
benimçün (62b/26)
edeb-ile (63a/19)
birbiri-le (53b/4)

Ek fiil “i-” nin kip ekleriyle kullanıldığında ve zarf fiil eki “-ken” ekiyle kullanıldığında düştüğü görülmektedir. Ancak düşmediği örneklerle de rastlanmaktadır.

Adam-iken (59b/5)
seyir iderken (61a/23)
yiñmese-di (57a/3)
itdüm-idi (62b/14)
virür-iseñ (63b/24)
virdi-se (62b/8)

6.4.3. Ünlü Birleşmesi

Ünlüyle biten bir kelimedenden sonra ünlüyle başlayan bir kelime geldiğinde bu iki ünlüden biri düşer ve iki kelime birleşir. Metinde karşımıza çıkan örnekler günümüzde de ünlüsü düşmüş olarak kullandığımız kelimelerdir.

bu+ile > böyle (54b/21)   *şu+ile > şöyle (61b/6)*
ne+içün > niçün (64b/16)   *ne+it- > n’it- (64a/15)*
ne+eyle- > n’eyle- (64a/20)   *kendü+özi > kendüzi (56a/7)*
şu+ol > şol (55b/25)   *ne+ise+ne > nesne (56b/6)*

Metinde “*neesne (54a/6)*” şeklinde kullanımı da görülmektedir.

6.4.4. Ünlü Türemesi

“Ünlü türemesinin temel sebebi dilin ses dizimine uymayan yapıların giderilmesidir.”⁴³ Ayrıca Türkçede bazen kök veya gövdeler ile ekler birleşirken aralarına başka bir ünlü almak durumunda kalırlar. Bu türemiş ses, yardımcı vokal⁴⁴ veya bağlama ünlüsü⁴⁵ olarak da adlandırılır. Metindeki kelimelerden bu ses olayına şunları örnek verebiliriz:

şük(ü)r (57a/17)

el(ü)mden (64a/9)

gel(ü)r (54a/15)

öldür(ü)r (55b/20)

Günümüzde ünlü türemesi görülen bazı kelimeler hem bu haliyle hem de türeme olmamış haliyle metinde kullanılmıştır:

fikri (55b/10)

fik(i)r (56a/7)

şehr (56b/18)

şeh(i)r (55a/14)

Günümüzde ünlü türemesi görülen bazı kelimeler ise metinde bu ses olayı olmadan kullanılmıştır:

‘aklı (63a/9)

emri (58a/10)

faşl (54b/6)

‘ilm (55b/12)

şabr (56b/2)

6.4.5. Ünlü Uyumu

Türkçede bir kelimedeki ünlülerin çeşitli bakımlardan birbirine uymasına ünlü uyumu adı verilir. İster köklerde ister kök ve eklerde olsun, bir kelimenin bütün ünlüleri çeşitli bakımlardan birbirlerine benzerler. Yani bir kelimenin ilk hecesindeki ünlünün özellikleri nasılsa ondan sonraki hecelerin ünlülerinin de özellikleri öyle olur. Sonuç

⁴³ Süleyman Efendioğlu, *agm.*, s. 133.

⁴⁴ Muhharrem Ergin, *age.*, s. 144-145.

⁴⁵ Nurettin Demir - Emine Yılmaz, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2003, s. 163-164.

olarak Türkçede birbirine aykırı ünlüler yer almaz; bir kelimenin ünlüleri arasında belli bir uygunluk fark edilir.⁴⁶

Dilimizde kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık olmak üzere iki türlü ünlü uyumu bulunmaktadır.

6.4.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçede bir sözcüğün ilk hecesinde kalın bir ünlü bulunuyorsa ondan sonra gelen hecelerdeki ünlüler kalın, ilk hecede ince bir ünlü bulunuyorsa ondan sonra gelen hecelerdeki ünlüler de ince olur. Bu ses olayına “kalınlık-incelik uyumu” denir.

Muharrem Ergin’e göre bu uyum başlangıçtan bugüne Türkçenin her döneminde hâkim olan ve olmaya devam eden bir ses kuralıdır. Türkçenin en büyük fonetik özelliğini bu kural oluşturur.⁴⁷ Kalınlık-incelik uyumu sadece Türkçe kelimelerde değil Arapça ve Farsça bir sözcüğe, Türkçe ek getirilirken de kendini göstermektedir. Metinde geçen şu kelimeleri bu uyuma örnek olarak verebiliriz:

bitiyi (54b/5)

yigit (54b/1)

imdi (54a/14)

sultānlar (55a/16)

ķapusına (55b/15)

göñlümi (56a/9)

canavarlar (61a/1)

6.4.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Türkçede bir sözcüğün ilk hecesinde “a, e, ı, i” düz ünlüleri bulunuyorsa ondan sonra gelen hecedeki ünlü düz; ilk hecede “o, ö, u, ü” yuvarlak ünlüleri bulunuyorsa ondan sonra gelen hecedeki ünlü ya “a, e” düz-geniş ya da “u, ü” dar-yuvarlak ünlüleri olur. Bu olaya “düzlük-yuvarlaklık uyumu” denir. Metinden bu uyuma uyan örnekler:

ķonuķ (64a/14)

yigit (65a/10)

---

⁴⁶ Muharrem Ergin, *age.*, s. 71.

⁴⁷ Muharrem Ergin, *age.*, s. 71.

yüzük (64b/3)

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi döneminde bugünkü anlamda düzlük-yuvarlaklık uyumu yoktu. Bu uyum Osmanlı Türkçesinin son döneminde ve günümüz Türkiye Türkçesinde kendini kuvvetli bir biçimde hissettirmiştir.⁴⁸ Metinden örnek olarak şunları verebiliriz:

eyü (54b/16)

degüldür (56a/12)

tanuqluql (65a/4)

maqlşüda (65a/10)

Bazı kelimelere baktığımızda iki farklı biçimde kullanıldığını görüyoruz. Aynı kelime bir yerde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyarken başka bir yerde uymadığı durumlara rastlanmaktadır. Bu durum metinde düzlük-yuvarlaklık uyumunun genel bir kurala dayanmadığını göstermektedir. Örnek olarak şu kelimeler gösterilebilir:

degül (56a/12)

degilimisse (54b/9)

bilür (58b/24)

bilir (58b/22)

virüp (59a/5)

virip (60a/2)

incüdür (60a/8)

incidmegi (60a/9)

6.4.6. Ünsüz Değişmeleri

Ünlülerde olduğu gibi ünsüzlerde de ses değişikliği ya da ses gelişmesine örnek verebileceğimiz ses olaylarının gerçekleştiğini görüyoruz (bk. ünlü değişmeleri). Türk dilinin ses tarihini dikkate alarak ortaya çıkan değişmelere metinde geçen bazı kelimeleri örnek göstermek mümkündür.

6.4.6.1. b > v Değişmesi

Kelime başında veya içindeki “b” sesinin, “v” sesine dönüşmesi Oğuz grubuna ait ses özelliklerinden biridir. Bu metinde b > v değişmesi olarak şunu örnek gösterebiliriz:

---

⁴⁸ Muharrem Ergin, *age.*, s. 72.

<i>bar-</i> > <i>var-</i>	<i>var-du</i> (64a/26)
<i>bar</i> > <i>var</i>	<i>var+dur</i> (54a/19)
<i>ber-</i> > <i>ver-</i>	<i>ver-im</i> (62a/10)
<i>bir-</i> > <i>vir-</i>	<i>vir-elüm</i> (56a/15)
<i>eb</i> > <i>ev</i>	<i>ev+ine</i> (61b/14)
<i>yabız</i> > <i>yavuz</i>	<i>yavuz</i> (62a/22)
<i>yablağ</i> > <i>yavlağ</i>	<i>yavlağ</i> (54b/15)
<i>ğarabaş</i> > <i>ğaravaş</i>	<i>ğaravaş</i> (65a/3)

6.4.6.2. d > y Değişmesi

Kelime içindeki ve sonundaki “d” sesinin yerini yarı ünlü “y” sesine bırakması olayıdır. Eski Türk yazı dilleri ile yeni Türk yazı dilleri arasındaki en belirgin ses değişmelerinden biridir. Bu değişim XI. yüzyılda büyük ölçüde tamamlanmış ve özellikle kelime içi “d” sesi Türk boylarında “d, z, z, r ve y” seslerine dönüşmüştür.⁴⁹ Oğuz grubunda bu değişimin y sesine dönüşme şeklinde olduğunu görmekteyiz. Metinden bu değişime örnek olarak şu kelimeyi verebiliriz:

ğod- > *ğoy-* (58a/8)

6.4.6.3. k > g Değişmesi

Kelime başındaki “k” sesinin “g” sesine dönüşmesi Oğuz Türkçesinin önemli özelliklerindedir. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülebilen ses olaylarından biridir. Bugün ise dilimizde düzenli bir şekilde görülmektedir. Metnimizden verebileceğimiz örnekler şunlardır:

keldi > *geldi* (54a/5)

kirdi > *girdi* (57a/23)

közden > *gözden* (62a/22)

kök > *gök* (55a/13)

körmez > *görmez* (57a/25)

könlümi > *gönlümi* (56a/9)

kün > *gün* (56a/22)

⁴⁹ Günay Karaağaç, *Türkçenin Ses Tarihi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2010, s. 167.

kiçeden > giçeden (62b/23)

kirü > girü (57a/24)

6.4.6.4. *ķ* > *ħ* Değişmesi

Kelime başındaki bazı “*ķ*”lar Batı Türkçesinde “*ħ*” olmuştur. Bu değişimin zamanı tam olarak kestirilememektedir. Bazı “*ķ*”lar Batı Türkçesinin başlarında “*ħ*” olarak kullanılırken bazıları ise Eski Anadolu Türkçesinde “*ķ*” olarak da görülmektedirler. Hatta bunlardan bazıları Osmanlı Türkçesinin başlarında bile “*ķ*” olarak karşımıza çıkmışlardır. Yani *ķ*-*ħ* sesleri bu dönemlerde karışık olarak bazen “*ķ*” ile bazen “*ħ*” ile kullanılmışlardır. Demek ki bu değişiklik daha sonra tamamlanmıştır.⁵⁰ Metne baktığımızda da karışıklık göze çarpmaktadır. Karşılaştığımız örneklerden değişim olmayanlar şunlardır:

ķanķı (57b/1)

ķanı (64a/15)

ķancarı (63b/2)

ķanda (57b/25)

Değişim olan ise şudur:

ħātūn (59a/26)

Kelime içinde de bu değişiklik yaşanmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde çokça görülen bu değişiklik, bu dönemden sonra Batı Türkçesinin Osmanlı kısmında tamamıyla “*ķ*” olarak kullanılmıştır.⁵¹ Metinde kelime içinde *ķ* > *ħ* değişimin görüldüğü örnekler şöyledir:

yoķsa (53b/22)

yoķsul (53b/5)

yoķsulluķ (53b/2)

daķı (64a/16)

---

⁵⁰ Muharrem Ergin, *age.*, s. 97.

⁵¹ Muharrem Ergin, *age.*, s. 97.

Değişim olmayan ise şöyledir:

yoğ (53b/23)

6.4.6.5. t > d Değişmesi

Kelime başı ve içinde görülen bir değişikliktir. Kelime başındaki “t” lerin “d” olması olayı zaman açısından karışık bir seyir izlemektedir. Eski Türkçedeki bazı “t”ler Eski Anadolu Türkçesinde “d” olarak kullanılırken, bugünkü Türkçede tekrar “t” olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte Eski Anadolu Türkçesinde hem “t” ile hem de “d” ile kullanılmış olan bazı kelimeler günümüzde “d” li olarak kullanılmaktadır.

Eski yazıda genellikle ince kelimelerde te (ت) harfi kullanılırken, kalın kelimelerde tı (ط) harfi kullanılırdı. Eski yazı bırakılıncaya kadar “d”ye dönmüş olan “t”ler için tı harfi kullanılmaya devam edilmiştir. Yani Osmanlı Türkçesinde tı harfi hem “t” hem de “d” için kullanılmıştır. Ancak Eski Anadolu Türkçesindeki tı harfi her zaman “t” için kullanılmıştır.⁵²

t > d değişikliğinin olduğu kelimelere örnek olarak şunları gösterebiliriz:

til > *dil* (58a/5)

tepele- > *depele-* (54a/20)

tidi > *didi* (58a/22)

tağı > *dağı* > *dağı* (64a/16)

tut- > *dut-* (64a/5)

türlü > *dürlü* (57a/6)

tüz- > *düz-* (64b/7)

tüş- > *düş-* (61a/10)

yiti > *yidi* (65a/11)

Bunun yanında “t” sesinin korunduğu örnekler de bulunmaktadır:

taş (57b/4)

toğ- (56b/6)

toğrı (64b/10)

toğdur- (63a/2)

ton (62b/16)

---

⁵² Muharrem Ergin, *age.*, s. 100.

tonan- (60b/9)

tovrı (64a/5)

Metinde hem “t” ile hem de “d” ile kullanılan kelimelere örnek olarak şunları verebiliriz:

tün (65a/12)

dün (63a/7)

tur- (61b/18)

dur- (62b/22)

tavşan (60a/25)

davşan (59b/13)

yigit (10/1)

yigid (57a/23)

6.4.7. Ünsüz Düşmesi

Eski Türkçedeki birden çok heceli kelimelerde, hece sonundaki “g ve ğ”ler Batı Türkçesinde düşmüştür. Bu duruma metnimizde geçen bazı kelimelerde de rastlamaktayız:

uluğ > ulu (54b/15)

bitig > biti (62b/18)

Eski Türkçedeki eklerin başındaki “g ve ğ”ler de Batı Türkçesinde genellikle düşmüştür. Buna örnek olarak metnimizde geçen şu kelimeleri gösterebiliriz:

yalğan > yalan (58a/11)

olğan > olan (56a/10)

sevgeni > seveni (62a/26)

gelgeni > geleni (63a/10)

yanğadur > yanadur (54a/24)

yirge > yire (60a/8)

Verilen örnekler dışında Eski Türkçedeki ek fiilde bulunan “r” sesinin düştüğünü, bol- fiilindeki “b” sesinin düştüğünü görmekteyiz:

er- > ir- > i- (54b/13)

bol- > ol- (55b/14)

Metinde ikili şekilde kullanılan bir kelime karşımıza çıkmaktadır:

vur- (53b/12)

ur- (54a/13)

6.4.8. Ünsüz Türemesi

Türkçede iki ünlü yan yana bulunmadığından, ünlüyle biten kelimeler ünlüyle başlayan bir ek aldığıında araya bir ünsüz girer. Bu ünsüze yardımcı konsonant⁵³ veya bağlama ünsüzü⁵⁴ denir. Türkçede iki yardımcı konsonant vardır. Bunlar “n” ve “y” sesleridir.

Kök ve ek birleşmesi sırasında meydana gelen “n” ve “y” sesi türemesine örnek olarak metinde geçen şu kelimeleri gösterebiliriz:

<i>katı(n)a</i>	(55b/4)	<i>karı(y)a</i>	(54a/2)
<i>yüzi(n)i</i>	(57a/25)	<i>biti(y)i</i>	(54a/22)
<i>içi(n)de</i>	(53b/1)	<i>açmasa(y)dum</i>	(54b/12)
<i>adı(n)ı</i>	(64b/8)	<i>dünyā(y)ı</i>	(59a/21)
<i>bu(n)lar</i>	(53b/5)	<i>eyle(y)em</i>	(59b/2)

6.4.9. Ünsüz Uyumu

Dilimizde ünlü uyumları kadar ünsüz uyumları da dikkat çekmektedir. Sert ünsüzle biten bir kelime, ünsüzle başlayan bir ek aldığıında bu ünsüzün sert; yumuşak ünsüzle biten bir kelime, ünsüzle başlayan bir ek aldığıında bu ünsüzün yumuşak olmasına “ünsüz uyumu” adı verilir. Bununla birlikte bu uyum kelime içinde de bulunmaktadır.

Ünsüzler arasındaki uyum ancak Batı Türkçesinin son dönemlerinde, özellikle günümüz Türkçesinde kendini göstermiştir. Türkçede “sert ünsüzlerin uyumu” ve “yumuşak ünsüzlerin uyumu” olmak üzere iki çeşit ünsüz uyumu bulunmaktadır.

6.4.9.1. Sert Ünsüzlerin Uyumu

Dilimizdeki sert ünsüzler “p, ç, t, k, f, s, ş, h”dir. Bu sert ünsüzlerin, yan yana bulunması olayına “sert ünsüzlerin uyumu” denir. Hem ek- kök birleşiminde hem de kelime içinde görülür. Türkçe kelimelerin yanında bazı yabancı kelimelerde de bu kurala

⁵³ Muharrem Ergin, *age.*, s. 145.

⁵⁴ Nurettin Demir - Emine Yılmaz, *age.*, s. 164.

uyulmuştur. İncelenen metinde bu uyuma ek-kök birleşiminde değil kelime içinde rastlanmıştır. Metinde bu kurala uyduğu görülen örneklerden bazıları şunlardır:

destür (57a/23)

tahta (57a/24)

göster (64b/20)

bühtân (64a/22)

üstün (61a/20)

Kurala uymayan örnekler ise şunlardır:

kuşdur (57b/11)

ağaçdur (57b/1)

budağda (57b/3)

dutdum (64a/5)

6.4.9.2. Yumuşak Ünsüzlerin Uyumu

Dilimizdeki yumuşak ünsüzler “b, c, d, g, v, z, j, ğ, l, m, n, r, y”dir. Bu yumuşak ünsüzlerin, yan yana bulunması olayına “yumuşak ünsüzlerin uyumu” denir. Hem ek-kök birleşiminde hem de kelime içinde görülür. Türkçe kelimelerin yanında bazı yabancı kelimelerde de bu kurala uyulmuştur. Metinde bu kurala uyan örneklerden bazıları şöyledir:

‘acebledi (54b/20)

aldı (57a/23)

girdi (57a/23)

Kurala uymayan örnekler ise şunlardır:

iltüben (64b/22)

olsun (64b/5)

dilerseñ (64b/4)

sulţân (64a/23)

yırtdiñ (63b/15)

6.5. ŞEKİL BİLGİSİ

Dil bilgisinin, dildeki kelimelerin ve şekillerin yapısını, kök ve ek arasındaki ilişkiyi inceleyen kısmına “şekil bilgisi” veya “morfoloji” denir.

Dilimizin isim ve fiil olmak üzere iki temel kelime türü vardır. Bunlar birbirinden ayrı ekler almaktadırlar. Zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç ve ünlem de isimden türemiş kelime türleridir. Bu türler, metindeki örnekler de verilerek ayrı ayrı incelenmeye çalışılacaktır.

6.5.1. İsimler

Canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, durumları anlatan ve tanıtan; bir dilin temel kelimelerine isim denir. İsimler sahip oldukları özellikler bakımından, üç farklı şekilde ele alınırlar: Varlıklara verilişlerine göre, varlıkların oluşuna göre ve varlıkların sayısına göre.

Varlıklara Verilişlerine Göre İsimler

Varlıklara verilişlerine göre isimler özel isim ve cins olmak üzere ikiye ayrılır. Yaratılış olarak tek olan, aynısı olmayan varlıkları yani tek bir varlığı karşılayan kelimelere “özel isim” denir. Yaratılış olarak aynısı veya benzeri olan varlıkları yani aynı cinsten varlıkları karşılayan kelimelere “cins isim” denir.

Özel isimlere örnek olarak metinde geçen bazı kelimeler şunlardır:

Tañrı (54a/4)

Ḥavvā' (56b/8)

‘İmrān (59a/2)

İsma‘il (56b/9)

Ka‘be (58b/10)

Allah (57a/17)

Cins isimlere örnek olarak metinde geçen bazı kelimeler ise şunlardır:

gügercin (64a/1)

davşan (59b/13)

ağaç (57b/1)

bal (57b/23)

baħçe (54b/17)

çeşde (65a/12)

Varlıkların Oluşlarına Göre İsimler

Varlıkların oluşlarına göre isimler somut isim ve soyut isim olmak üzere ikiye ayrılır. Duyu organları ile algılanabilen kavram ya da varlıklara “somut isim” denir. Somut isimler, insan zihni dışında da gerçekliği olan isimlerdir. Duyu organları ile algılanamayan kavram ya da varlıklara “soyut isim” denir. Soyut isimler sadece insan zihninde var olan, evrende gerçekliği olmayan isimlerdir.

Somut isimlere örnek olarak verebileceğimiz metinde geçen bazı kelimeler şunlardır:

döşek (63a/13)

kal‘a (54b/22)

serāy (56a/2)

süçi (62a/5)

ton (62b/16)

Soyut isimlere örnek olarak verebileceğimiz metinde geçen bazı kelimeler şunlardır:

dīn (56a/25)

du‘ā (63b/7)

firāk (55a/2)

gice (64a/13)

‘ibret (60b/8)

Varlıkların Sayısına Göre İsimler

Varlıkların sayısına göre isimler tekil isim, çoğul isim ve topluluk ismi olmak üzere üçe ayrılır. Tek bir varlığı, kavramı karşılayan isimlere “tekil isim” denir. Birden fazla varlığı, kavramı karşılayan isimlere “çoğul isim” denir. Tekil isimlere eklenen “-lar/ -ler” çoğul ekiyle yapılır. Biçim olarak tekil, anlam olarak çoğul olan isimlere ise “topluluk isimleri” denir.

Metinde geçen tekil isimlere örnekler:

kapu (62a/9)

kefen (60b/5)

köşk (64a/10)

kırt (56b/16)

od (58a/17)

Metinde geçen çoğul isimlere örnekler:

tonlar (54a/2)

ağçalar (54b/18)

canavarlar (61a/1)

hâcılar (60a/11)

karavaşlar (56a/1)

Metinde geçen topluluk isimlerine örnekler:

kavim (56b/17)

ehl (59a/2)

halk (57a/10)

Kelimelerin yapısını görebilmemiz için isimlere gelen çekim ve yapım eklerini bilmemiz gerekmektedir. Bu yüzden metindeki isim çekim ekleri ve yapım ekleri, bunların kullanım biçimleri gösterilecektir.

6.5.1.1. İsim Çekim Ekleri

6.5.1.1.1. Hâl Ekleri

Geldiği isim ya da isim soylu sözcüğü fiil veya fiilimsiye bağlayan eklere hâl ekleri denir.

6.5.1.1.1.1. Yalın Hâl: İsimlerin hâl eki almamış şeklidir.

Metinden örnekler:

koça (53b/15)

kuyumcı (64b/1)

mā'ide (59b/26)

mālik (59b/18)

nefes (58b/14)

6.5.1.1.1.2. Belirtme Hâli: Belirtme hâli eki olarak, “+ı/ +i” sesleri ile iyelik eklerinden sonra gelen “+n” sesinin de kullanıldığını görmekteyiz.

Metinden örnekler:

şehir+i (65a/15)

iç+i (57b/4)

peygamber+i (56b/14)

ad+ı+n (54a/12)

yüz+ü+ñ (56a/11)

6.5.1.1.1.3. Yönelme Hâli: Yönelme hâli eki olarak “+a/ +e” kullanılmaktadır.

Metinden örnekler:

ķavl+e (61a/19)

Muħammed+e (56a/15)

mürvet+e (65a/23)

şehir+e (62a/19)

ataların+a (58a/13)

6.5.1.1.1.4. Bulunma Hâli: Bulunma hâli eki olarak “+da/ +de” eki kullanılmaktadır.

Metinde günümüz Türkçesinden farklı olarak “+ta/ +te” biçimiyle kullanımı yoktur.

Metinden örnekler:

budaķ+da (57b/3)

burç+da (54b/19)

gök+de (58b/4)

dünyā+da (65a/6)

il+de (55a/14)

6.5.1.1.1.5. Çıkma Hâli: Çıkma hâli eki olarak “+dan/ +den” eki kullanılmaktadır.

Metinde günümüz Türkçesinden farklı olarak “+tan/ +ten” biçimiyle kullanımı yoktur.

Metinden örnekler:

dil+den (61b/22)

endīşe+den (59a/9)

giçe+den (62b/23)

ķarşı+dan (62a/13)

korqu+dan (57a/14)

6.5.1.1.1.6. Vasıta Hâli: Vasıta hâli eki olarak “ile” kullanılmaktadır. Bazı durumlarda ekleşerek “+la/ +le” şeklinde kullanıldığını da görmekteyiz.

Metinden örnekler:

edeb+ile (63a/19)

zulm+ile (63a/12)

hiley+ile (61b/19)

kız+ıla (65a/14)

oğlı+la (56b/21)

birbiri+le (53b/4)

emri+le (58a/10)

destürun+la (55b/3)

6.5.1.1.2. Eşitlik Eki: Eşitlik eki “+ça/ +çe/ +ca/ +ce” dir. Metinden verdiğimiz örneklerde kalıplaşmış olarak kullanıldığını görmekteyiz. Onun dışında bir yerde kullanıldığına rastlanılmıştır.

an+ca (55a/23)

ni+çe (53b/2)

yol+ça (54a/13)

6.5.1.1.3. Tamlama(İlgi) Eki: Eklendiği isim veya isim soylu kelimeyi kendinden sonra gelen isim veya isim soylu kelimeye bağlayan bu ek “+uñ/ +üñ” şeklinde kullanılmaktadır.

Metinden örnekler:

nigâr+uñ yüzi... (56a/8)

kuş+uñ ayağı... (64a/6)

sultân+uñ yanı... (64b/19)

Ķâbil+üñ kıızı... (60a/18)

şehir+üñ begi... (64a/12)

6.5.1.1.4. İyelik Ekleri: Eklendiği isim veya isim soylu kelimenin kime veya neye ait olduğunu belirten eklerdir. Bu ek şahıslara göre değişiklik göstermektedir. Bu ekler ve metindeki kullanımları şöyledir:

6.5.1.1.4.1. Teklik Birinci Şahıs İyelik Eki: +(u)m/+(ü)m

ton+u+m (56a/20)

yön+ü+m (63b/3)

yüzüg+ü+m (64b/17)

ad+u+m (57a/4)

baş+u+m (63a/12)

6.5.1.1.4.2. Teklik İkinci Şahıs İyelik Eki: +(u)ñ/+(ü)ñ

cevāb+u+ñ (59a/17)

hācet+ü+ñ (62a/15)

kerem+ü+ñ... (61b/9)

6.5.1.1.4.3. Teklik Üçüncü Şahıs İyelik Eki: +ı/i, +u/ü, +sı/si şeklindeki kullanımlarına rastlanmaktadır. +su/ +sü şeklinde kullanımıyla karşılaşılmamıştır.

köşk+i... (64a/10)

boyn+u... (64a/19)

korķu+sı... (64a/25)

mes'ele+si (55a/12)

arı+sı (57b/23)

dāve+si (56b/10)

6.5.1.1.4.4. Çokluk Birinci Şahıs İyelik Eki: +muz/+müz şeklinde kullanılmış, +mız/+miz olarak kullanılmamıştır.

şarķ+u+muz (61a/17)

ana+muz (56b/8)

ata+muz (56b/7)

6.5.1.1.4.5. Çokluk İkinci Şahıs İyelik Eki: +ñız/+ñiz, +ñuz/+ñüz. Metinde bu ekin kullanımına rastlanmamıştır.

6.5.1.1.4.6. Çokluk Üçüncü Şahıs İyelik Eki: +ları/ +leri

kardeş+leri (58a/12)

yüz+leri (59b/4)

kan+ları (53b/22)

kul+ları... (63b/19)

ata+ları... (56b/15)

ton+ları (54a/7)

kartuş+ları (56b/13)

6.5.1.2. İsim Yapım Ekleri

6.5.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler

İsim ya da isim soylu kelimelere eklenerek yine isim ya da isim soylu kelime yapan eklerdir. Metinde karşılaştığımız isimden isim yapma ekleri şunlardır:

+daş/ +deş: Eklendiği sözcüğe aynı olma anlamı kazandıran bir ektir.

karın+daş > kardeş (58a/12)

beñ+deş... (64b/6)

+lık/ +lik, +luğ/ +lük: Eklendiği sözcüğü soyut ya da somut isim yapan bir ektir.

müflis+lik... (62b/14)

uğrı+lık (60b/14)

yoğsul+luğ (53b/2)

tanık+luğ (53b/18)

ğarib+lik (54a/13)

+lı/ +li, +lu/ +lü: Eklendiği sözcüğe sahip olma anlamı kazandıran bir ektir. +lı/ +li şeklinde kullanımı metinde karşımıza çıkmamıştır.

uş+lu (60b/26)

at+lu (54a/15)

+ncı/ +nci, +ncu/ +ncü: Sayılardan sonra gelerek sıra anlamı kazandıran bir ektir.

iki+nci (56b/8)

üç+ü+ncü (56b/9)

+sız/ +siz, +suz/ +süz : Eklendiği sözcüğe sahip olmama anlamı kazandıran bir ektir. +sız/ +siz olarak kullanılmamıştır.

hak+suz (60a/8)

ar+suz (60a/26)

+cı/ +ci, +cu/ +cü: Meslek ve uğraşma ile ilgili isimler yapar.

yarı+cu (55b/14)

yarı+cı (62a/6)

şagu+cı (60b/3)

+sul/ +sül: Benzerlik, ilgi ifade eder.

yoğ+sul (53b/5)

6.5.1.2.2.Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiillere eklenerek isim ya da isim soylu kelime yapan eklerdir. Metinde karşılaştığımız fiilden isim yapma ekleri şunlardır:

-e/ -a: Metinden örnek:

yar-a (62a/20)

-ı/ -i, -u/ -ü: Metinden örnekler:

bit-i (62b/18)

yaz-u (63a/16)

korğ-u (57a/14)

dizil-i (55a/7)

-k: Metinden örnekler:

buda-ğ (57b/3)

tanu-ğ (65a/3)

döşe-k (63a/13)

-uk/ -ük: Metinden örnekler:

buy(u)r-uk (61a/3)

kon-uk (64a/14)

-ıcı/ -ici, -ucu/ -ücü: Metinden örnekler:

şoy-ucı (60b/5)

kes-ici (60a/15)

al-ıcı (60b/19)

-(ü)m: Metinden örnek:

öl-üm (61a/23)

-mak/ -mek: Metinden örnekler:

yi-mek... (54a/10)

gey-mek...(54a/10)

6.5.2. Fiiller

Varlıkların oluş, kılış ve durumlarını karşılayan; olumlu ya da olumsuz olarak zaman karşılayan; belirli bir kişiye bağlanabilen kelimelere “fiil” denir. Örnek:

gör- (63a/13) : gördi

gel- (55a/23) : gelmiş

eyit- (63a/11) : eyitdi

dön- (61b/3) : döndü

İsimlerde olduğu gibi fiillere de gelen yapım ve çekim ekleri vardır. Fiillerin yapısının daha iyi anlaşılması için fiillere gelen bu ekler metinden örneklerle gösterilecektir.

6.5.2.1. Fiil Çekim Ekleri

6.5.2.1.1. Bildirme Kip Ekleri: Geldikleri fiilleri belli bir zamana bağlayan şekillere denir. Metinde dört farklı bildirme kipi kullanılmıştır. Şimdiki zaman kullanılmamıştır.

6.5.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman: Görülen geçmiş zaman eki “-dı/ -di, -du/ -dü” şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Birinci ve ikinci teklik ve çokluk şahıs çekimlerinde genellikle yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Üçüncü teklik ve çokluk şahıs çekimlerinde ise düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Örnek:

dön-di (63b/8)

dur-dı (10/22)

eri-di (57a/14)

kurtul-du-ñ (57a/5)

vir-dü-n (63b/5)

6.5.2.1.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman: Duyulan geçmiş zaman eki olarak “-mış/ -miş” şekillerine rastlıyoruz. Örnek:

yaz-mış-lar (54b/4)

öl-miş (55a/1)

şat-mış-sın (63a/23)

düzül-miş (64b/26)

eyle-miş (65a/26)

6.5.2.1.1.3. Geniş Zaman: Geniş zaman eki olarak “-r, -ar/ -er, -ır/ -ir, ur/ -ür” biçimlerini görüyoruz. Örnek:

söyle-r (60b/20)

yürü-r (54b/18)

di-r (53b/12)

kes-er (61a/11)

şor-ar (58b/25)

al-ur (54b/26)

bil-ür (63a/10)

kal-ır (62a/1)

bil-ir (58b/22)

6.5.2.1.1.4. Gelecek Zaman: Gelecek zaman ekleri “-ısar/ -iser” şeklindedir. Örnek:

ol-ısar (59a/22)

ķob-ısar (61a/7)

gir-iser (58b/18)

kes-iser-dür (63a/12)

6.5.2.1.2. Dilek Kip Eklere: Geldiği fiili zamandan çok, niyet ve tasarı anlamıyla bağlayan şekillerdir. Metinde gereklilik kipi kullanılmamıştır.

6.4.2.1.2.1. İstek Kipi: İstek kipi eki “-e/ -a” dır. Örnek:

al-a-m (55b/7)

kı1-a-m (57a/6)

eyd-e-m (58a/18)

ilet-e-m (54a/23)

şan-a-sın (65a/18)

yat-a (60a/22)

sevin-e (62a/8)

6.5.2.1.2.2. Şart Kipi: Şart kipi eki “-se/ -sa” dır. Örnek:

ver-se (54b/11)

bil-sem (55a/8)

yi-me-se (61a/6)

gör-se (62a/4)

gir-se-m (62a/10)

6.5.2.1.2.3. Emir Kipi: Emir kipinin özel bir eki yoktur. Şahıslara göre ayrı ayrı çekimlenmektedir. Bu metinde karşılaşılan örneklerle gösterilecektir.

1. Teklik Şahıs: -ayın/ -eyin, -ayım/ -eyim

gör-eyin (54b/23)

kes-eyim (62a/1)

şat-ayın (53b/8)

aş-ayım (62a/2)

2. Teklik Şahıs: -ğıl/ -gil veya eksiz

şor-ğıl (56a/14)

söyle-gil (63b/25)

eyit (62b/5)

al (53b/21)

3. Teklik Şahıs: -sun/ -sün, -sın/ -sin

kal-sun (58b/26)

bil-sün (55a/20)

sağla-sın (61a/8)

bekle-sin (62a/22)

1. Çokluk Şahıs: -alum/ -elüm

kı-l-alum (62b/24)

vir-elüm (56a/15)

var-alum (55b/24)

söyleş-elüm (55b/20)

2. Çokluk Şahıs: -ñ, -ñuz/ -ñüz

diñle-ñ (53b/7)

‘ayıbla-ma-ñuz (64b/12)

diñle-ñüz (59b/24)

3. Çokluk Şahıs: -sunlar/ -sünler, -sınlar/ -sinler

Örnek bulunamamıştır.

6.5.2.1.3. Şahıs Ekleri: Fiilin bildirdiği iş, oluş veya durumu belli bir şahsa bağlayan eklerle denir. Zamir, iyelik ve emir kaynaklı olmak üzere üç tip şahıs eki bulunmaktadır.

6.5.2.1.3.1. Zamir Kaynaklı Şahıs Ekleri (1. Tip Şahıs Ekleri): Teklik ve çokluk şahıslara göre zamir kaynakları şahıs ekleri şöyledir:

1. Teklik Şahıs: -m, -am, -em

al-a-m (55b/7)

var-ır-am (55b/4)

2. Teklik Şahıs: -sın, -sin

şat-mış-sın (63a/23)

3. Teklik Şahıs: -dur, -dür ya da eksiz

eyle-miş (63a/23)

yazıl-mış-dur (54b/2)

1. Çokluk Şahıs: -ız, -iz, -uz, -üz

ğarible-r-iz (62a/19)

2. Çokluk Şahıs: -siz

di-r-siz (53b/10)

3. Çokluk Şahıs: -lar, -ler

eyd-ü-r-ler (62a/21)

6.5.2.1.3.2. İyelik Kaynaklı Şahıs Ekleri (2. Tip Şahıs Ekleri): Teklik ve çokluk şahıslara göre iyelik kaynakları şahıs ekleri şöyledir:

1. Teklik Şahıs: -m

vir-dü-m (63b/25)

2. Teklik Şahıs: -ñ

aç-du-ñ

3. Teklik Şahıs: ---

var-du (64a/26)

1. Çokluk Şahıs: -k

söyleyügel-dü-k (55b/18)

2. Çokluk Şahıs: -ñuz/ -ñüz

Örnek bulunamamıştır.

3. Çokluk Şahıs: -lar/ -ler

vir-di-ler (62b/15)

6.5.2.1.3.3. Emir Kipiyle Kullanılan Şahıs Ekleri: Bk. Emir Kipi

6.5.2.1.4. Olumsuzluk Eki: Türkiye Türkçesinde olduğu gibi fiil ve fiilimsilerdeki olumsuzluk “-ma/ -me” ekiyle sağlanmıştır. Geniş zamanın olumsuz çekiminde ise “-maz/ -mez” biçiminin kullanıldığını görmekteyiz.

kı1-ma-dı (60b/6)

şı-ma-sa (57a/4)

vir-e-mez (55a/12)

yavrula-maz (57b/12)

6.5.2.1.5. Ek Fiil (i-): Dilimizde kökü erimiş, yalnız çekim ekleri hâlinde kalmış, bir hâlde bulunuşu anlatan bir ektir.⁵⁵ Birleşik zamanlı fiil ve isim ya da isim soylu kelimeleri yüklem yapmak üzere iki temel görevi vardır.

Birleşik zamanlı fiil yapmasına şunları örnek verebiliriz:

dile-r i-se-ñ (64b/4)

vir-ür i-se-ñ (55b/17)

eyle-miş i-di (65a/26)

İsim ya da isim soylu kelimelere gelerek yüklem yapmasına şunları örnek verebiliriz:

şehr i-di (54b/15)

‘avret i-di (60a/25)

6.5.2.2. Fiil Yapım Ekleri

6.5.2.2.1. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiillere eklenerek onlardan yine fiil yapan eklerdir. Metinde karşılaştığımız fiilden fiil yapma ekleri şunlardır:

---

⁵⁵ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 474.

-dır- / -dir-, -dur- / -dür- : Metinden örnekler:

tol-dur- ... (63a/2)

dön-dür- ... (60a/10)

kes-dür- ... (63b/18)

öl-dür- ... (55b/22)

az-dur- ... (60a/19)

-l- : Metinden örnekler:

yaz-ı-l- ... (55b/6)

yiñ-i-l- ... (55b/8)

diz-i-l- ... (55a/7)

düz-ü-l- ... (64b/26)

-n- : Metinden örnekler:

çal-ı-n- ... (65a/12)

tona-n- ... (60b/9)

gör-i-ñ- ... (64b/10)

-ş- : Metinden örnekler:

gül-ü-ş- ... (62b/3)

çığır-ı-ş- > çığırış- ... (60b/2)

ir-i-ş- ... (56b/24)

söyle-ş- ... (59a/1)

tañla-ş- ... (62a/20)

-t- : Metinden örnekler:

ile-t- ... (63b/21)

beñze-t- ... (64b/9)

6.5.2.2.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

İsim ya da isim soylu kelimelere eklenerek onları fiil yapan eklerdir. Metinde karşılaştığımız fiilden fiil yapma ekleri şunlardır:

+la-/ +le- : Metinden örnekler:

iş+le- ... (61a/6)

giz+le- ... (60b/21)

‘aceb+le- ... (54b/20)

bağ+la- ... (64a/6)

‘ayıb+la- ... (64b/12)

+a-/ +e- : Metinden örnekler:

ton+a- ... (60b/9)

yaş+a- ... (58b/6)

6.5.2.3. Fiilimsi Ekleri

Fiiller gibi iş, oluş, durum bildiren ve olumsuzluk eki alabilen; ancak kip ve şahıs eki alamayan kelimelere “fiilimsi” denir. Fiilimsiler aldıkları eklerle göre cümlede isim, sıfat veya zarf görevi üstlenirler.

6.5.2.3.1. İsim – Fiil (Mastar) Ekleri: Eklendiği fiil soylu sözcüğün isim gibi kullanılmasını sağlayan eklerdir. İncelediğimiz metinde geçen isim-fiil eklerine ve kullanıldıkları kelimelere şunları örnek verebiliriz:

-ma/ -me: Örnekler:

incid-me-gi (60a/9)

yi-me-ge (54a/10)

gey-me-ge (54a/10)

-mağ/ -mek: Örnekler:

bil-mek (63a/5)

bağ-mağ (56a/13)

kına-mağ (60b/18)

6.5.2.3.2. Sıfat - Fiil (Partisip) Ekleri: Eklendiği fiil soylu sözcüğün sıfat gibi kullanılmasını sağlayan eklerdir. Metinde rastladığımız sıfat-fiil ekleri ve kullanıldığı kelimeler şunlardır:

-an/ -en: Örnekler:

gel-en-i (63a/10)

işit-en (58b/26)

sev-en-i (62a/26)

yaz-an-a (65a/28)

ol-an (56a/10)

-dık/ -dik, -duğ/ -dük: Örnekler:

söyle-dig-i (54a/5)

dile-düg-i (54a/6)

gel-düg-i (54a/26)

şor-duğ-um (59a/19)

6.5.2.3.3. Zarf - Fiil (Gerundium) Ekleri: Eklendiği fiil soylu sözcüğün zarf gibi kullanılmasını sağlayan eklerdir. Metinde rastladığımız zarf-fiil ekleri ve kullanıldığı kelimeler şunlardır:

-ıcağ/-icek/ -ıçağ/ -içek: Örnekler:

var-ıcağ (63b/13)

çık-ıcağ (56b/19)

şal-ıçağ (56b/14)

vir-içek (54b/5)

gel-icek (56b/18)

-ken: Örnekler:

id-er-ken (61a/23)

gid-er i-ken (63b/1)

-ıp/ -ip, -up/ -üp: Örnekler:

kıl-up (57b/15)

vir-üp (59a/5)

çevir-üp (60a/5)

var-up (53b/8)

şıy-ıp (61a/3)

iç-ip (62b/3)

-a/ -e: Örnekler:

çık-a-gel- ... (62a/9)

yiñil-e-gel- ... (62a/19)

-ı/ -i, -u/ -ü: Örnekler:

eyd-i-vir- ... (57a/16)

şun-ı-vir- ... (64a/16)

diğşir-ü-mez ... (61b/16)

-eli: Örnek:

düş-eli (61a/10)

-uban/ -üben: Örnekler:

ıoldur-uban (63a/2)

yırt-uban (54b/13)

ol-uban (57a/19)

id-üben (64a/18)

ilt-üben (64b/22)

di-y-üben (55a/6)

6.5.3. Sıfatlar

Kendilerinden sonra gelen isimleri çeşitli yönlerden niteleyen ya da belirten kelimelere “sıfat” denir. Sıfatlar kendi içinde niteleme ve belirtme sıfatları olmak üzere ikiye ayrılır.

6.5.3.1. Niteleme Sıfatları: Kendisinden sonra gelen ismi biçim, renk, durum yönüyle tamamlayan sıfatlardır. Metinde geçen şu kelimeleri niteleme sıfatına örnek olarak verebiliriz:

yeşil keler (60b/9)

hoş bahçeler (54b/17)

kızıl aru (59b/13)

pāk-dīn (56a/25)

ulu tācir (62a/17)

hūb şūret (61a/21)

6.5.3.2. Belirtme Sıfatları: Kendilerinden sonra gelen isimleri işaret, sayı, soru ve belirsiz olarak gösteren sıfatlardır. Metinde geçen belirtme sıfatlarına örnek olarak şunları gösterebiliriz:

6.5.3.3. İşaret Sıfatları: İsimleri işaret ederek belirten sıfatlardır. Örnekler:

bu yigit (64a/20)

şol sa‘at (64a/5)

ol kuş... (64a/6)

şoloğ dem (60a/2)

işbu sözi (55b/1)

6.5.3.4. Sayı Sıfatları: İsimleri sayı yönüyle belirten sıfatlardır. Örnekler:

kırğ gün (56a/24)

on sekiz yıl (56b/2)

dört nesne (56b/6)

yidi yüz kişi (58b/24)

6.5.3.5. Belirsiz Sıfatlar: Belirsiz olarak kendinden sonra gelen ismi gösteren sıfatlardır.

Örnekler:

bir ‘avret (60a/17)

nice mālīkler (55a/15)

her gün (55a/18)

her bir sözi (56a/4)

6.5.3.6. Soru Sıfatları: Soru yoluyla kendinden sonra gelen ismi belirten sıfatlardır.

Örnekler:

ne kavim... (56b/17)

***kankı** ağaç... (57b/1)*

***kaç** kuşu (57b/16)*

6.5.4. Zamirler

İsimlerin yerini tutan kelimelere “zamir” denir. Zamirleri, isimlerin yerini tutma biçimine göre dörde ayırabiliriz.

6.5.4.1. Şahıs Zamirleri: İnsanlara ait özel isimlerin yerini tutan kelimelere “şahıs zamiri” denir. Metinde karşımıza çıkan şahıs zamirleri şunlardır:

*ben (59a/26): Yarı kıldı **ben** za‘ife iy hatün*

*sen (61a/13): Bugün üç gündür sorarsın **sen** baña*

*ol (61a/21): Yigit eydür kimdür **ol** hüb şuret*

*biz (62a/26): **Bizi** seveni **biz** dağı severüz*

*siz (62a/22): Yavuz gözden beklesin hağ **sizi***

*anlar (58a/11): Yigit eydür **anlar** kim söyledi yalān*

Şahıs zamirleri içerisinde değerlendirilebilecek dönüşlülük zamiri “kendi” sözcüğüne “kendü” şeklinde metinde sıkça rastlıyoruz:

*kendüsi (58b/14): Eti kanı yok **kendüsi** virür nefes*

*kendü (63b/8): Döndi **kendü** girü geldiği yaña*

Dönüşlülük zamiri olarak kullanılan bir diğer kelime de “öz” kelimesidir. Metinde bu zamire de rastlamaktayız:

*özine (60b/12): Şan‘at idüp söylemişdi **özine***

*özini (58a/24): Ne kadardur eyitgil hem **özini***

6.5.4.2. İşaret Zamirleri: İsimlerin yerini işaret yoluyla tutan zamirlere “işaret zamiri” denir. Metinde karşımıza çıkan işaret zamirleri şunlardır:

*anı (63b/15): Çün bildüñ tizcek yırtdıñ **anı***
*bu (63b/22): Kız yine **bunu** yiñdi didiler*
*bular (55a/17): Kız rāzī olmaz **bularuñ** mālına*
*anlar (55a/24): Bu kıza **anlar** su ʿal kılmış-durur*
*anda (63a/6): Durdı gitdi yigidi **anda** kodı*
*şunda (54a/21): Yigit eydür **şunda** bir ʿalʿaya varam*

6.5.4.3. Belgisiz Zamirler: Hangi ismin yerini tuttuğu açıkça belli olmayan zamirlere “belgisiz zamir” denir. Metinde karşımıza çıkan belgisiz zamirler şunlardır:

*birisi (56b/10): Ol **birisi** dağı şāliḥ dāvesi*
*kimse (55a/11): ʿĀlimdür **kimse** anı yiñemez*
*her biri (55a/16): Getürürler **her biri** yük yük mālı*

6.5.4.4. Soru Zamirleri: İsimlerin yerini soru yoluyla tutan zamirlere “soru zamiri” denir. Metinde karşımıza çıkan soru zamirleri şunlardır:

*kim (55a/19): Her **kim** dilerse ol ala beni*
*ne (64a/4): Şuç anuñdur ben ġarībūñ suçı **ne***

6.5.5. Zarflar

Sıfatın, fiilin ve fiilimsilerin ya da başka bir zarfın anlamını değiştiren kelime veya kelime gruplarına “zarf” denir. Bununla birlikte sıfatlardan önce gelerek sıfatları anlam yönünden kuvvetlendirirler. Zarflar, cümle içindeki görevine göre beş farklı biçimde değerlendirilmektedir:

6.5.5.1. Durum (Hâl, Niteleme) Zarfları: Bu zarflar; hâl, durum, tavır, meydana geliş biçimi ifade eden zarflardır. Metinden örnekler:

*böyle (53b/10): **Böyle** dirin siz nedirsiz ʿkuluñuz*
*katı (54a/16): Atını çarpar **katı** heybetlü gelür*
*heybetlü (54a/16): Atını çarpar katı **heybetlü** gelür*
*şöyle (59b/6): **Şöyle** ġür eyledi buları kird-i ġār*
*bile (64b/23): Çün begler ikisin **bile** gördiler*

6.5.5.2. Zaman Zarfları: Fiil ve fiilimsilerin gerçekleştiği veya gerçekleşeceği zamanı bildiren kelimelerdir. Metinden örnekler:

şubha degin (59a/12): Şubha degin ol gice oldı nihād

gice (59a/8): Ol gice şunmadı elin aşına

şabāh (59a/13): Çün şabāh oldı yine durdı örü

andan soñra (54b/24): Andan soñra bu su 'āli şorayın

imdi (54a/14): Görün imdi Haq aña neler ider

giçeden berü (10/21): Giçeden berü hiç içmedün şarāb

6.5.5.3. Yer-Yön Zarfları: Fiillerin veya fiilimsilerin yerlerini, yönlerini belirten kelimelerdir. Metinden örnekler:

girü (54a/26): Döndi kendü girü geldügi yaña

içerü (57a/23): Destür aldı yigid girdi içerü

karşidan (62a/13): Bakdı yigit karşıdan gördi kıızı

yaqın (54a/17): Yaqın geldi yigit virdi selām

6.5.5.4. Miktar Zarfları: Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ve zarfları; azlık-çokluk, miktar, derece bakımından belirten kelimelerdir. Metinden örnekler:

çok (61b/5): Çok yigitler çok 'alimler geldiler

eksik (58b/7): Yigit eydür biñden elli eksik yaşadı

katı (59a/7): Kız katı puşuqdı oğlan işine

igen (57b/5): Yigit eydür ol igen sehel durur

yavlaq (54b/15): Bir mu'azzam şehr-idi yavlaq ulu

6.5.5.5. Soru Zarfları: Fiil ve fiilimsilerin meydana gelme sebebini soran zarflara denir. Metinden örnekler:

niçe (57a/13): Karı eydür niçe kurtulduñ canum

niçün (64b/16): Eyitdi niçün girdüñ kızuñ katına

kaçan (56a/10): Delü olan mes'eleyi kaçan bile

neye (62a/15): Hācetüñ nedür neye geldüñ baña

nāgāh (54a/15): Yolda nāgāh gördi bir atlu gelür

6.5.6. Edatlar

Tek başına bir anlamı olmayan kelimelerdir. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar. Ancak anlamlı kelimelerle birlikte kullanılarak onların anlamlarını tamamlarlar ve böylece bir gramer görevi üstlenirler. Onun için anlamlı kelimeler olan isimlerin ve fiillerin yanında edatlara da görevli kelimeler diyebiliriz.⁵⁶ İncelenen metinde karşılaştığımız edatlardan bazı örnekler şöyledir:

*içün (62b/12): Benüm **içün** eyledüm bi mişāl*

*berü (55a/4): Gel **berü** paşum üstine iy ana canı*

*degin (56b/25): Giçeye **degin** yigit virdi cevāp*

*ile (62b/21): Hīle-y-**ile** ol kız añladı anı*

*ötrü (55a/8): Neden **ötrü** aşmışlar bilsem bu işi*

*bile (57b/20): İgen geñezdür uşak oğlan **bile***

6.5.7. Bağlaçlar

Edatlar gibi tek başına kullanıldığında anlamı olmayan kelimelerdir. Eş görevli kelimeleri ve anlam olarak birbiriyle ilgili olan cümleleri, birbirine bağlamaya yararlar. Metinde kullanılan bağlaçlardan bazıları şunlardır:

*dağı (55b/3): Eydür ana desturuñla ben **dağı***

*kim (55b/7): İnşāallah **kim** yiñem anı alam*

*çün (64b/23): **Çün** begler ikisin bile gördiler*

*yoğsa (53b/21): **Yoğsa** ölür saña düşer kanları*

*çünkü (62b/1): **Çünkü** yigit bağıdı kızuñ yüzine*

*meger (63a/14): Eytidi **meger** bunuñla ola oña sözüñ*

*çünkü (60a/9): **Çünkü** ol incidmegi kıldı beşā*

*ger (56a/8): **Ger** bakarsam bu nigāruñ yüzine*

*ya (55b/8): **Ya** yiñilem ben dağı teslim olam*

*hele (54b/23): **Hele** bir konuk yirin göreyin*

Tekrar şeklinde kullanılan bağlaçlara metinden örnekler:

*ne.....ne (55b/12): **Ne** 'ilm-ile **ne** hoz kurı söz-ile*

⁵⁶ Muharrem Ergin, *age.*, s. 348.

ya.....yāḥūz (61a/20): Ya ben üstün kılam yāḥūz sen

6.5.8. Ünlemler

Sevinç, acı, keder, öfke, hayıflanma, özlem, acıma, coşkunluk gibi his ve duyguları anlatan veya seslenme ifade eden kelimelere “ünlem” denir. Metinden örnekler:

*iy (61b/3): Döndü kız eydür **şehā iy** zū-fünūn*

*hay (64a/19): Eyitdi **hay** bir kez boynun uruñ*

*inşāallah (55b/7): **İnşāallah** kim yiñem anı alam*

*iyvāh (63a/11): Eyitdi **iyvāh** añlayımadum işim*

*şehā (61b/3): Döndü kız eydür **şehā iy** zū-fünūn*

*yā (62b/26): Benimçün **yā** nigār bāķi ol*

*ziḥī (60a/6): Eyitdiler **ziḥī** yalancı cadū*

IV. BÖLÜM

7. DİZİN VE SÖZLÜĞÜN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

1. Madde başları ve alt madde başlıkları alfabetik sıralamaya göre sıralanmıştır.
2. Madde başlarında kelimenin hangi dile ait olduğu kısaltma ile (Ar., Far., vb.) ayrıca içerisinde gösterilmiştir. Türkçe ve Türkçeleşmiş olduğu kabul edilen kelimelerde dil kısaltması verilmemiştir: ‘aceble- gibi.
3. Kelimelerin anlamları için Türk Dil Kurumunun Sözlükleri, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Kāmūs-ı Türkî, Yeni Tarama Sözlüğü, Divanü Lügati’t-Türk Tercümesi gibi eserlerden yararlanılmıştır.
4. Madde başı olan kelimelerin ve ara maddelerin kelime türleri (isim, sıfat, zamir, zarf vb.) belirtilmiştir.
5. Fiil kök ve gövdelerinde kelime sonuna mastar eki yerine tire işareti (-) konulmuştur.
6. Değişik yazıma sahip kelimeler, değişik okuyuşlar birbirinden taksim “ / ” işareti ile ayrılarak kaydedilmiştir.
7. Anlam verilirken metnin doğru anlaşılmasına yetecek kadar karşılık verilmeye çalışılmıştır. Bu yüzden çok bilinen kelimelerde madde başı aynen yazılmıştır.
8. Bir kelimenin birbiriyle ilgisi açık olmayan birden çok anlamı varsa kelime, her anlam grubu için ayrı madde olarak yazılmıştır.
9. Kelimelere karşılık verildikten sonra, kelimelerin geçtiği varak/satır numarası verilmiştir.
10. Kelimelerin anlamı verildikten sonra isim ve fiil çekim ekleri verilmiştir. Ekler alfabetik sıraya göre varak/satır numaraları ile gösterilmiştir. Daha sonra tamlamalara yer verilmiştir.
11. Sözlükte sıralama düzeninin temeli madde başlarıdır. Bunun dışında ara maddeler, deyim ve birleşikler ancak madde başına bağlı olarak dizilmiştir. Sözlüğün bu özelliğini bozmamak ve kullanımda karışıklığa meydan vermemek için, metinde yalnızca ara madde, deyim ve birleşikler olarak yani bir birleşik yapı içinde geçmiş, fakat yalın olarak geçmemiş kelimeler için, farazi bir madde başı alınmış, anlamı yazılmış fakat herhangi bir sayfa ve satır numarası yazılmaksızın ara maddesi, deyim veya birleşigi yazılıp anlamı verilmiştir. Geçtiği varak ve satır numaraları da bu kısımda yazılmıştır.

12. Anlamını çözümediğimiz ya da yaklaşık bir anlam verip de bu anlamı yararlandığımız sözlüklerde bulamadığımız kelimelerde soru işareti (?) kullanılmıştır.
13. Ses değişikliğine uğrayan kelimelerin diğer şekillerine “bk.” ifadesi ile gönderme yapılmıştır.
14. Yapım eki almış kelimeler -fiilimsi ekleri dışında- için ayrı madde başları yapılmıştır.
15. Kişi, yer ve diğer özel isimler için özel isimler sözlüğü ve dizini adıyla ayrı bir bölüm oluşturulmuştur.

SÖZLÜK VE DİZİN

Sıra: a b c ç d e f g h ı i j k l m n ñ o ö p r s ş t u ü v y z

A

a zm. O zamiri

a. na 62b/19, 63b/2, 63b/4,

64b/3, 54a/25, 54b/26, 55a/4, 55b/3,

56b/12, 57a/16, 57b/26

a. ndan 64a/11

a. nı 62b/21, 63a/4, 63b/15,

63b/20, 64a/5, 64b/7, 64b/9, 65a/26,

54a/23, 54b/7, 55a/11, 55b/26, 55b/7,

56a/24, 57b/12, 57b/14, 57b/17,

58a/18, 58a/20, 58a/4, 58b/16, 58b/22,

60a/13, 60a/20, 61a/24, 61a/25, 62a/2

a. nlar 63a/10, 55a/24, 58a/17

a. nları 58a/15, 60a/12

a. nun 63b/14, 64a/8, 65a/2,

54b/6, 55a/10, 60a/22, 60b/18

a. nundur 64a/4

a. nunla 55b/5

[=55]

‘**aceb** (Ar.) *zf.* Acaba, hayret, gariplik,

tuhaf, şaşmak, hayranlık uyandıracak

şey

a. 53b/17, 61b/17

[=2]

‘**aceble-** Ayıplamak, kınamak

a.-di 57a/10

[=1]

‘**aceble-** Şaşırarak, hayret etmek

a.-di 54b/20

[=1]

acı *sf.* Kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı,
kötü

a. 60b/4, 60b/4

[=2]

‘**āciz** (Ar.) *is.* Bir durum karşısında bir
şey yapamaz duruma gelen varlık

a. 62b/20, 53b/6

[=2]

aç *sf.* Yiyecek bulamayan

a. 53b/9

[=1]

aç- Bir şeyi kapalı durumdan açık
duruma getirmek

a.-dı 54b/3

a.-dun 63b/11

a.-masaydum 54b/12

[=3]

aç- Engeli kaldırmak

a.-dı 57a/8

[=1]

aç- Avunmak veya danışmak üzere
söylemek, içini dökmek

a.-dılar 65a/20, 62b/4

[=2]

ad *is.* İsim

a. ı 63a/16, 58b/2, 58b/3

a. ın 54a/12

a. ını 64b/8

a. um 57a/4 [=6]	akça <i>is.</i> Her tür madeni para a. lar 54b/18 [=1]
adam <i>is.</i> İnsan a. 54b/19, 55a/7, 59b/5, 61a/2 [=4]	‘ ākībet (Ar.) <i>is.</i> Nihâyet, son a. 65a/25 [=1]
‘ adū (Ar.) <i>is.</i> Düşman a. 60a/5 [=1]	‘ akl (Ar.) <i>is.</i> Akıl, us a. ı 63a/9 [=1]
ağaç <i>is.</i> Ağaç a. dur 57b/1 a. un 57b/2 [=2]	‘ akreb (Ar.) <i>is.</i> Akrep a. dür 59b/15 [=1]
aḥad (Ar.) <i>is.</i> Kişi, kimse a. 55b/14 [=1]	al- Bir şeyi almak a.-dı 63a/1, 63a/17, 63a/21, 64b/13, 54a/18 a.-ıcı 60b/19 a.-ur 60a/11 [=7]
āhir (Ar.) <i>sf.</i> Son, nihâyet a. 65a/24 [=1]	al- Kabul etmek a.-ur 54b/26 a.-ın 56a/17 [=2]
aḥsen (Ar.) <i>sf.</i> Pek güzel a. 61b/8 [=1]	al- Getirmek a.-dılar 63b/21 a.-dı 53b/13 [=1]
aḥvāl (Ar.) <i>is.</i> Oluşlar, bulunuşlar, hâlin çoğulu a. ini 61b/19 [=1]	al- kalbini çalmak a.-a 56a/9 [=1]
ak <i>is.</i> Beyaz, kara ve siyah karşıtı a. 57b/10, 57b/4 [=2]	al- Erkek, kadınla evlenmek a.-am 55b/7 a.-sun 55a/21 [=2]
ak- Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmek a.-ar 54b/17 [=1]	

al- Satın almak	a. 63b/24, 63b/25
a. 53b/21	[=2]
a.-a 53b/20, 55a/19	ammā (Ar.) <i>is.</i> bağ. Ama
a.-dun 63a/25	a. 60a/7
[=4]	[=1]
‘ ālem (Ar.) <i>zm.</i> Herkes, başkaları	‘ amu (?) <i>bk.</i> kamu
a. 63a/20	añ- Birini veya bir şeyi akla getirerek
[=1]	sözünü etmek veya onu düşünmek,
‘ aleyke (Ar.) <i>e.</i> Senin üzerine	zikretmek, hatırlamak
a. 63a/21, 54a/18	a.-dı 58a/20
[=2]	[=1]
alın <i>is.</i> Yüzün gözler ve kaşlar	ana <i>is.</i> Anne
üzerindeki saçsız bölgesi	a. 62b/9, 54a/14, 55a/6
alına yazmak Kaderine yazmak	a. dan 56b/6
a. uma 55b/6	a. ma 62b/16
[=1]	a. mı 62b/13
‘ ālim (Ar.) <i>sf.</i> Çok okumuş, bilgin	a. na 63a/24
a. 65a/6, 61b/4	a. sın 61a/22
a. dür 55a/11	[=8]
a. ler 61b/5	ana <i>is.</i> Dinî bakımdan aziz tanınan bazı
[=4]	kadınlara verilen saygı unvanı
alt <i>is.</i> Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst	a. muz 56b/8
karşıtı	[=1]
a. ında 55a/13	‘ anber (Ar.) <i>is.</i> Güzel kokulu bazı
[=1]	maddelerin ortak adı
altı <i>is.</i> Beşten sonra gelen sayının adı	a. 64a/2
a. 56b/19, 56b/23	[=1]
[=2]	anca <i>zf.</i> O kadar, öyle
altun <i>sf.</i> Bu elementten yapılmış, altın	a. 55a/23, 62a/23
a. 63a/15, 64b/5, 56a/3	[=1]
a. ı 64b/11	
[=4]	anda <i>is.</i> Orada
amān (Ar.) <i>is.</i> İzin	

a. 55b/20, 64b/10, 53b/11,
53b/14, 54b/6, 55a/5, 61b/15, 61b/15,
63a/6

[=8]

anda *zf.* O zaman

a. 54b/18

[=1]

andan sonra *zf.* Ondan sonra, o
zamandan sonra

a. 54b/24

[=1]

añla- Bir şeyin ne demek olduğunu,
neye işaret ettiğini kavramak

a.-dı 62b/21, 64a/13

a.-r 58a/11

a.-yımadum 63a/11

[=4]

ar (Ar.) *is.* Utanma, utanç duyma

a. suz 60a/26

[=1]

ara *is.* Kişilerin veya toplulukların
birbirine karşı olan durumu veya ilgisi

a. ya 61a/10

[=1]

ara- Birini veya bir şeyi bulmaya
çalışmak

a.-ya 63a/8,

a.-yayım 63b/9, 54b/1

[=3]

ārām (Ar.) *is.* Durma, dinlenme,
yerleşme

ārām eyle- Durmak, beklemek,
oturmak, yerleşmek

a. 55a/5

[=1]

ard *is.* Arka, geri, peş

a. indan 61a/23

[=1]

arı *is.* Zar kanatlılardan, bal ve bal
mumu yapan, iğnesiyle sokan böcek

a. 58a/16, 60b/1, 59b/13

a. sı 57b/23

a. sıdur 58a/3

[=5]

art- Çoğalmak, fazlalaşmak

a.-sun 53b/24

[=1]

artuq *zf.* Başka, gayrı

a. 61b/7

[=1]

aru *bk.* arı

ārzū (Far.) *is.* Arzu, istek, heves

a. ların 62b/4

[=1]

aş-/as- Bir şeyi aşağıya sarkacak bir
biçimde bir yere iliştip sarkıtmak

a. 61a/18

a.-aram 59a/24

a.-ayım 62a/2

a.-mışlar 54b/22, 55a/8

a.-un 63b/20

[=6]

aş *is.* Yemek

a. ina 59a/8

[=1]	a. nı 63a/23
‘ āşık (Ar.) <i>is.</i> Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse	a. sı 64b/14, 55a/18
a. 62a/16, 62a/24	a. sın 61a/22
[=2]	a. sina 64b/15
‘ āşık (Ar.) <i>is.</i> Birbirini seven bir çiftten kadına oranla genellikle erkeğe verilen ad	[=16]
a. ı 55a/14	avā(m)(?) (Ar.) <i>is.</i> Alt tabaka, havas karşıtı, halk
[=1]	a. dan 54b/16
āşikār (Far.) <i>sf.</i> Açık, apaçık, belli, meydana	[=1]
a. 58b/19, 60b/5, 61b/23	āvāz (Far.) <i>is.</i> Ses, seda
[=3]	a. 57a/25
at <i>is.</i> Binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan hayvan, beygir, düldül	[=1]
a. 62b/15, 63a/23, 63a/25, 54a/1, 54a/3, 61a/22	‘ avret (Ar.) <i>is.</i> Kadın, erkeğin eşi
a. ı 54a/20	a. 60a/17, 60a/21, 60a/25, 60a/7, 60b/3, 60b/7
a. ına 54a/7	a. ine 60b/16
a. ını 54a/16	a. lere 60b/8
a. lu 62b/17, 63b/1, 54a/15	[=8]
a. umun 54a/24	ay <i>is.</i> Yılın on iki bölümünden her biri
[=13]	a. 57b/7
ata <i>is.</i> Baba	[=1]
a. larına 56b/15, 58a/13	ayağ/ayak <i>is.</i> Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü
a. m 62b/15, 62a/17, 62a/18, 62a/23	a. ını 64a/6
a. mı 62b/13	[=1]
a. muz 56b/7, 58b/11, 58b/6	‘ ayāl <i>is.</i> Karı, eş, zevce
a. n 63a/25	a. i 55a/15
	[=1]
	‘ ayān <i>sf.</i> Açık, belli, aşikār
	a. 64b/17, 57b/13, 58a/12, 58a/3, 59b/12, 60a/19, 60b/19, 61a/7
	[=8]
	‘ ayıbla- Kınamak

a.-manuz 64b/12 [=1]	bağçe (Far.) <i>is.</i> Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer b. ler 54b/17 [=1]
ayrığ/ayrık Düşman a. undur 64a/22 [=1]	bağş (Ar.) <i>is.</i> Üzerinde konuşulan şey, konu b. im 55b/5 [=1]
ayu is. Ayı, iri gövdeli hayvan a. 59b/10, 60a/11 [=2]	bağ- Bakışı bir şey üzerine çevirmek b.-arsam 56a/8 b.-dı 62b/1, 63a/13, 62a/13 b.-mak 56a/13 [=5]
az sf. Süre az degilimisse Az kalsın, bir işin gerçekleşmesi söz konusuysen gerçekleşmemesi durumunda kullanılan bir söz a. 54b/9 [=1]	bakış is. Bakma işi b. da 64b/24 [=1]
‘ azāb (Ar.) <i>is.</i> Büyük sıkıntı, eziyet, ezinç a. in 56a/26 [=1]	bākī (Ar.) <i>sf.</i> Kalıcı, ölümsüz, ebedî b. 62b/26 [=1]
azdur- Kötü davranış veya alışkanlıklara sürüklemek, yoldan çıkarmak a.-urdu 60a/19 [=1]	bal is. Bal arılarının yaptıkları tatlı, koyu, sıvı madde b. 57b/23, 58a/3 [=2]
‘ azm (Ar.) <i>is.</i> Kasıt, niyet, karar a. ün 63b/2 [=1]	balık is. Balık b. 56a/24 [=1]
B	baş is. Kafa b. a 55b/11 b. ı 64b/5, 54b/19, 55a/7 b. in 62a/1 b. inı 63b/13, 54b/5 b. larun 55a/25 b. um 63a/12, 54b/9, 55a/4
bağla- Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak b.-dum 64a/6 [=1]	

b. umı 61a/11, 61a/17	bekle- Bir şeyi, bir kimseyi gözetmek,
b. un 59a/22, 59a/23	korumak, muhafaza etmek, esirgemek
b. umı 63b/18	b.-sin 62a/22
[=16]	[=1]
başla- Bir işe girişmek, harekete	belā (Ar.) <i>is.</i> Musîbet, felâket, gayet zor
geçmek	iş, büyük gaile
b.-dı 57a/26	b. 57a/6
[=1]	[=1]
bâñıl (Ar.) <i>sf.</i> İnançlar bakımından	bele <i>sf.</i> Böyle
gerçek olmayan, asılsız, boş	b. 57b/19
b. a 60b/20	[=1]
[=1]	belī (Far.) <i>e.</i> Evet, hayhay, peki
bay <i>sf.</i> Parası, malı çok olan, zengin	b. 56a/4
(kimse)	[=1]
b. 57b/8	belīd (Ar.) <i>sf.</i> ahmak, sersem, budala
[=1]	b. 60a/23
bayık <i>sf.</i> Açık, aşikâr, muhakkak,	[=1]
gerçek, şüphesiz	belli <i>sf.</i> Beli olan, açık, aşikâr
b. 56a/23, 58b/15	b. 59b/7, 63a/22, 56b/8, 57b/14
[=2]	[=4]
baykuş <i>is.</i> Baykuş	bellü <i>bk.</i> Belli
b. 59b/17, 59b/9, 60b/15	ben <i>zm.</i> Teklik birinci şahıs zamiri
[=3]	b. 62b/13, 63b/4, 63b/6, 64a/24,
beg <i>is.</i> Amir, nüfuzlu, ileri gelen, sözü	64a/4, 54a/23, 54b/8, 55b/23, 55b/3,
geçen, zengin adam	55b/5, 55b/8, 57a/6, 59a/26, 59b/7,
b. i 64a/12	61a/15, 61a/19, 61a/20, 61b/17, 62a/16,
b. ler 64b/23, 64b/25, 65a/3	62a/24
b. lere 64b/22	b. a 62b/20, 62b/5, 63b/24,
[=5]	64a/22, 56a/12, 56a/14, 56a/18, 56b/11,
beğā (Ar.) <i>is.</i> Kalıcılık, ölmezlik	57a/15, 57a/2, 58b/25, 59a/18, 59a/4,
b. 54a/4	59b/1, 59b/8, 61a/13, 61a/16, 61b/22,
[=1]	61b/24, 62a/15, 62a/23

b. i 55a/19, 55a/21, 56a/9, 57a/3, 57a/17, 61b/7	[=2]
b. imçün 62b/26	beze- Süslemek
b. üm 62b/12, 63a/12, 64a/12, 64a/21, 64b/17, 64b/18, 53b/23, 54a/24, 56a/19, 57a/14, 57a/4, 61b/6, 62a/17	b.-di 62a/3
b. ümdür 62b/11	b.-diler 65a/13, 65a/15
[=62]	[=3]
beñdeş <i>sf.</i> Benzer, eş	bi <i>is.</i> Bir, sayıların ilki
b. i 64b/6	b. 62b/12
[=1]	[=1]
beñzet- Benzer duruma getirmek	bī (Far.) <i>e.</i> -sız, -maz (kelimelerin başına getirilir)
b.-di 64b/9	b. 62a/20
[=1]	[=1]
ber (Far.) <i>is.</i> Genç kadın	bī-gümān (Far.) <i>sf.</i> Şüphesiz
b. 63a/4	b. 56b/1, 60a/4
[=1]	[=2]
berk (Ar.) <i>sf.</i> Sağlam, sıkı, kuvvetli	bil- Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak, bir şey hakkında bilgisi olmak
b. 64a/6	b. 56b/8, 58a/6, 61a/26
[=1]	b.-di 54b/7
berü <i>zf.</i> Beri, bu tarafa, bu yana, beriye	b.-diler 64b/24
b. 62b/23, 55a/4	b.-düm 63a/22, 63b/17
[=2]	b.-dün 63b/15
besā <i>zf.</i> Pek çok, nice nice, hayli	b.-e 56a/10, 57b/20
b. 60a/10, 60a/9	b.-eyin 61b/20
[=2]	b.-ir 58b/22
beşāret (Ar.) <i>is.</i> Müjde, muştu	b.-medi 62b/10, 61b/1
b. 65a/16	b.-mek 63a/5
[=1]	b.-mez 53b/2, 55a/22, 55b/22, 59a/23, 61b/12
beyān (Ar.) <i>is.</i> Anlatma, bildirmei açıklama	b.-sem 55a/8
b. 57b/14, 60a/20	b.-sün 55a/20

b.-ür 63a/10, 54b/12, 57b/8,
58b/24

b.-ürse 55a/21

b.-ürsem 61b/11

[=28]

bile *zf.* Birlikte, beraber

b. 64b/23, 55b/20, 62a/5

[=3]

bi'l-lâhi (Ar.) *zf.* Allah için

b. 62b/9

[=1]

biñ *sf.* Dokuz yüz doksan dokuzdan

sonra gelen sayının adı

b. 64b/11, 56b/19, 56b/23,

56b/3

b. den 58b/7

[=5]

bin- Yüksek bir şeyin veya bir

hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını

sallandırarak oturmak

b.-di 54a/7

[=1]

bir *sf.* Bu sayı kadar olan, tek, beraber

b. 62b/15, 62b/2, 62b/3, 63a/13,

63a/25, 63b/1, 63b/18, 63b/23, 63b/24,

64a/1, 64a/11, 64a/13, 64a/19, 64a/8,

64b/1, 64b/21, 64b/24, 64b/3, 64b/7,

65a/1, 65a/1, 65a/1, 65a/14, 65a/19,

53b/1, 53b/15, 53b/23, 53b/3, 53b/3,

54a/15, 54a/21, 54b/14, 54b/15,

54b/23, 54b/25, 55a/1, 55a/10, 56a/15,

56a/3, 56a/4, 56b/11, 56b/21, 57a/16,

57a/16, 57b/6, 58b/23, 60a/17, 60a/21,

60a/24, 60a/25, 60a/7, 60b/11, 60b/15,
60b/17, 60b/3, 61a/15, 62a/17

[=57]

bir araya Yan yana

a. 64b/21

[=1]

birbiri *zm.* Karşılıklı olarak bir diğeri

b. le 53b/4

b. ne 62b/4, 65a/20, 65a/21,

65a/22

[=5]

bir *zm.* Bir tanesi

b. 56b/7, 55a/16, 57b/10,

57b/10, 57b/22, 57b/23, 57b/23,

58a/19, 58a/19, 59b/10, 59b/11,

59b/11, 59b/12, 59b/13, 59b/13,

59b/15, 59b/15, 59b/16, 59b/16,

59b/17, 59b/17, 59b/18, 59b/19, 59b/19

b. si 56b/10, 57b/22, 57b/24,

59b/10, 59b/14, 59b/18, 59b/9, 61a/2,

61a/4

b. nün 57b/4

[=34]

biş *sf.* Beş

b. 58b/12, 58b/5

[=2]

biti *is.* Mektup, yazılmış şey

b. 62b/18, 63b/4

b. yi 63b/11, 63b/12, 63b/5,

63b/7, 63b/9, 54a/22, 54a/25, 54b/1,

54b/12, 54b/3, 54b/5

[=13]

biz zm. Çokluk birinci kişiyi gösteren söz	b. 63b/17, 65a/2, 55a/25, 57a/3, 57a/4
b. 55b/18, 62a/26	b. dur 62b/19, 64a/12, 64b/17, 56a/17, 59b/14, 61a/26
b. e 55b/17, 55b/26	b. lar 56b/24, 59b/20, 59b/25, 59b/5
b. i 53b/11, 53b/7, 62a/26	b. ları 58a/8, 59b/6
b. üm 64a/3	b. larun 55a/17, 59b/4, 61a/5
[=8]	b. na 57a/1
bolal- Bollaşmak, çoğalmak	b. nı 63b/22, 64b/12, 65a/28, 54b/8, 58b/23, 61a/26, 57b/8
b.-dılar 54a/10	b. nlar 53b/11, 53b/19, 53b/5, 53b/6
[=1]	b. nlara 64b/20, 53b/7
boyun is. Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi	b. nları 53b/13, 53b/16, 53b/20, 53b/21, 54a/8
b. un 64a/19	b. nlarun 53b/23, 58a/21
b. ina 55a/22	b. nun 65a/6
[=2]	b. nunla 63a/14
böyle zf. Bunun gibi	[=43]
b. 53b/10, 54b/21	buçuk is. Buçuk, yarı
[=2]	b. ı 63a/7
bu sf. Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz	b. ında 62a/7
b. 63a/26, 64a/20, 64a/21, 64a/24, 65a/24, 65a/5, 54a/20, 54a/22, 54b/20, 54b/24, 55a/24, 55a/8, 55a/9, 55b/10, 55b/11, 55b/2, 56a/8, 56b/20, 58b/24, 59a/21, 61a/1, 61a/19, 61a/5, 61a/8	[=2]
[=24]	budağ is. Ağacın dal olacak sürgünü
bu zm. En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz	b. da 57b/3, 57b/9
	b. ı 57b/2, 57b/7
	[=4]
	bugün İçinde bulunulan gün içinde
	b. 62b/6, 62b/9, 64b/4, 57a/7, 59a/18, 59b/1, 61a/13, 61b/4, 61b/9
	b. dür 59a/20, 59a/22
	[=11]

bura <i>is.</i> Bu yer	c. lar 61a/1
b. ya 55b/23	[=1]
[=1]	
burç (Ar.) <i>is.</i> Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı	cāriye (Ar.) <i>is.</i> Genç kadın, halayık, cariyeye
b. da 54b/19, 55a/7, 62a/2	ç. 61a/9
b. ina 54b/22, 59a/24, 61a/18	[=1]
[=6]	cevāp/cavap (Ar.) <i>is.</i> Sorulan şeye verilen karşılık
buyruk <i>is.</i> Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz, buyuru, emir, ferman	c. 62b/8, 65a/22, 56b/25, 56b/26, 59a/4, 59b/2, 61a/16, 62b/20
b. in 61a/3	c. in 57a/16, 61b/26
[=1]	c. inı 55a/12, 55a/20, 57a/18, 57b/18, 61b/2
buyur- Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek, söylemek	c. un 59a/17
b.-dı 64b/1	[=17]
[=1]	cevri (Ar.) <i>is.</i> Eziyet, sıkıntıyla ilgili olan
bühtān (Ar.) <i>is.</i> Kara çalma, iftira	c. 60b/16
b. 64a/22, 56b/12, 56b/16	[=1]
[=3]	cezā (Ar.) <i>is.</i> Uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım, azap
C	c. sını 64a/24
cādū (Far.) <i>is.</i> Cadı, büyücü, acûze	[=1]
c. 60a/6	ciğni <i>is.</i> Omuz
[=1]	c. ne 61a/24
cān (Far.) <i>is.</i> Yaşayış, hayat	[=1]
c.-ı 61b/22	cihān (Far.) <i>is.</i> Dünya, âlem
c. ı 62b/22, 55a/4	c. 63b/26
c. um 62b/22, 63b/4, 55b/9, 56a/20, 57a/13, 62a/18	[=1]
[=9]	cin (Ar.) <i>is.</i> Gözle görülmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık, mahluk
canavar (Far.) <i>is.</i> Yabani, yırtıcı hayvan	c. dür 58a/2

[=1]
cümle (Ar.) *zm.* Herkes
ç. 56b/24, 58b/24, 59b/25
[=3]

Ç

çal- Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak
ç.-ınur 65a/12, 65a/16
[=2]

çarp- Hızla değmek, vurmak
ç.-ar 54a/16
[=1]

çekirge *is.* Çekirge
ç. 57b/23, 60b/13
ç. dür 59b/15
[=3]

çeşte *is.* Uzun saplı büyük tekneli bir çeşit musiki âleti
ç. 65a/12
[=1]

çevir- Gösterdiği ilgiyi kesmek
ç.-üp 60a/5
[=1]

çıgrış- Yüksek sesle bağrışmak
ç.-urdu 60b/2
[=1]

çık- Boy ölçüşmek
ç.-madı 55b/11
[=1]

çık- Oluşmak, olmak
ç.-dılar 56b/23
ç.-ıcak 56b/19
[=2]

çıkagel- Beklenmedik bir zamanda gelmek
ç.-di 62a/9
[=1]

çok *sf.* Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı
ç. 65a/21, 61b/1, 61b/5, 61b/5, 62a/5
[=5]

çok *zf.* Aşırı bir biçimde
ç. 64a/11, 55a/14, 57a/17
[=3]

çün (Far.) *bağ.* Çünkü
ç. 63a/3, 63b/15, 64b/23, 54b/7, 55b/1, 59a/13
[=6]

çünkü (Far.) *bağ.* Çünkü, şundan dolayı, şu sebeple, zira
ç. 53b/13, 62b/1
[=2]

çünkü (Far.) *bağ.* Çünkü
ç. 60a/9
[=1]

D

dahı *bağ.* Da, de
d. 64a/16, 65a/12, 53b/4, 55b/18, 55b/3, 55b/5, 55b/8, 56a/2, 56b/10, 57a/9, 58a/6, 58b/21, 59a/18, 59a/2, 59a/21, 59b/1, 59b/10, 59b/19, 60a/1, 60a/13, 60a/17, 60a/25, 60b/11, 60b/17, 60b/21, 60b/25, 60b/7, 61a/1, 61a/15, 62a/1, 62a/2, 62a/26

[=32]	depele- Yenmek, mağlup etmek, püskürtmek, hakkından gelmek, ezmek
dāim (Ar.) <i>zf.</i> Sürekli, devamlı, her zaman	d.-di 58b/20
d. 61a/6	[=1]
[=1]	depele- Ayağıyla vurmak
dāsitān (Far.) <i>is.</i> Destan	d.-rsin 54a/20
d.-ı 53b/0	[=1]
[=1]	destūr (Far.) <i>is.</i> İzin, müsaade
dāve (Ar.) <i>is.</i> Dava, mesele	d. 55b/17, 57a/23, 59a/14, 62a/10
d. si 56b/10	d. unla 55b/3
[=1]	[=5]
daṣṣan <i>bk.</i> Taṣṣan	destūr al-/destur ol- Destur almak, İzin almak
dede Bir seslenme sözü	d. 54a/11
d. 63b/11, 65a/10, 58a/18, 60a/2, 61b/16	d. dı 57a/23
[=5]	[=2]
degin <i>e.</i> Kadar, dek	devr (Ar.) <i>is.</i> Devir, zaman
d. 56b/25, 59a/12	d. i 53b/1
[=2]	[=1]
degül/degil <i>is.</i> Cümlelerin anlamını olumsuz hale getiren kelime	di- Söylemek
d. 64a/21, 65a/2, 58a/1	d.-di 58a/22
d. dür 56a/12	d.-diler 63b/22, 65a/2, 56b/16, 58a/14
[=4]	d.-düm 61a/14
delü <i>sf.</i> Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun	d.-dün 63b/2
d. 56a/10, 56a/9	d.-r 53b/12, 60b/20, 60b/22
[=2]	d.-rin 53b/10
dem (Far.) <i>is.</i> An, zaman, vakit	d.-rsiz 53b/10
d. 63a/3, 63b/24, 60a/2	d.-yen 64b/18
[=3]	d.-yüben 55a/6
	[=14]
	digşir- Değiştirmek, değişmek

d.-ümezdi 61b/16 [=1]	diñle- İşitmek için kulak vermek d.-n 53b/7 d.-nüz 59b/24 [=2]
dil <i>is.</i> Ağzımızdaki tat alma organı d. 58b/21 d. ine 54a/12 [=2]	dirîgâ (Far.) <i>ünl.</i> Ne yazık ki, vah vah, eyvahlar olsun d. 57a/3 [=1]
dil <i>is.</i> Lisan d. in 59a/1, 59a/2 [=2]	dizil- Yan yana veya üst üste sıralanmak d.-i 55a/7 d.-ü 54b/19 [=2]
dil/dîl (Far.) <i>is.</i> Gönül d. 58a/5, 59b/20 d. den 61b/22 [=3]	doñuz <i>is.</i> Domuz d. 59b/23 [=1]
dilber (Far.) <i>is.</i> Alımlı, güzel kadın d. i 57a/10 [=1]	dön- Yönelmek d.-di 63b/8, 64a/25, 54a/26, 59b/21, 61a/9 d.-dü 61b/3 [=6]
dile- Biri için bir dilekte bulunmak d.-di 60a/1 d.-r 65a/27 [=2]	döndür- Çevirmek d.-di 60a/10, 60a/14, 60a/24 [=3]
dile- Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek d.-diler 59b/26 d.-dügi 54a/6 d.-r 64a/7, 64b/2 d.-rse 55a/19 d.-rsen 64b/4 [=6]	dört <i>sf.</i> Üçten bir artık d. 54b/17, 56b/6 [=2]
dîn (Ar.) <i>is.</i> Allah'a inanma ve bağlanma, inanç d. i 58a/22 [=1]	döşek <i>is.</i> Yatak d. inde 63a/13 d. inden 60a/23 [=2]
	du'â (Ar.) <i>is.</i> Allah'a yalvarma, yakarış, dua

d. 63b/7, 54a/25
[=2]
dur- Hareketsiz durumda olmak,
Yardımcı fiil olarak süreklilik bildiren
birleşik fiiller oluşturur, -dir bildirme
ekinin görevini yapar
d. 57b/18, 58b/9
d.-dı 62b/22, 63a/6, 54a/11,
57a/11, 59a/13, 59a/5, 61b/13
d.-ur 55a/23, 55a/24, 55a/25,
56a/13, 56b/9, 57b/5, 57b/6, 57b/9,
59b/12, 60b/7, 60b/8, 62a/11, 62a/17
d.-uram 56a/20
d.-ursın 56a/18
[=24]
dut- Yakalamak, ele geçirmek, tutmak
d.-dum 64a/5
[=1]
düğün *is.* Düğün
d. 65a/11
[=1]
dün (tün) *is.* Gece
d. 63a/7, 57b/10, 61b/10, 62a/7
dün-gün *zf.* Gece gündüz
d. 65a/11
dün-i gün *zf.* Gece gündüz
d. 60a/26, 60b/1
[=7]
dünyâ (Ar.) *is.* Yeryüzü, âlem
d. da 65a/6
d. dan 63b/14
d. yı 59a/21
[=3]

dürlü *sf.* Çok çeşitli özellikleri olan,
çeşit çeşit, muhtelif
d. 57a/6
[=1]
düş- Yakışık almak, yakışmak uygun
gelmek
d.-eli 61a/10
d.-er 53b/22
[=2]
düz- Yapmak, meydana getirmek,
tertip, tanzim etmek, hazırlamak
d.-di 64b/7, 57b/14
d.-gil 64b/3
[=3]
düz- Süslemek, donatmak
d.-er 60b/9
[=1]
düzül- Yapılmak, tertip, tanzim
olunmak, hazırlanmak
d.-miş 64b/26
[=1]
E
edeb (Ar.) *is.* İyi ahlak, incelik, zariflik,
terbiye
e. 63a/19
[=1]
ehl (Ar.) Sahip, malik, topluluk, cemaat
e.-i 58a/5, 59a/1
e. i 59a/2
e. ine 58b/21
[=4]
eksik Az
e. 58b/7

[=1]
el *is.* Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü
e. in 59a/8
e. ine 63a/1, 63a/2
e. ümden 64a/9
[=4]
elli *is.* Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı
e. 58b/7
[=1]
emîr (Ar.) *is.* Araplarda ve bazı Müslüman ülkelerde bir kavim, şehir veya ülkenin başı, prens, şehzâde
e. 65a/2
[=1]
emr (Ar.) *is.* Bir şeyin yapılması veya yapılmaması konusunda bildirilen kesin hüküm, buyruk, komut, talimat
e. i 58a/10
e. üne 61b/12
[=2]
endişe (Far.) *is.* Kaygı, düşünce, merak
e. den 59a/9
[=1]
er *is.* Erkek, koca
e. ine 60b/16
e. iyle 60b/4
e. ü 60a/22
[=3]
er- Erişmek, varmak, kavuşmak
e.-isen 59a/4

[=1]
eri- Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçmek
e.-di 57a/14
[=1]
eski *sf.* Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı
e. 64b/25, 64b/6
[=2]
et *is.* İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka
e. i 58b/14, 56b/4
[=2]
ev *is.* Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane
e. inde 59a/11
e. ine 54b/25, 57a/12, 59a/6, 61b/14, 62a/7
e. ün 64a/3
e. üne 59a/3
[=8]
eyit- Demek, söylemek, cevap vermek
e. 62b/5, 62b/9, 56a/18, 57b/12, 57b/18, 58b/10, 58b/18, 59b/22
e.-di 63a/11, 63a/14, 63a/20, 63a/21, 63b/3, 64a/19, 64b/16, 54a/1, 54b/26, 54b/8, 55a/7, 55b/17, 59a/16, 62a/10, 62a/14
e.-diler 55b/25, 56b/15, 58a/21, 60a/6
e.-dün 63b/5, 63b/9
e.-em 58a/18, 59b/7, 61b/11

e.-gil 58a/24
e.-ivirdüm 57a/16
e.-ür 62b/11, 62b/22, 62b/25,
62b/5, 62b/7, 63b/23, 63b/25, 63b/26,
64a/15, 64a/21, 64a/23, 64b/12, 64b/2,
64b/25, 65a/5, 53b/11, 53b/15, 53b/17,
53b/19, 53b/21, 53b/7, 54a/19, 54a/21,
54a/23, 54b/1, 55a/9, 55b/13, 55b/21,
55b/23, 55b/26, 55b/3, 55b/9, 56a/11,
56a/17, 56a/19, 56a/21, 56a/23, 56a/25,
56b/1, 56b/11, 56b/13, 56b/17, 56b/20,
56b/5, 56b/7, 57a/1, 57a/13, 57a/15,
57a/5, 57a/7, 57b/1, 57b/11, 57b/13,
57b/15, 57b/19, 57b/25, 57b/5, 58a/11,
58a/23, 58a/25, 58a/3, 58a/5, 58b/1,
58b/11, 58b/13, 58b/15, 58b/17,
58b/19, 58b/23, 58b/3, 58b/5, 58b/7,
58b/8, 58b/9, 59a/19, 59a/25, 59a/3,
59b/21, 59b/23, 59b/3, 59b/7, 61a/16,
61a/19, 61a/21, 61a/9, 61b/13, 61b/3,
62a/16, 62a/25
e.-ürdi 61b/17
e.-ürler 62a/21
[=125]
eyle- *yrd. f.* Etmek, yapmak
e. 64b/9, 53b/16
e.-di 62b/7, 63a/3, 63a/4, 55a/5,
56b/12, 57b/26, 58b/12, 59b/6, 60a/13,
60a/20, 61b/1
e.-dügi 58a/1
e.-düm 62b/12
e.-dün 63a/24
e.-miş 63a/23, 65a/26

e.-n 63b/14, 54b/6, 55b/24,
59a/20
e.-r 64a/22, 60a/16, 60b/14,
61a/22
e.-yem 59b/2
[=27]
eyü *sf.* İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı, iyi
e. 54b/16
[=1]
ezber (Far.) *is.* Ezberleme ve akılda tutma yeteneği
e. ümmedür 56a/19
[=1]
F
faşl (Ar.) *is.* Halletme, neticelendirme
f. 54b/6
f. ı 63b/14
[=2]
ferd (Ar.) *is.* Birey
f. 55b/14
[=1]
fersah (Ar.) *is.* Muhtelif mesafelere tekabül eden değerinde bulunan bir uzunluk ölçüsü
f. 58a/25
[=1]
fetâ (Ar.) *sf.* Genç, delikanlı, yiğit
f. 54a/3
[=1]
fikir (Ar.) *is.* Düşünce
f. 56a/7, 61b/1, 61b/10

f. i 55b/10	[=2]
[=4]	gedā (Far.) <i>sf.</i> Dilenci, yoksul
fil (Ar.) <i>is.</i> Çok iri, kalın derili hayvan	g. 61b/23
f. 59b/19, 60b/25	[=1]
[=2]	gel- Ulaşmak, varmak
fırāk (Ar.) <i>is.</i> Hüzün, keder, sıkıntı	g. 55a/4
f. 1 55a/2	g.-di 54a/17, 63a/18, 63a/7,
[=1]	64a/3, 64b/13, 54a/5, 54b/25, 55b/15,
fülān (Ar.) <i>sf.</i> Filan, falan	57a/12, 57a/21, 57a/22, 57a/24, 59a/14,
f. 63b/3	59a/6, 61b/14, 62a/7
[=1]	g.-diler 56b/15, 56b/22, 61b/5
fütūn (fūsūn?) (Far.) <i>is.</i> Şaşırtıcı, hayret	g.-dügi 63b/8, 54a/26
verici ve kendine cezbedici bir güzellik	g.-düm 64a/5, 59a/16, 62a/24
f. 60a/18, 60b/2	g.-dün 62a/14, 62a/15, 62a/25
[=2]	g.-eni 63a/10
G	g.-icek 56b/18, 61b/26
ġāfil (Ar.) Gaflette bulunan, dikkatsiz,	g.-medi 62b/2
ihiyatsız, dalgın	g.-mesin 63a/20
g. 64a/9	g.-mez 57a/20, 59a/9
[=1]	g.-miş 55a/23
ġarīb (Ar.) <i>sf.</i> Kimsesiz, zavallı	g.-sün 55a/20
g. ün 64a/4	g.-ür 63a/9, 54a/15, 54a/16
[=1]	[=41]
ġarible- Yabancılamak, tuhaf	geñez <i>is.</i> Kolay
karşılama	g. dür 56b/20, 57b/20
g.-riz 62a/19	[=2]
[=1]	ger (Far.) <i>e.</i> Eğer kelimesinin
ġariblik <i>is.</i> Garip olma durumu, garabet	kısaltılmışıdır, nazımda kullanılır
g. a 54a/13	g. 63b/24, 56a/8, 59b/8, 61a/16,
[=1]	61b/11, 61b/21, 61b/23
geçe <i>bk.</i> Gice	[=7]
geç- Bir yerden geçmek	gerçek <i>is.</i> Yalan olmayan, doğru olan
g.-di 55a/5, 56a/5	şey, hakikat

g. 58a/17, 58a/9	[=9]
[=2]	
gerdek <i>is.</i> Gelin ve damadın düğün gecesini baş başa kalmaları	giçe <i>bk.</i> Gice
g. e 65a/17	gir- Dışarıdan içeriye geçmek
g. i 65a/13	g.-di 63a/18, 64b/14, 65a/13,
[=2]	65a/17, 57a/23, 58a/17, 59a/14, 62a/12
getür- Gelmesini sağlamak	g.-diler 58a/10
g. 64a/23, 54a/23	g.-dü 64a/26
g.-di 54a/8, 60a/3, 62a/5	g.-dün 64b/16
g.-diler 64b/1, 64b/21, 65a/7	g.-iser 58b/18
g.-sin 55a/26	g.-me 55b/21
g.-ün 55b/26	g.-medin 56a/26
g.-ür 56a/1	g.-sem 62a/10
g.-ürler 55a/16	[=15]
[=12]	girü <i>zf.</i> Geriye doğru
gey- Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek	g. 62b/24, 63b/5, 63b/8, 64a/25,
g.-di 54a/7	64b/13, 54a/26, 57a/24, 59a/6, 61b/14
g.-ir 54a/2	[=9]
g.-mege 54a/10	git- Yürümek, uzaklaşmak
[=3]	g.-di 63a/6
gibi <i>e.</i> ...-e benzer	g.-e 54b/14, 54b/14
g. 65a/6, 61b/4	g.-er 63b/1, 53b/13, 54a/11,
[=2]	54a/13, 54b/13, 62a/4
gice <i>is.</i> Genellikle saat 22'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre, tün, şeb, gece	g.-erdi 54b/9
g. 64a/13, 65a/23, 57a/19,	g.-eyin 61b/18
59a/12, 59a/8, 65a/17	[=11]
g. den 62b/23	gizle- Saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak
g. dür 59a/3	g.-r 60b/21, 60b/22
g. ye 56b/25	[=2]
	gök <i>is.</i> Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, sema, gökyüzü
	g. 55a/13

g. de 58b/4, 59b/12	[=1]
[=3]	göster- Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak
göñül <i>is.</i> Kalpte oluşan duyguların kaynağı, yürek	g. 64b/20
g. inden 57a/1	g.-diler 64b/22
g. ümi 56a/9	g.-men 56a/12
[=2]	g.-ürdi 60b/10
gör- Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek	[=4]
g. 64b/2, 53b/14, 62a/12	götür- Taşımak, ulaştırmak
g.-di 63a/13, 63a/16, 63a/8,	g.-di 61a/24
54a/15, 54b/19, 56a/26, 62a/13	g.-ür 56a/6
g.-diler 64b/23	[=2]
g.-dügün 59a/21	göz <i>is.</i> Görme organı
g.-e 56b/22	g. ine 59a/9
g.-eyim 63b/10, 64a/23, 54b/2	[=1]
g.-eyin 54b/23	göz <i>is.</i> Nazar
g.-icek 64a/17	g. den 62a/22
g.-içek 55a/3	[=1]
g.-mez 57a/25	gurrab (Far.) <i>is.</i> Karga
g.-se 62a/4, 62a/8	g. 57b/22
[=22]	g. dur 59b/16
gör- Anlamak, kavramak, sezmek	[=2]
g.-ün 54a/14	gügercin <i>is.</i> Güvercin
g.-ürem 55b/6	g. 64a/1, 57b/22
[=2]	[=2]
görüñ- Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek	gülüş- Karşılıklı veya birlikte gülmek
g.-e 64b/10	g.-diler 62b/3, 65a/19
[=1]	[=2]
görüük (görüük) <i>is.</i> Güzellik, gösteriş, hüsün, yüz güzelliği	gün <i>is.</i> Zaman, sıra, vakit
g. lü 62a/25	g. 65a/11, 65a/15, 55a/18,
	56a/22, 56a/24, 59a/25, 60a/26, 60b/1,
	61a/10

g. dür 57b/10, 59a/17, 61a/13 [=12]	[=1]
güneş <i>is.</i> Güneş g. ün 58a/23, 58a/26 [=2]	hak/hakk (Ar.) <i>is.</i> Allah h. 54a/14, 55a/26, 55b/13, 56a/16, 57b/16, 60a/2, 62a/22 h. a 54b/10, 61a/12 h. ı 55b/4 h. dan 60a/1 [=12]
H	
haber (Ar.) <i>is.</i> Son ve yeni havadis, bilgi, ağızdan ağıza dolaşan söz h. 55b/24, 55b/25, 56b/11, 56b/5, 57a/2, 57b/1, 57b/15, 57b/25, 58b/2, 58b/5, 59a/19, 59b/21, 59b/3 [=13]	hak (Ar.) <i>sf.</i> Doğru, gerçek h. 60b/20 [=1]
hacc (Ar.) <i>is.</i> Kâbe'yi ziyaret etmek üzere yola çıkma, hac h. a 58b/12 [=1]	haksuz <i>sf.</i> Davası, iddiası, davranışı, düşüncesi doğru ve yerinde olmayan (kimse), haksız h. 60a/8, 60b/2 [=1]
hâce (Far.) <i>is.</i> Hoca, efendi, ağa h. 53b/1, 53b/9, 65a/24, 53b/20, 57a/20 [=5]	hâl (Ar.) <i>is.</i> Oluş, bulunuş, durum, keyfiyet, vaziyet h. 61b/2 h. i 53b/2 h. ini 61b/20 [=3]
hâcet (Ar.) <i>is.</i> İhtiyaç, gereklilik, lüzum h. ün 62a/15 [=1]	halk (Ar.) <i>is.</i> Belli bir bölgede veya çevrede yaşayanların bütünü, ahali h. 57a/10, 60b/1, 60b/18 h. ından 58b/17 h. u 60a/8 [=5]
hâcı (Ar.) <i>is.</i> Hacca giden, Kâbe'yi ziyaret eden, hacı h. lar 60a/11 [=1]	harâm (Ar.) <i>sf.</i> Dince yasak edilmiş şey h. 56a/13 [=1]
hâdim (Ar.) <i>sf.</i> Hizmet eden, yarayan h. 64b/2, 65a/3 [=2]	harâmî (Ar.) <i>sf.</i> Hırsız, haydut, yol kesen
hadîş (Ar.) <i>is.</i> Peygamberimizin kutsal sözü, Hadisten bahseden ilim h. 55b/19	

h. lik 60a/16 [=1]	[=2]
ḥarīṣ (Ar.) <i>sf.</i> Hırslı h. 58b/4, 61a/4 [=2]	ḥekāyet <i>bk.</i> Hikāyet ḥelāl (Ar.) <i>is.</i> Dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı h. 61b/22, 61b/24 [=2]
ḥāṭır (Ar.) <i>is.</i> Zihin, fikir h. inda 55a/2 h. indan 55b/10 [=2]	hele (Far.) <i>bağ.</i> Hiç olmazsa, her şeyden önce, sonunda, bu durumda h. 54b/23, 57a/5 [=2]
ḥātūn (Ar.) <i>is.</i> Kadın h. 59a/26, 60a/17, 60a/25 h. ı 53b/3 [=4]	hem (Far.) <i>bağ.</i> Üstelik, bir de, özellikle, zaten, şurası da var ki h. 64b/22, 65a/1, 53b/3, 54a/10, 54a/12, 54a/22, 57a/9, 57b/7, 57b/8, 58a/24, 58b/21, 59a/21, 59b/8, 60a/18, 60b/13, 60b/23, 60b/4 [=17]
hay ün/. İyi dilek, azarlama, şaşma ve sevinç bildirmede kullanılan bir söz h. 64a/19 [=1]	hemān (Far.) <i>zf.</i> Derhal, çabucak, vakit geçirmeden h. 53b/24 [=1]
ḥayrān (Ar.) Şaşmış, şaşsa kalmış, şaşırmış h. 59a/10 [=1]	her (Far.) <i>sf.</i> Her, herbir, tamamı, bütünü h. 63b/12, 65a/27, 54b/4, 55a/16, 55a/18, 55a/19, 55a/21, 56a/4, 57b/3, 57b/4, 57b/9, 60a/22, 61a/2, 61a/4, 61a/5, 62a/4 [=16]
ḥayvān (Ar.) <i>is.</i> Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık, hayvan h. 59b/5 h. a 60b/25 [=2]	hergiz (Far.) <i>zm.</i> Hiçbir zaman, asla, katiyyen h. 63a/20 [=1]
ḥazar (Ar.) <i>is.</i> Barış ve güven, güvenlik h. 59a/20 [=1]	
ḥazīn (Ar.) <i>sf.</i> Hüzünlü, mahzun olarak, kederli, gamlı h. 59b/18, 60b/23	

heybet (Ar.) *is.* Korku ile saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteriş

h. lü 54a/16

[=1]

hezārān (Far.) *sf.* Binler, binlerce

h. 61b/8

[=1]

hışım (Far.) *is.* Kızgınlık, öfke

h. 64a/18

[=1]

hiç (Far.) *zf.* Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz

h. 56b/26, 62b/23

[=2]

hikāyāt *bk.* Hikāyet

hikāyet (Ar.) *is.* Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması, hikāye

h. 63a/26, 65a/24, 53b/0

h. ı 55a/25

[=4]

hīle (Ar.) *is.* Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, desise, entrika

h. 62b/21, 61b/19, 61b/25

[=3]

hoca *bk.* H̱āce

hoş *sf.* Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren, güzel, iyi, tatlı

h. 62b/16, 63a/19, 63a/24,

54a/2, 54b/17, 57b/15

[=6]

hoş *zf.* Beğenilen, duyguları okşayan bir biçimde

h. 63a/4, 54a/5, 59a/15, 59b/10, 62a/14, 62a/25

[=6]

hoz (Far.) *ed.* de, da

h. 63a/8, 55b/12, 57b/8, 58b/23

[=4]

hüb (Far.) *sf.* Güzel, iyi

h. 61a/21

[=1]

hulu (Far.) Hâli olmak

h. 54b/16

[=1]

hüdhüd (Ar.) *is.* Çavuş kuşu, hüthüt

h. i 57b/24

[=1]

hümām (Ar.) *sf.* Himmetli, azimli, bir işe sınıksıkı sarılıp o işi başarma

h. 58a/26

[=1]

hüner (Far.) *is.* Beceri isteyen ustalık, beceriklilik, marifet, bilme

h. 56a/21

[=1]

hür (Ar.) *zf.* Özgür bir biçimde

h. 59b/6

[=1]

I

ı-i- Cevheri fiil; i-se, i-miş, i-di vb.

i.-deyin 61b/10

ı.-dı 62b/13, 63a/15, 63a/16,

63b/17, 53b/1, 53b/3, 53b/4, 55a/2,

57a/4, 60b/19, 60b/23, 60b/24, 60b/5,
61a/2

i.-di 62b/14, 65a/26, 53b/2,
54b/13, 54b/15, 55a/1, 56a/24, 56b/18,
56b/3, 56b/4, 57a/3, 57b/21, 58b/4,
58b/4, 59b/24, 59b/25, 60a/11, 60a/12,
60a/15, 60a/16, 60a/17, 60a/2, 60a/21,
60a/25, 60a/7, 60a/8, 60b/14, 60b/15,
60b/17, 60b/18, 60b/20, 60b/21,
60b/22, 60b/3, 60b/9

1.-dum 54b/11, 64a/7, 64a/8
i.-düm 64a/7, 54b/11, 54b/12
i.-dün 61a/11, 61a/11
i.-ken 63b/1, 59b/5
1.-mış 63a/10
1.-sa 64a/2, 57a/18
i.-se 62b/8, 55a/22, 61b/21
i.-sem 61b/12
i.-sen 63b/24, 55b/22, 58b/25,

59a/23

[=71]

ıla bk. İle

İ

iblis (Ar.) *is.* Şeytan

i. ün 58b/2, 58b/3
[=2]

‘**ibret** (Ar.) *is.* Kötü bir olaydan
alınması gereken ders, uyarıcı sonuç

i. 60b/8
[=1]

iç *is.* Herhangi bir durumun, cismin
veya alanın sınırları arasında bulunan
bir yer, dâhil, dış karşıtı

i. i 57b/4

i. inde 63b/10, 53b/1, 54b/2,

56a/18, 56a/2, 56a/20, 56a/22, 60b/24

i. ine 64a/3

[=10]

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak

i.-ip 62b/3, 65a/19

i.-medün 62b/23

[=3]

içerü *zf.* İç yana, iç bölüme doğru

i. 63a/18, 64a/26, 64b/14,

57a/23, 59a/14, 62a/10, 62a/12

[=7]

içün *zf.* Sebebiyle, -den ötürü

i. 53b/21, 55b/9, 62b/12

[=3]

ifsañ (ihşān?) (Ar.) *is.* İyilik etme, iyi
davranma, bağışlama, bağışta bulunma,
lütuf

i. 60b/25

[=1]

igen *zf.* Çok, gayet, pek, ziyade, daha
ziyade.

i. 55a/14, 57b/20, 57b/5

[=3]

iki *is.* Birden sonra gelen sayının adı

i. 56b/18

i. müz 55b/20

i. si 65a/14, 65a/23, 54a/9,

62a/11

i. sin 64b/23

i. sini 64b/24

[=16]

iki <i>sf.</i> Birden bir artık	[=10]
i. 56b/3, 57b/2, 57b/7, 57b/7, 58a/6, 59a/17, 59a/25, 62a/11	' ilm (Ar.) <i>is.</i> Bilim
[=8]	i. 55b/12, 55b/19
ikinci <i>sf.</i> İkinci sırada olan	[=2]
i. si 56b/8	İmān (Ar.) <i>is.</i> İnanç, inanma
[=1]	i. 60a/3
il <i>is.</i> Ülke, yurt	[=1]
i. de 55a/14	imdi <i>zf.</i> Artık, şimdi, o hâlde
i. ine 55a/18	i. 53b/14, 54a/14, 61a/26
[=2]	[=3]
ile <i>bağ.</i> Kelimenin sonuna geldiğinde	in <i>is.</i> Yuva, yatak
birliktelik, beraberlik, araç, neden veya	i. i 58a/23, 58a/26
durum anlatan cümleler yapmaya	[=2]
yarayan bir söz	incid- İncinmesine yol açmak, kötü söz
i. 62b/21, 63a/12, 63a/19, 54a/9, 55b/11, 55b/12, 55b/12, 55b/19, 55b/19, 55b/19, 56a/13, 57b/10, 58a/10, 59b/23, 60a/22, 60b/1, 61b/19, 61b/25, 61b/6, 62a/21, 62a/5, 64a/8, 65a/14	veya davranışla birini kırmak, üzmek
[=23]	i.-megi 60a/9
ilet- Götürmek, ulaştırmak, nakletmek, geçirmek	i.-ür 60a/8
i. 53b/11	[=2]
i.-diler 63b/21	incüd- <i>bk.</i> İncidmek
i.-e 63b/12, 54b/4	İnşāallah (Ar.) <i>ünl.</i> Allah isterse, Allah
i.-em 54a/23	nasip ettiyse
i.-erem 63b/4	i. 55b/7, 56a/16
i.-eyim 63b/6	[=2]
i.-üben 64b/22	ir- Ermek, ulaşmak
i.-ün 63b/20	i.-di 65a/10, 65a/23, 54b/14, 63b/1
i.-üp 61a/18	[=4]
	iriş- Erişmek, varmak, ulaşmak
	i.-di 56b/24
	[=1]
	irte <i>is.</i> Erte, sonra
	i. 63a/9, 57a/21, 61b/11, 61b/26
	[=4]

iş *is.* Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma

- i. den 61a/8
- i. i 54b/20, 55a/8, 55b/2,

60b/18, 61a/5

- i. im 63a/11
- i. imi 61a/12
- i. in 55a/10
- i. inden 61a/5
- i. ine 59a/7
- i. ini 54b/6
- i. lerün 55a/26
- i. üm 54b/10
- i. ün 54a/19

[=15]

işbu *sf.* Bu, özellikle bu

- i. 64b/3, 55b/1, 58a/23, 58a/6, 59a/24, 60b/26, 60b/8, 61a/18, 61b/10, 62a/2

[=10]

işit- Duymak

- i. 63b/18, 65a/14, 53b/14, 55a/10, 55b/22, 60a/24
  - i.-en 58b/26
  - i.-ün 61a/1
- [=8]

‘**iş** (Ar.) *is.* Yaşayış. Yaşamak. Zevk u safa sürmek.

- ‘**iş-i tarāb** (Ar.) *is.* Ays ü tarāb, yeme içme, çalgı çengi, eğlence
- i. 62b/24

[=1]

işle- Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek

- i.-se 61a/6

[=1]

it *is.* Köpek

- i. 60b/5, 60b/6

[=2]

it- yrd. f. Yapmak, etmek, eylemek, kılmak

- i.-di 56a/7, 56b/2
- i.-diler 65a/9, 56b/16
- i.-düm 62b/14
- i.-er 54a/12, 54a/14
- i.-erdi 60b/13, 60b/16, 60b/25
- i.-erem 55b/5
- i.-erken 61a/23
- i.-üben 64a/18
- i.-üp 53b/16, 60b/12
- i.-ür 55a/18

[=16]

‘**itāb** (Ar.) *is.* Azarlama, paylama, çıkışma, tersleme, darılma

- i. 65a/21

[=1]

iy ün/. Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü, ey

- i. 62b/16, 63a/21, 63a/24, 63b/11, 63b/26, 63b/4, 63b/6, 64a/12, 65a/10, 65a/24, 53b/20, 54a/2, 55a/4, 56a/20, 56a/21, 56a/25, 56b/20, 57a/20,

57a/3, 57b/11, 57b/15, 57b/25, 58a/18,
58a/26, 58a/5, 58b/1, 58b/5, 59a/26,
59b/14, 59b/20, 59b/21, 60a/2, 61a/2,
61a/9, 61b/16, 61b/17, 61b/3, 62a/14,
62a/20

[=39]

iyvāh *ünl.* Beklenmedik, kötü, hoş
gitmeyen bir haber veya olay karşısında
duyulan acınma, üzülmeye sözü, eyvah

i. 63a/11

[=1]

K

ķabūl (Ar.) *is.* Alma, içeri alma

k. 53b/16

[=1]

ķabūl (Ar.) *is.* Razı olma

k. 61b/21

[=1]

ķaç *sf.* Herhangi bir şeyin niceliğini
sormak için kullanılan soru sıfatı

k. 57b/16, 58b/10

[=2]

ķaç- Görünmeden gitmek, savuşmak,
sıvışmak

k.-ardı 60a/23

[=1]

ķaçan *zf.* Ne vakit, ne zaman

k. 56a/10, 60a/22

[=2]

ķad (Ar.) *is.* boy

k. di 65a/1

[=1]

ķadar (Ar.) Büyüklüğünde, genişliğinde

k. dur 58a/24

[=1]

ķadeh (Ar.) *is.* Bardak, içki kadehi

k. i 63a/1, 63a/3

[=2]

ķadem (Ar.) *is.* Ayak, adım

k. 58b/12, 58b/5

[=2]

ķādī (Ar.) *is.* Dinî yargıç

k. y1 65a/7

[=1]

ķak- Hafifçe vurmak

k.-dı 62a/9

[=1]

ķakı- Bir kimsenin yaptığı işin
beğenilmediğini kendisine sert sözlerle
söylemek, öfkelenmek, kızmak,
paylamak

k.-dı 64a/17

[=1]

ķal- Var durumda olmak, mevcut
bulunmak

k.-dı 62b/10, 62b/20, 64a/11,
65a/25, 61b/15

k.-dılar 53b/6, 54a/9

k.-ır 62a/1

k.-miş 55a/2

k.-sun 58b/26

[=10]

ķal'a (Ar.) *is.* Kale

k. 54b/22, 59a/24, 61a/18

k. ya 63b/13, 63b/6, 54a/21,

54b/11, 54b/4

k. yadur 63b/3	k. 57b/25
[=9]	[=1]
qalbūr (Ar.) <i>is.</i> Tahıl ve bařka iri taneli maddeleri elemek iin kullanılan bŸyŸk delikli veya seyrek telli elek	qanı <i>zf.</i> Hani, nerede
k. 56b/4	k. 64a/15
[=1]	[=1]
qaltabān (Far.) <i>sf.</i> Namussuz, şarlatan, yalancı, hileci	qanqı <i>zf.</i> Hangi
k. 60b/14	k. 57b/1
[=1]	[=1]
qamu <i>is.</i> Bir Ÿlkedeki halkın bŸtŸnŸ, halk, amme	qapu <i>is.</i> Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma dŸzeni olan duvar veya bŸlme açıklığı
k. 65a/3, 57a/10, 61a/1, 65a/4, 61a/2	k. sina 55b/15
k. sı 58b/26, 60a/3	k. yı 62a/9
[=7]	[=2]
qan <i>is.</i> Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hŸcrelerde ŸzŸmleme, yadımlama gŸrevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı	qara <i>is.</i> Siyah, ak karşıtı
k. ı 55a/22, 55a/3	k. 57b/10, 57b/4
k. ları 53b/22	[=2]
[=3]	qaravaş <i>is.</i> Savaşta tutsak edilen veya satın alınan kadın kŸle
qan <i>is.</i> Can	k. 65a/3, 53b/15
k. ı 58b/14	k. lar 56a/1
[=1]	[=3]
qancarı <i>zf.</i> Nereye, neresi, ne tarafa, nereye ait	qardeş <i>is.</i> Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine gŸre adı
k. 63b/2, 64a/2	k. leridŸr 58a/12
[=2]	k. ları 56b/13
qanda <i>zf.</i> Nerede, nereye	[=2]
	qarı <i>is.</i> Kadın
	k. 53b/19, 55a/9, 55b/9, 57a/13, 59a/11, 62a/7, 62a/9
	k. cuk 59a/6
	k. uk 54b/25, 57a/12, 61b/14

k. nun 55a/1, 62a/11	bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun
k. ya 54a/2, 55a/6	k. dür 56b/17, 58a/7, 58a/9,
[=15]	59b/3
karşı <i>is.</i> Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi	[=4]
k. dan 62a/13	ıavı (Ar.) <i>is.</i> Anlaşma, söz
[=1]	k. e 61a/19
kartal <i>is.</i> İri, yırtıcı bir tür kuş	[=1]
k. dur 59b/19	kavüm <i>bk.</i> Kavim
[=1]	kaygu <i>is.</i> Üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa
kartaş <i>bk.</i> Kardeş	k. lu 62a/8
kaş <i>is.</i> Kemerli ve çıkıntılı şey veya yer	[=1]
k. ı 63a/15, 64b/8, 65a/1	kayı <i>sf.</i> Sağlam, güçlü, sert.
k. ında 63a/16	k. 59a/22
[=4]	[=1]
kat <i>is.</i> Huzur, ön, yan, nezd, makam, mevkî	kayna- Coşmak, heyecanlanmak
k. ı 59a/7	k.-r 55a/3
k. ına 64b/16, 54a/8, 55b/4,	[=1]
61b/18	kazan- Edinmek, sahip olmak
k. ında 64a/20	k.-a 65a/27
k. una 55b/21	[=1]
[=7]	kefen (Ar.) <i>is.</i> Ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez, kefen bezi
katı <i>sf.</i> Sert, acımasız, merhametsiz, hoşgörüsüz	k. 60b/5
k. 54a/16	[=1]
[=1]	kelām (Ar.) <i>is.</i> Söz
katı <i>zf.</i> çok, aşırı derecede	k. 54a/18
k. 54a/19, 61b/15	k. ında 57b/16
[=2]	[=2]
kavim (Ar.) <i>is.</i> Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy	keler <i>is.</i> Kertenkele
	k. 59b/16, 60b/7
	[=2]

kendü <i>zm.</i> Kişinin özel olarak vurgulandığını anlatan bir söz	k. 63b/8, 54a/26, 55a/22, 55b/16, 59b/1	k. 63b/18, 65a/14, 54b/16, 60a/24
	k. si 58b/14	[=4]
	k. ye 62b/17, 62b/18	kez <i>zf.</i> Defa, kere, sefer
	k. zini 60b/9	k. 64a/19, 58b/12
	k. zün 53b/18	[=2]
	[=10]	kıgr (Ar.) <i>is.</i> Ezme, perişan etme, mahvetme, kahır
kendüzi <i>zm.</i> Kendisi		k. 55a/18
	k. ne 62b/2, 56a/7, 60b/11	[=1]
	k. ni 62a/3	kıl- <i>yrd. f.</i> Etmek, yapmak, eylemek
	[=4]	k. 61b/9
kerem (Ar.) <i>is.</i> Cömertlik, eli açıklık, lütuf		k.-a 55b/13, 56a/16, 56a/9, 57a/9, 59b/2
	k. ünden 61b/9	k.-alum 62b/24
	[=1]	k.-am 57a/6, 61a/20, 61b/21
kes- Vahşice öldürmek		k.-dı 63b/7, 65a/22, 54a/25, 55b/2, 56a/22, 57a/25, 57a/8, 59a/26, 60a/9
	k. 61a/17	k.-dılar 58a/16, 61b/6
	k.-dürürem 63b/18	k.-madı 60b/6, 61b/2
	k.-er 61a/11	k.-miş 55a/24
	k.-erem 59a/23	k.-sun 54a/4
	k.-eyim 62a/1	k.-up 57b/17
	k.-iserdür 63a/12	k.-ur 60a/12, 62a/12
	k.-mişler 54b/21	k.-ursa 59b/8
	k.-ün 63b/13, 54b/5	[=29]
	[=9]	kına- Yapılan bir işin kötü olduğunu belirtir bir biçimde söz söylemek, ayıplamak, takbih etmek
kes- Geçiş önlmek		k.-mak 60b/18
	k.-ici 60a/15	[=1]
	[=1]	
key <i>zf.</i> pek gayet, sağlam, abartma, pekiştirme bildiren bir edat		

kırk *sf.* Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı

k. 56a/22, 56a/24
[=2]

kız *is.* Genç bayan

k. 62b/21, 62b/5, 63a/16, 63a/18, 63b/22, 64a/1, 64a/21, 64b/10, 64b/13, 65a/14, 55a/17, 55b/11, 55b/26, 55b/4, 56a/17, 56a/2, 56a/21, 56a/25, 56a/6, 56b/11, 56b/17, 56b/5, 57a/1, 57a/15, 57a/24, 57a/5, 57b/1, 57b/11, 57b/15, 57b/25, 58a/23, 58a/5, 58b/1, 58b/13, 58b/17, 58b/5, 58b/9, 59a/19, 59a/3, 59a/7, 59b/21, 59b/3, 61a/19, 61b/1, 61b/15, 61b/3, 62a/16

k. a 63a/19, 55a/24, 55b/18, 55b/25, 56b/26, 57a/22
k. ı 62b/10, 62b/6, 63a/10, 64a/13, 64a/25, 64b/2, 65a/9, 55a/10, 62a/13, 62a/21

k. ıdur 60a/18

k. ın 65a/8

k. un 62b/1, 63a/5, 64a/10, 64b/16, 64b/8, 55a/13, 56a/4

[=72]

kızıl *sf.* Parlak kırmızı renk

k. 56a/3, 59b/13, 60b/1
[=3]

kızlık *is.* Kıtlık, ihtiyaca yetmeyecek kadar azlık, az ve zor

k. 60b/22

[=1]

ki (Far.) *bag.* İçin, maksadıyla, zira

k. 62b/6, 62b/8, 63b/12, 64b/10, 53b/20, 54a/20, 54b/21, 54b/4, 55a/19, 55a/21, 55b/7, 56a/21, 56a/24, 56b/12, 56b/22, 57a/15, 57a/18, 57a/2, 57b/14, 57b/26, 58a/11, 58a/17, 58a/18, 58a/20, 58a/4, 58b/13, 58b/16, 58b/18, 58b/20, 58b/26, 58b/4, 58b/6, 59a/20, 59a/22, 59b/4, 60a/22, 61a/12, 61a/5, 62a/4, 62a/6, 63b/12
[=41]

kim *bk.* Ki

kim *zm.* Kimse

k. lerdür 58a/18

k. dür 64b/18, 61a/21

k. ün 61b/20

[=4]

kimse *zm.* Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi

k. 63a/8, 55a/11, 55b/11, 57a/25, 61b/7

[=5]

kişi *is.* Şahıs, kimse, insan

k. 65a/27, 57b/15, 59b/24, 60a/4, 60b/17, 60b/26

k. ye 60b/10

[=7]

ko- Koymak, bırakmak, terk etmek, vazgeçmek

k.-dı 63a/6

k.-gul 55b/10

[=2]

koça *is.* Bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş, zevç, adam

k. 53b/15, 53b/19, 54a/1 [=3]	kör <i>is.</i> Mezar k. 56a/26 [=1]
koç <i>is.</i> Damızlık erkek koyun k. 1 56b/9 [=1]	köşk (Far.) <i>is.</i> Bahçe içinde yapılmış süslü ev, kasır k. ine 64a/10, 57a/21 [=2]
koça <i>bk.</i> Koca	kul (Ar.) <i>is.</i> Köle, karavaş k. 65a/3, 53b/15, 53b/9 k. ina 57a/8 k. lar 63b/21 k. larını 63b/19 k. unuz 53b/10 [=7]
kolay <i>zf.</i> Kolayca, sıkıntısız bir biçimde, basitçe k. 55a/26 [=1]	kur <i>Yapmak, oluşturmak</i> k.-dılar 56a/3 [=1]
kon- Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek k.-dı 64a/10, 64a/3 [=2]	kurı <i>sf.</i> Akıcı olmayan, duygudan yoksun k. 55b/12 [=1]
konuk <i>is.</i> Bir yere veya birinin evine kısa bir süre kalmak için gelen kimse, misafir, mihman k. 64a/14, 54b/23, 54b/26 [=3]	kurt <i>is.</i> Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan k. 56b/16, 56b/3, 58a/14 [=3]
kop- Ortaya çıkmak, meydana gelmek, zuhur etmek k.-ısar 61a/7 [=1]	kurtar- Kurtulmasını sağlamak k.-dı 63b/16, 57a/17, 61a/25 [=3]
korķu <i>is.</i> Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü k. dan 57a/14 k. sından 64a/25 [=2]	kurtul- İstenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak k.-dun 57a/13, 57a/5
koy- Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek k.-dı 58a/8 [=1]	

[=2]
kuş *is.* Kuş
 k. dur 57b/11
 k. ı 57b/16, 57b/21
 k. un 64a/6
 [=4]
kuyu *is.* Kuyu
 k. ya 56b/14
 [=1]
kuyumcı *is.* Sarraf, mücevherci,
 cevahirici
 k. 64b/1
 [=1]
kuzgın *is.* Tüyleri siyah renkte olup
 mavi renkte parlayan bir tür kuş,
 karakarga
 k. 60b/17
 [=1]
küffâr (Ar.) *is.* Müslüman olmayanlar,
 kâfirler
 k. 58b/20
 [=1]

L

leb (Far.) *is.* Dudak
 l. 57b/25
 [=1]
luṭf (Ar.) *is.* Önem verilen, sayılan
 birinden gelen iyilik, yardım, ihsan,
 inayet, atıfet
 l. ı 65a/27, 53b/16
 l. ından 59b/1
 [=3]

M

mā (Far.) *zm.* Ben, biz
 m. 64a/7
 [=1]
mağmūn *bk.* Maymun
maḥal (Ar.) *is.* dik kafalı
 m. 60b/17
 [=1]
māh (Far.) *is.* Ay
māh-ı dīl Ay yürekli
 m. 59b/20
 [=1]
māh-ı rû İlâhî tecelliyatın
 nurlarının zuhuru
 m. 63b/6, 59b/14
 [=2]
mā'ide (Ar.) *is.* Yemek, ziyafet
 m. 59b/26, 60a/1
 [=2]
maḫṣūd (Ar.) *is.* Ulaşılmaması istenilen
 şey, istek, emel
 m. a 65a/10
 m. ı 63a/5
 [=2]
māl (Ar.) *is.* Varlık, servet, mal, mülk
 m. ı 55a/16
 m. ın 60a/11
 m. ına 55a/17
 [=3]
mālik (Ar.) *is.* Bir şeye sahip, bir şeyi
 olan
 m. ine 54a/22
 m. inün 55a/9

[=2]	m. ler 57a/26
mālik (Ar.) <i>is.</i> padişah, hükümdar	m. m 55a/20, 55a/21, 57b/18
m. 59b/18, 60b/15, 60b/23	m. n 63b/17, 56a/14, 61b/10
m. ler 55a/15	m. ni 63a/22
[=4]	m. si 55a/12
maşlahat (Ar.) <i>is.</i> İş, önemli iş, mesele	m. sin 61b/25
m. 61b/13	m. yi 56a/10, 58a/6
m. dur 62b/25	[=22]
[=2]	mişāl (Ar.) <i>is.</i> Örnek olarak alınabilen,
maymūn <i>is.</i> Maymun	gösterilen şey, örnek, soru
m. 59b/10, 59b/23, 60a/12,	m. 62b/12
60a/13	m. i 55a/13
[=4]	[=2]
meded (Ar.) <i>is.</i> Yardım, imdat	mīşe (Far.) <i>is.</i> Meşe, orman
m. 55b/13	m. 57b/6
[=1]	[=1]
meger (Far.) <i>bağ.</i> Bilinmeyen, farkında	mu'azzam (Ar.) <i>sf.</i> Çok büyük,
olunmayan bir durum için kullanılan	alışılmıştın sınırlarını aşan
bir söz, meğerse, oysa, oysaki	m. 54b/15
m. 63a/14	[=1]
[=1]	murād (Ar.) <i>is.</i> İstek, arzu
melikzāde (Ar.-Far.) <i>is.</i> Şehzade	m. ina 56b/24
m. 61b/21	[=1]
[=1]	muṭī (Ar.) <i>sf.</i> İtaat eden, boyun eyen
mensūh (Ar.) <i>is.</i> Hükümsüz	m. 61b/12
m. 59b/20, 59b/22, 59b/4,	[=1]
59b/9, 61a/3	mūzī (Ar.) <i>sf.</i> Eziyet ve sıkıntı veren,
[=5]	rahat bırakmayan, inciten
mes'ele (Ar.) <i>is.</i> Düşünülecek iş ve	m. 60a/7
husus, soru	[=1]
m. 62b/19, 63a/5, 57b/19,	mūdār (mūzār) (Ar.?) <i>sf.</i> Meyilli
58b/8, 61a/14, 61a/15, 61a/26, 61b/16,	m. 57a/1
61b/2, 62a/21	[=1]

müflis (Ar.) *sf.* İflas etmiş, parasız kalmış

m. likden 62b/14, 53b/6
[=2]

mühlet (Ar.) *is.* Süre
m. 61b/9
[=1]

mühtedī (Ar.) *is.* Dininden dönmüş
m. 58b/1
[=1]

mürvet (Ar.) *is.* İnsaniyet, mertlik, yiğitlik, cömertlik, mürüvvet
m. e 65a/23
m. ündür 54a/3
[=2]

müste‘ān (Ar.) *is.* Kendisinden yardım beklenen, yardım istenen
m. 58a/4, 61a/8
[=2]

müşkil (Ar.) *is.* Zorluk, güçlük, zor olan iş
m. inden 58b/25
[=1]

N

nā-lāyık (Far.-Ar.) *sf.* Bir kimseye uygun olmayan, yaraşmayan
n. 61b/24
[=1]

nadire (?) (Ar.) *sf.* Seyrek, az bulunur
n. 58a/16
[=1]

nāgāh (Far.) *zf.* Birdenbire, ansızın, hemen

n. 54a/15
[=1]

nāhuz (?)
n. 58a/2
[=1]

ne zm. Hangi, nasıl, ne şekilde
n. 62b/6, 62b/8, 62b/9, 63a/8, 63a/8, 63b/10, 64a/4, 64b/2, 64b/4, 53b/10, 53b/23, 54a/19, 54b/12, 54b/2, 55b/12, 55b/12, 55b/6, 56b/17, 57a/15, 57a/18, 57a/2, 57b/11, 58a/24, 58a/7, 58a/9, 58b/21, 59a/16, 59a/18, 59b/22, 59b/3, 61a/14, 62a/1, 62a/12, 57b/21
n. dür 56a/21, 56a/25, 56b/12, 57a/22, 58a/2, 58b/13, 58b/2, 62a/15

n. ise 54b/10
n. ler 54a/14
n. nün 56a/18
[=45]

nedən *zf.* Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılan bir söz, niçin
n. 55a/8
[=1]

nefes (Ar.) *is.* Soluk
n. 58b/14
[=1]

neft (Far.) *is.* Çoğunlukla boyacılıkta kullanılan, petrol türevlerinden bir tür mineral yağ, zift, neft yağı
n. 62a/5
[=1]

nesne *is.* Belli bir ağırlığı ve hacmi,
rengi olan her türlü cansız varlık, şey,
obje

n. 56b/6

n. dür 54a/6

[=2]

neye *zf.* Niye, niçin

n. 54b/21, 62a/15

[=2]

neyle- Ne yapmak

n.-düm 54b/8

n.-r 64a/20

[=2]

nice *sf.* Kaç, ne kadar, birçok

n. 64a/14, 55a/15, 53b/2,

57a/13, 58b/4, 58b/6

[=6]

niçün *zf.* Hangi amaçla, niçin

n. 64b/16

[=1]

niçe *bk.* Nice

nigār (Far.) *is.* Resim gibi güzel, sevgili

n. 62b/26, 56a/11, 56b/20,

60b/6

n. un 56a/8

[=5]

nihād (Far.) *is.* Tabiat, huy, yaratılış

n. 62b/16, 63a/24, 54a/2, 59a/12

[=4]

niķāb (Ar.) *is.* Peçe, yüz örtüsü

n. in 56a/6

[=1]

nikāh (Ar.) *is.* Kanûnî evlenme töreni

n. 65a/9

[=1]

ni't- Ne etmek, ne yapmak

n.-dün 64a/15, 64b/20

n.-er 53b/14

n.-eyin 61b/17

[=4]

ni *bk.* Ne

nūş (Far.) *is.* İçki

n. 63a/3

[=1]

O

o *sf.* Uzakta olan, hakkında konuşulan
kimse veya şeyi belirten bir söz

o. 62b/11, 62b/5

[=2]

o *zm.* Teklik üçüncü kişiyi gösteren bir
söz

o. na 63a/14

[=1]

od *is.* Ateş

o. a 58a/17, 58b/18, 62a/18

[=3]

oğul *is.* Erkek evlat, çocuk

o. 56a/4

o. an 57b/20, 59a/7

o. ı 53b/3, 53b/7, 55a/1, 61b/23

o. ıdur 61b/20

o. ıla 56b/21

o. un 65a/26

[=10]

oku- Yazılmış bir metnin iletmek
istediği şeyleri öğrenmek

o.-dı 54b/7

o.-du 54b/3

o.-dun 63b/11

o.-ya 65a/28

[=4]

oku- Bir yere çağırarak, davet etmek,
okuntu göndermek

o.-dı 63b/19, 64a/18

o.-dılar 65a/7

[=3]

ol bk. O

o. 62b/17, 62b/21, 62b/7,

63a/15, 63a/18, 63a/5, 63b/19, 64a/14,
64a/15, 64a/22, 64a/6, 64b/11, 64b/13,
64b/18, 64b/20, 64b/21, 64b/7, 64b/9,
65a/17, 65a/23, 65a/25, 65a/8, 65a/9,
54a/24, 54a/9, 54b/20, 55a/1, 55a/13,
55a/19, 55a/25, 55b/24, 55b/26, 56a/1,
56a/16, 56a/4, 56a/7, 56a/23, 56a/25,
56b/1, 56b/10, 56b/12, 56b/2, 56b/5,
56b/17, 57a/7, 57a/10, 57a/11, 57a/12,
57a/15, 57a/17, 57a/19, 57a/20, 57a/22,
57a/24, 57a/26, 57a/5, 57b/1, 57b/11,
57b/13, 57b/2, 57b/5, 57b/6, 57b/7,
58a/1, 58a/2, 58a/20, 58a/7, 58a/9,
58b/11, 58b/12, 58b/13, 58b/15,
58b/16, 58b/18, 58b/20, 58b/3, 59a/10,
59a/12, 59a/19, 59a/5, 59a/6, 59a/8,
59b/23, 59b/24, 59b/3, 60a/10, 60a/16,
60a/18, 60a/23, 60a/26, 60a/9, 60b/1,
60b/13, 60b/14, 60b/2, 60b/7, 61a/21,
61a/24, 61a/7, 61b/14, 61b/15, 61b/22,
62a/16, 62a/6

[=104]

ol- Meydana gelmek, varlık kazanmak,
vuku bulmak, gerçekleşmek veya
yapılmak

o. 62b/25, 62b/26

o.-a 63a/14, 64a/7, 64a/8,

54b/21, 54b/22, 60b/22, 61b/22, 61b/24

o.-am 61b/12, 55b/8

o.-an 56a/10, 59b/20, 62a/8

o.-anun 59b/9

o.-dı 63a/9, 65a/11, 65a/24,

57a/21, 59a/10, 59a/11, 59a/12, 59a/13,

59a/14, 60a/4, 60b/6, 61a/10, 59b/5

o.-dılar 53b/5, 56b/19, 59b/22,

61a/3, 61a/4, 59b/4

o.-dum 64a/9, 62a/16, 62a/24

o.-ısar 59a/22

o.-maz 65a/6, 55a/17

o.-miş 64a/14

o.-sun 64b/5, 64b/6, 55b/14,

61a/17

o.-uban 57a/19

o.-unca 53b/9

o.-unuz 53b/9

o.-up 56b/23

o.-ursa 61b/23

o.-ursan 61a/16

[=52]

on sf. Dokuzdan sonra gelen sayının
adı

o. 56b/18, 56b/2, 56b/21, 56b/3,

57b/2, 57b/7

[=6]

oñar- İşlenen bir kusuru, yapılan bir yanlışlığı gidermek

o.-dı 54b/10, 61a/12

[=2]

otur- Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek

o.-dı 57a/24, 59a/15

o.-ur 56a/5

[=3]

otur- Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek

o.-ur 56a/2

[=1]

otuz sf. Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı

o. 57b/3, 57b/9

[=2]

Ö

ög- Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, methetmek, sena etmek, yermek karşıtı, övmek

ö.-di 57b/17, 57b/21, 58a/4,

58b/16, 62a/23

ö.-er 60a/5

[=6]

öl- Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek

ö.-di 65a/25

ö.-miş 55a/1

ö.-ür 53b/22, 54b/11

[=4]

öldür- Bir canlının hayatına son vermek

ö.-ür 55b/22

[=1]

ölüm is. Ebedî uyku, emrihak, irtihal, memat, mevt, vefat

ö. 61a/23, 61a/24, 61a/25

ö. den 63b/16

[=4]

‘ömr (Ar.) is. Yaşam, ömür

ö. i 53b/24

ö. ini 54a/4

[=2]

öñ is. Gelecek

ö. ün 57a/8

[=1]

ördek is. Perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu

ö. e 65a/18

[=1]

ört- Korumak, görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak

ö.-gil 56a/11, 56a/14

[=2]

örü is. Ayakta durma

örü dur-/örü tur- Ayağa

kalkmak, ayakta durmak

ö. 63a/17, 59a/13, 59a/5, 61b/13

[=4]

örümcek is. ince bir ağ örerek küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvan

ö. 60a/21

[=1]

öt *is.* Safra, öd

ö. üm 57a/14

[=1]

ötrü *zf.* Bir şeyden dolayı, bir şey

yüzünden, dolayı

ö. 55a/8, 62a/18

[=2]

öz *zm.* Kendi, zat

ö. ine 60b/12

ö. ini 58a/24, 58a/26

[=3]

P

pādiṣāh (Far.) *is.* Hükümdar, sultan

p. a 53b/8

[=1]

pahā (Far.) *is.* Değer, fiyat, eder

p. sına 62b/15, 63a/25, 54a/1

[=3]

pāk (Far.) *sf.* Kutsal, mübarek

pāk-dīn Mübarek din sahibi

p. 56a/25

[=1]

paş *bk.* Baş

pencere (Far.) *is.* Yapıları aydınlatmak,

havalandırmak amacıyla yapılan açıklık

p. den 56a/6

[=1]

peygamber (Far.) *is.* İnsanlara Allah'ın

buyruklarını bildiren, onları Allah

yoluna, dine çağırان kimse, yalvaç,

yalavaç, elçi

p. i 56b/14

[=1]

pu *bk.* Bu

pul (Far.) *is.* Akçeden küçük metal para

p. 54b/18

p. um 53b/23

[=2]

puşuq-(puş-) (Far.) Sıkılmak, can

sıkılmak, usanmak

p.-dı 59a/7

[=1]

pür (Far.) *sf.* Dolu

p. 56a/21

[=1]

R

rāhat (Ar.) *is.* İnsanda üzüntü, sıkıntı,

tedirginlik olmama durumu, huzur

r. 59a/11

[=1]

ra'ıyyet (Ar.) *is.* Bir hükümdar idaresi

altında bulunan ve vergi veren halk

r. ina 60b/15

[=1]

rāz (Far.) *is.* Sır, gizlenen şey

r. larını 65a/20

[=1]

rāzī (Ar.) *sf.* Rıza gösteren, kabul eden,

boyun eğen

r. 55a/17

r. yam 55b/23, 61a/19

[=3]

reng (Far.) *is.* Renk

r. i 65a/1

[=1]

revā (Far.) *sf.* Yakışır, uygun, yerinde

r. 56a/12

[=1]

rüşvet (Ar.) *is.* Yaptırılmak istenen bir işte yasa dışı kolaylık ve çabukluk sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar

r. 60b/19

[=1]

S

sā'at (Ar.) *is.* Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası

s. 63a/1, 63b/19, 64a/5, 64b/3,

55b/25

s. de 64b/7

[=6]

şabāḥ (Ar.) *is.* Sabah

s. 59a/13

[=1]

şābit (Ar.) *is.* Kanıtlanmış, anlaşılmalı, ispat

s. 63a/22

[=1]

şabr (Ar.) *is.* Dayanç, katlanma

s. 56b/2

[=1]

saç- Bir şeyi ortalığa yaymak

s.-ar 64a/2

[=1]

şaḡu *is.* Ağıt

s. c1 60b/3

[=1]

şāḳī (Ar.) *is.* İçkili toplantılarda içki dağıtan kimse

s. 62b/25

[=1]

şakla- Muhafaza etmek, sakınmak, himaye etmek, korumak, esirgemek

s.-sın 61a/8

[=1]

şal- Sarkıtmak, üzerine yürütmek

s.-dılar 65a/18

s.-ıçak 56b/14

[=2]

şalāt *is.* Beceriksiz

s. a 60a/21

[=1]

şalavāt (Ar.) *is.* Hz. Muhammed'in adı anıldığında saygı göstermek için okunan dua

s. 56a/15

[=1]

şālīḥ (Ar.) *sf.* Yarar, elverişli, iyi, uygun, yakışır

s. 56b/10

[=1]

şan- Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek

s.-asın 65a/18, 56b/4, 60b/24

[=3]

şan'at (Ar.) *is.* Ustalık, hüner, marifet

s. 60b/12

[=1]

şandal <i>bk.</i> Şandalī	s. 63b/5, 63b/9, 53b/11, 53b/19,
şandalī (Ar.) <i>is.</i> Sandal ağacından	55b/10, 59a/21, 61a/13, 61a/16, 61a/20
yapılmış sandalye, iskemle	s. a 62b/6, 63b/1, 63b/23, 63b/7,
s. 56a/3, 56a/5	64b/4, 53b/22, 55b/13, 56a/13, 56a/17,
[=2]	57a/6, 59a/17, 59a/19, 59b/2, 59b/7,
şarāy <i>bk.</i> Serāy	61a/14, 61a/15, 61b/11, 62a/16, 62a/24
şat- Bir değer karşılığında bir malı	s. den 53b/20, 61b/7, 62a/18
alıcıya vermek	s. i 63b/16, 65a/5, 62a/20,
s.-ayım 60b/22	62a/23
s.-ayın 53b/8	s. ün 53b/18, 54a/3, 54a/4,
s.-dum 62b/13	55a/26, 55b/14, 61b/4
s.-mışsın 63a/23	s. ündür 63a/26
[=4]	[=42]
sav <i>is.</i> Sağ, bu taraftaki yön	serāy (Far.) <i>is.</i> Saray, padişah konağı
s. ina 57a/11	s. 56a/2
[=1]	s. a 63a/7, 55b/24
sebeb (Ar.) <i>is.</i> Sebep, neden	s. ina 63a/18, 64a/26, 64b/14
s. den 59b/22	s. indan 64a/1, 64a/18
[=1]	[=8]
sede <i>zf.</i> Sade, sadece	serçe <i>is.</i> İnsanlara yakın yerlerde
s. 61b/15	yaşayan, kışın göçmeyen, koyu boz
[=1]	renkli, ötücü küçük bir kuş
sehel (Ar.) <i>is.</i> Pek basit	s. 60b/19
s. 57b/5	s. dür 59b/17
[=1]	[=2]
sekiz <i>sf.</i> Sekiz	serhoş (Far.) <i>sf.</i> Sarhoş
s. 56b/2	s. 63a/4
[=1]	[=1]
selām (Ar.) <i>is.</i> Sağlık, esenlik dileme	server (Far.) <i>is.</i> Baş, başkan, reis, ulu
s. 63a/19, 54a/17, 59a/15, 59a/5	s. 57a/4
[=4]	[=1]
sen <i>zm.</i> Teklik ikinci kişiyi gösteren	sev- Sevgi ve bağlılık duymak
söz	s.-eni 62a/26

s.-erüz 62a/26 [=2]	siz zm. Çokluk ikinci kişi zamiri s. 53b/10
sevin- Sevinç duymak s.-e 62a/8 [=1]	s. i 53b/8, 61a/8, 62a/22 [=4]
seyir (Ar.) <i>is.</i> Gidiş, yürüyüş, ilerleyiş, yolculuk s. 61a/23 [=1]	şoñra <i>zf.</i> Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı s. 56b/23, 58a/15 s. gı 64b/26 [=3]
şı- kırmak, yenmek, galeme etmek s.-masa 57a/4 s.-nan 57b/24 [=2]	şor- Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek s. 58b/25, 58b/8, 59a/18 s.-am 61a/15 s.-ar 58b/25 s.-arsan 59a/18 s.-arsın 59a/16, 61a/13 s.-ayım 61b/25 s.-ayın 54b/24, 61b/19 s.-dı 62b/6, 57a/15, 57a/18 s.-dugum 62b/19, 59a/19 s.-dugun 63a/26, 57b/19 s.-dumsa 57a/2 s.-dun 62b/9, 63b/2 s.-dunsa 61a/14 s.-gıl 56a/14 s.-ıcak 58b/24 [=24]
şıçan <i>is.</i> Fareden iri, zararlı birçok türü bulunan kemirgen, memeli hayvan s. 60b/3 [=1]	
sıra <i>is.</i> Art arda olan şeylerin tümü, dizi s. 54b/13 [=1]	
sırtlan <i>is.</i> Genellikle leşle beslenen, etçil, postu benekli bir hayvan, yeledi kurt s. 59b/11, 60a/7 [=2]	
şıy- Bozmak s.-ıp 61a/3 [=1]	
sin/sin <i>is.</i> Ölü gömülen yer, gömüt, mezar s. 56a/22 s. e 56a/26 [=2]	şoy- Birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek s.-ucı 60b/5 [=1]

söyle- Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak	s. 62b/11, 55a/24, 61b/6 s.-i 65a/22 s. i 54b/24 s. üm 56a/17 [=6]
s.-di 62b/18, 62b/8, 54a/18, 55a/6, 55b/16, 58a/11, 58a/17	
s.-digi 54a/5	
s.-diler 58a/13, 58a/7, 58a/9	şubh (Ar.) <i>is.</i> Sabah
s.-gil 63b/25, 58b/9	s. a 59a/12
s.-mez 58b/13	[=1]
s.-mişdi 60b/12	şuç <i>is.</i> Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış
s.-r 60b/20	s. 64a/4
s.-yügeldük 55b/18	s. i 64a/4
[=17]	[=2]
söyleş- Karşılıklı konuşmak, hasbihâl etmek, sohbet etmek	sultān (Ar.) <i>sf.</i> Padişah, hükümdar
s.-elüm 55b/20	s. 63b/25, 64a/13, 64a/15, 64a/23, 65a/25, 65a/26, 65a/5, 65a/8, 53b/17, 54a/8, 54a/9, 55b/21, 60b/23
s.-ür 58b/22, 59a/1	s. a 63b/21, 65a/4, 54a/5, 55b/16
[=3]	s. i 61b/8
söz <i>is.</i> Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelim, laf, kavil	s. lar 55a/15 s. un 64b/19, 53b/24, 55b/15 [=22]
s. 55b/12, 60b/11, 60b/8, 61a/10	sun-/şun- Yemeğe elini uzatmak, dokunmak, takdim etmek
s. den 60b/26	s.-dı 63a/2
s. i 55b/1, 56a/4, 58b/24	s.-ıvirdi 64a/16, 64b/15
s. in 53b/19	s.-madı 59a/8
s. ine 59a/10	[=4]
s. ini 55b/16, 57a/26	şüret (Ar.) <i>is.</i> Görünüş, biçim
s. üm 63b/23, 64a/12, 55b/22	s. 61a/21
s. ün 63a/14, 53b/17	s. in 60a/10, 60a/14, 60a/24
[=17]	s. lü 61a/7
şu <i>is.</i> Akarsu	
s. lar 54b/17	
[=1]	
su'âl (Ar.) <i>is.</i> Soru	

[=5]	[=1]
süçi <i>is.</i> Petrol türevi bir zift	şāzumān (Far.) <i>sf.</i> Sevinçli
s. 62a/5	ş. 59a/15
[=1]	[=1]
sūñüş- Uzanarak dinlenmek	şehā (Far.) <i>ünl.</i> Ey şah!, Ey padişah!
s.-ürdi 60b/4	ş. 61b/3
[=1]	[=1]
sür- Yürütmek	şehir <i>bk.</i> Şehr
s.-ersin 54a/20	şehirli <i>is.</i> Şehirde yaşayan kişi
[=1]	ş. si 54b/16
	[=1]
Ş	
şāh (Far.) <i>sf.</i> Padişah, hükümdar	şehir (Far.) <i>is.</i> İl, büyük belde, büyük
ş. 62b/10, 62b/6, 63a/10,	kent, şehir
63b/23, 64a/14, 64a/17, 64a/25, 64a/7,	ş. 54b/15
64b/2	ş. de 55a/14
ş.-ı 63b/26, 53b/24	ş. e 62a/19, 56b/18, 54b/14
ş. a 53b/12, 55b/17	ş. i 65a/15
[=13]	ş. ün 64a/12, 55a/9
şāhin (Far.) <i>is.</i> Yırtıcı bir kuş	[=8]
ş. 65a/18, 59b/18, 60b/21	şer <i>bk.</i> Şehr
[=3]	şer^c (Ar.) <i>is.</i> Din kaideleri
şāhzāde (Far.) <i>is.</i> Padişahın oğlu	ş. 56a/13
ş. ler 55a/23	[=1]
[=1]	şimden <i>zf.</i> Bundan sonra
şarāb (Ar.) <i>is.</i> Şarap, mey	ş. 62b/24
ş. 62b/23	[=1]
[=1]	şol <i>sf.</i> Şu, o
şart (Ar.) <i>is.</i> Olması başka durumların	ş. 63a/1, 63a/3, 64a/5, 55b/25
gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul	[=4]
ş. umuz 61a/17	şolok dem (T.-Far.) <i>zf.</i> O vakit, o anda
[=1]	ş. 60a/2
şāz (Far.) <i>is.</i> Sevinç	[=1]
ş. 57a/19	

şöyle *zf.* Şunun gibi, şuna benzer

biçimde

ş. 64b/6, 59b/6, 61a/17, 61a/4,

61b/6

[=5]

şunda *zf.* Şurada, şu yerde

ş. 54a/21

[=1]

şükür (Ar.) *is.* Tanrı'ya duyulan minneti

dile getirme

ş. 64a/11, 54b/10, 57a/17,

61a/12

[=4]

T

ta' accüb (Ar.) *is.* Şaşırma

t. 55b/2

[=1]

tācīr (Ar.) *is.* Ticaret yapan kimse

t. 62a/17

[=1]

taḥīl (Ar.) *is.* Buğday, arpa, mısır,
yulaf, çavdar, pirinç gibi hasat edilen
ürünler ile tohumlarının genel adı

t. ın 60b/21

[=1]

taḥt (Far.) *is.* Hükümdarlık koltuğu

t. a 57a/24

[=1]

taḥrīr (Ar.) *is.* Anlatma, anlatış

t. 62b/7

[=1]

tamām (Ar.) *is.* Tamam, tam, eksiksiz

t. 65a/15, 65a/16, 58a/25

[=3]

ṭamu (Soğd.) *is.* Cehennem

t. 58b/21, 59a/2

t. da 58b/22

t. ya 58a/10

[=4]

ṭaḥ *is.* Hayret, taaccüb, şaşılacak şey,
hayrete şayan

t. a 58b/26

[=1]

ṭanıḳ *is.* Bir olaya ilişkin bilgilerini
yetkili görevliye bildiren yansız kişi

t. luk 53b/18, 65a/4

[=2]

ṭaḥla- Güç durumda olduğunu anlamak,
aklı başına gelmek

t.-dı 54b/20, 55b/2

[=2]

ṭaḥlaş- Hep birden hayrette kalmak

t.-urlar 62a/20

[=1]

ṭanuḳ *bk.* Ṭanıḳ

ṭāri *sf.* İyi, güzel

t. 63a/4

[=1]

ṭaş *is.* Dış, görülen, içte bulunmayan
yüzey

t. ı 57b/4

[=1]

ṭavşan *is.* Tavşan

t. 60a/25, 59b/13

[=2]

te' ālā' (Ar.) *is.* Hak, Tanrı, Allah

t. 57b/16 [=1]	toğrı <i>is.</i> Gerçeğe uygun olan t. 64b/10, 64a/5 [=2]
tefsir (Ar.) <i>is.</i> Kur'an-ı Kerim'in mânâ bakımından îzâhı t. 55b/19 [=1]	toğ <i>is.</i> Aç olmayan t. 53b/9 [=1]
ten (Far.) <i>is.</i> Vücutun dış yüzü, deri t. i 56b/4 t. in 56b/3 [=2]	toğdur- Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek t.-uban 63a/2 [=1]
terk (Ar.) <i>is.</i> Bırakma, ayrılma, vazgeçme t. 62b/14 [=1]	ton <i>is.</i> Giysi t. 62b/16, 63a/24, 54a/3, 61a/22 t. lar 54a/2 t. ları 54a/7 t. um 56a/20 [=7]
teslim ol- (Ar.-T.) Dayanamayıp pes etmek t. 55b/8 [=1]	tonan- Giyinip kuşanmak, süslenmek t.-ur 60b/9 [=1]
teşviş (Ar.) <i>is.</i> Karıştıрма, bulandırma t. i 61a/6 [=1]	toğrı <i>bk.</i> Toğrı tur- Ayağa kalkmak t.-ayım 61b/18 [=1]
tevbe (Ar.) <i>is.</i> İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme t. 58a/16, 60b/6 [=2]	tur- Durmak, ayakta durmak, kalkmak turn gel- Ayağa kalmak, kıyam etmek t. 62a/3 [=1]
tiz <i>zf.</i> Süratli bir biçimde t. 58b/18, 58b/2, 61a/26 t. cek 63b/15, 63b/20 [=5]	tün-i tün <i>zf.</i> Akşama doğru t. 65a/12 [=1]
toğ- Dünyaya gelmek t.-madılar 56b/6 [=1]	uç- Uçmak

U

u.-ar 64a/1	[=1]
u.-dı 64a/9	uyku <i>is.</i> Metabolizmanın çok
[=2]	yavaşlatıldığı sakinlik ya da istirahat
uçmak <i>is.</i> Cennet	durumu
u. 59a/1	u. 57a/20, 59a/9
u. a 58a/8	[=2]
[=2]	Ü
uğrı <i>is.</i> Hırsız	üç <i>sf.</i> İkidenden sonra gelen sayının adı
u. lık 60b/14	ü. 61a/10, 61a/13
[=1]	ü. i 53b/4
ulu <i>sf.</i> Erdemleri bakımından çok	[=3]
büyük, yüce, saygın, zengin	üçüncü <i>is.</i> Üç sayısının sıra sıfatı,
u. 54b/15, 62a/17	sırada ikinciden sonra gelen
[=2]	ü. si 56b/9
ur- Sürmek	[=1]
u.-dı 54a/13	ümme (Ar.) <i>is.</i> Hz. Muhammed'e
[=2]	inanarak, onun yaptıklarını ve
ur- Kesmek	söylediklerini uygulayarak çevresinde
u.-un 64a/19	toplanan Müslümanların tümü
[=1]	ü. i 59b/25
uş <i>is.</i> Akıl	[=1]
u. lu 60b/26	üst <i>is.</i> Bir şeyin yukarı, göğe doğru
u. sı 62a/4	olan yanı
[=2]	ü. ine 55a/4
uş <i>zf.</i> Şimdi, işte, gibi	[=1]
u. 63a/22, 59a/16, 62a/24	üstād (Far.) <i>is.</i> Bilim veya sanat
[=3]	alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan
uşak <i>sf.</i> Küçük, ufak	kimse
u. 57b/20, 58b/23	ü. a 64b/11, 64b/12, 64b/7
[=2]	[=3]
uyan- Gerçekleri anlar, kavrar duruma	üstāz <i>bk.</i> Üstād
gelmek	üstün <i>sf.</i> Yenen, galip gelen
u.-a 60b/26	ü. 61a/20

[=1]
üşde e. Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz, işte

ü. 64b/17

[=1]

üzere zf. Üzerine, üzerinde, üstüne, olduğu biçimde

ü. 56a/5, 64b/8

[=2]

üzre bk. Üzere

V

vaḥiy (Ar.) is. Bir buyruk veya düşüncenin Tanrı tarafından peygamberlere bildirilmesi

v. 58a/1, 57b/26

[=2]

vaḥy bk. Vaḥiy

var is. Mevcut olan

v. 63b/23, 53b/1, 53b/3, 57b/9, 57b/2

v. dur 54a/19, 55a/10, 57b/3

[=8]

var- Ulaşmak, vasıl olmak

v. 59a/3

v.-alum 55b/24

v.-am 54a/21

v.-dı 64a/10, 53b/14, 58b/10

v.-du 64a/26

v.-iban 53b/12

v.-ıcak 63b/13

v.-ıram 55b/4

v.-sa 54b/11

v.-up 53b/8

v.-ur 64a/2

[=13]

vedūd (Ar.) sf. Çok muhabbetli, çok şefkatli

v. 58a/20

[=1]

ver- bk. Virmek

vezir (Ar.) is. Vezir

v. lere 64b/19

[=1]

vir- Eriştirmek, iletmek

v. 54a/1, 57b/1, 57b/15, 57b/25, 58b/2, 58b/5, 59b/21, 59b/3

v.-di 62b/8, 63a/19, 63b/7,

54a/17, 54a/25, 56b/25, 56b/26, 57a/2

v.-diler 62b/15, 62b/16, 64b/11,

65a/4, 65a/8, 54a/6

v.-dügün 62b/18

v.-düm 63b/25, 65a/5, 57a/18,

59a/17

v.-dün 63b/5

v.-e 64b/10

v.-elüm 56a/15

v.-em 54a/22

v.-emez 55a/12

v.-eyim 64a/24, 61b/26

v.-eyin 64b/4

v.-gil 56b/11, 56b/5, 59a/4

v.-içek 54b/5

v.-im 62a/10

v.-medi 62b/20

v.-üp 59a/15, 59a/5

v.-ür 63b/24, 53b/18, 58b/14	ya'kūt (Ar.) <i>is.</i> Pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, saydam bir korindon türü olan değerli taş
v.-ürsen 55b/17	y. 63a/15
[=47]	y. dan 64b/5
viribi- Göndermek	[=2]
v. 60a/2	yālān <i>is.</i> Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz
[=1]	y. 58a/11, 58a/13, 58a/7,
vur- Sürmek	60b/11, 60b/20
v.-alum 53b/12	y. cı 60a/6
[=1]	[=6]
Y	
yā (Ar.) <i>ünl.</i> "Ey, hey" anlamlarında bir seslenme sözü	yañ/yan <i>is.</i> Yön, taraf
y. 62b/26, 65a/2, 54a/3, 56a/11,	y. a 63b/8, 54a/26
58b/9	y. adur 54a/24
[=5]	y. ı 54b/17
ya (Far.) <i>bağ.</i> Yahut, veya, yoksa	y. inda 62a/11
y. 54b/22, 55b/8, 58a/2, 61a/20	[=5]
[=4]	yan <i>is.</i> Birlikte, beraberinde olma
yapraq <i>is.</i> Yaprak	y. indağı 64b/19
y. 57b/3, 57b/9	[=1]
[=2]	yañıl- Yanlış bilmek
yādñıla- Hatırlamak	y.-madı 56b/26
y.-dı 55b/1	[=1]
[=1]	yāñūz (Far.) <i>bağ.</i> Yahut, veya
yāñūz (Far.) <i>bağ.</i> Yahut, veya	y. 61a/20
y. 61a/20	[=1]
[=1]	yār (Far.) <i>is.</i> Sevgili, dost, yardımcı
yakın <i>is.</i> Uzak olmayan yer	y. 53b/4
y. 54a/17	[=1]
[=1]	yara <i>is.</i> Dert, üzüntü, acı
yakın (Ar.) <i>is.</i> Sağlam bilgi	y. 62a/20
y. 59b/17	[=1]
[=1]	yarasa <i>is.</i> Yarasa
	y. 57b/24

y. dur 57b/13	y.-a 60a/22
[=2]	y.-dı 56a/22
yarı <i>is.</i> Yardım	y.-dılar 57a/19
y. 56a/16, 57a/8, 57a/9, 57b/17,	[=3]
59a/26, 59b/2, 59b/8	yavlağ <i>sf.</i> Pek, çok, gayet
[=7]	y. 54b/15, 58a/16
yarıcı <i>is.</i> Yardım eden kimse	[=2]
y. 62a/6	yavrula- Hayvan doğurmak
y. n 55b/14	y.-maz 57b/12
[=2]	[=1]
yarıcı <i>bk.</i> Yarıcı	yavuz <i>sf.</i> Kötü, fena
yarın <i>is.</i> Bugünden sonra gelecek ilk	y. 62a/22
gün	[=1]
y. 57a/6, 57a/9, 59a/4, 61a/7	yaz- Söz ve düşünceyi özel işaret veya
[=4]	harflerle anlatmak
yarlığa- Affetmek, mağfiret etmek, suç	y.-ana 65a/28
bağışlamak.	y.-dı 64b/8
y.-dı 58a/15	y.-dum 54b/8
[=1]	y.-mişlar 63b/12, 54b/4
yaş <i>is.</i> Ömür	y.-u 63a/16
y. ını 63b/14	[=6]
[=1]	yazıl- Yazma işi yapılmak
yaşa- Hayatını sürdürmek	y.-miş 55b/6
y.-dı 58b/6, 58b/7, 58b/8	y.-mişdur 63b/10, 54b/2
[=3]	[=3]
yaşıl <i>is.</i> Yeşil	yer <i>is.</i> Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı
y. 59b/16	veya kaplayabileceği boşluk, mahal,
[=1]	mekân
yât <i>sf.</i> Yabancı	y. e 60a/8, 60b/2, 56b/17
y. 60b/10	y. in 54b/23
[=1]	y. inden 57a/11
yat- Bir yere veya bir şeyin üzerine	y. ine 54b/18
boylu boyunca uzanmak	[=6]

yeşil *is.* Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk

y. 60b/7

[=1]

yıl *is.* Sene

y. 56b/2, 57b/6

[=2]

yıldur- Üstün gelerek caydırmak, kaçırmak, usandırmak

y.-ur 58b/15

[=1]

yılduz *is.* Güneş ve ay dışında gökyüzünde görülen ışıklı gök cisimlerinden her biri

y. 60a/20

[=1]

yırt- Kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak

y.-dın 63b/15

y.-uban 54b/13

[=2]

yi- Yemek yeme, karın doyurma

y.-di 56b/16, 58a/14

y.-mege 54a/10

y.-mese 61a/6

y.-r 56b/3

y.-yip 62b/3, 65a/19

[=7]

yidi *sf.* Altıdan bir artık

y. 65a/11, 65a/15, 58a/25,

59b/24, 60a/4

[=5]

yigid *bk.* Yigit

yigit *is.* Genç, delikanlı, yiğit

y. 62b/1, 62b/11, 62b/25, 62b/7,

63a/17, 63a/2, 63a/21, 63b/17, 63b/23,

63b/26, 64a/16, 64a/20, 65a/10, 57a/23,

65a/13, 65a/17, 53b/0, 53b/13, 53b/15,

53b/21, 54a/1, 54a/11, 54a/17, 54a/18,

54a/19, 54a/21, 54a/23, 54a/7, 54b/1,

54b/25, 54b/7, 55a/5, 55b/1, 55b/13,

55b/15, 55b/21, 55b/23, 56a/11,

56a/19, 56a/23, 56a/5, 56a/7, 56b/1,

56b/13, 56b/20, 56b/25, 56b/5, 56b/7,

57a/11, 57a/15, 57a/22, 57a/5, 57a/7,

57b/11, 57b/13, 57b/19, 57b/5, 58a/11,

58a/25, 58a/3, 58b/1, 58b/11, 58b/15,

58b/17, 58b/19, 58b/23, 58b/3, 58b/7,

58b/9, 59a/11, 59a/25, 59a/5, 59b/21,

59b/23, 59b/7, 61a/21, 61a/9, 61b/13,

61b/18, 62a/13, 62a/25

y. e 57a/20

y. e 62b/22, 62b/5, 64a/14,

64a/24, 65a/5, 65a/8, 65a/9, 53b/17,

56a/16, 58a/5, 62a/12, 62a/6

y. i 63a/6, 55a/3, 56a/1

y. ler 61b/5, 61b/8

y. ün 63a/9, 59a/10

[=101]

yîñ- Savaş veya yarışmada üstünlük

sağlamak, üstün gelmek, yenmek

y.-di 63b/22

y.-em 55b/7

y.-emez 55a/11

y.-medi 61b/7

y.-mese 57a/3	y. 53b/5
y.-miş 62a/21	y. luk 53b/2
y.-se 61a/11	y. u 57b/8
[=7]	[=3]
yine <i>zf.</i> Tekrar, yeniden	yok <i>is.</i> Olmayan, bulunmayan şey
y. 63a/7, 63b/22, 64a/10, 64a/9,	y. 53b/23, 55a/13, 58b/14
57a/12, 57a/21, 57a/22, 57a/9, 58b/8,	y. dur 58a/22, 61b/4
59a/13	[=5]
[=10]	yol <i>is.</i> Karada, havada, suda bir yerden
yiñi <i>sf.</i> Kullanılmamış olan, eski	bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik
karşıtı, yeni	y. 54b/13, 60a/15
y. 64b/26	y. ça 54a/13
[=1]	y. da 62b/17, 54a/15, 54b/3
yiñil- Savaş veya yarışmada	y. ı 54b/14
karşısındakinden aşağı durumda	[=7]
kalmak, kaybetmek, mağlup olmak	yön <i>is.</i> Bir yere gitmek için izlenen yol,
y.-egeldün 62a/19	cihet, istikamet
y.-em 55b/8	y. i 54a/24
[=2]	y. üm 63b/3
yir <i>bk.</i> Yer	[=2]
yit- Yetişmek	yumurdla- Tavuk, kuş, balık vb.
y.-di 61a/23	yumurta yapmak
y.-dügün 62b/17	y.-maz 57b/12
[=2]	[=1]
yitmiş <i>sf.</i> altmış dokuzdan bir artık	yut- Ağızda bulunan bir şeyi yutağa
y. 58b/12	geçirmek
[=1]	y.-miş 56a/24
yoğsa <i>bağ.</i> "Aksi takdirde" anlamında	[=1]
kullanılan bir söz	yük <i>is.</i> Eşya
y. 53b/22	y. 64a/21, 55a/16, 55a/16
[=1]	y. i 64a/11, 64a/15
yoğsul <i>sf.</i> Geçinmekte çok sıkıntı	[=5]
çeken, fakir, fukara	yürü- Adım atarak ilerlemek, gitmek

y.-r 54b/18	[=1]
y.-rdi 60a/26	zamān (Ar.) <i>is.</i> Vakit, dönem, devir
[=2]	z. 62b/2, 62b/3, 64a/8, 65a/19,
yüz <i>is.</i> Başta, alın, göz, burun, ağız,	65a/21, 56b/2, 60a/16, 60b/13, 61b/1
yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm,	z. ıyla 53b/5
sima, çehre, surat	[=10]
y. 54a/13, 62a/25, 60a/5	zār (Far.) <i>is.</i> İnleyiş, ağlayış
y. i 53b/12	z. 56a/22
y. in 56b/22	[=1]
y. ine 62b/1, 56a/8	zebūn (Far.) <i>sf.</i> Alçak, aciz, zavallı,
y. ini 57a/25, 60b/10, 62a/4	güçsüz
y. leri 59b/4	z. 62b/10
y. ün 56a/14, 56a/11, 56a/12	[=1]
[=14]	zelīl (Ar.) <i>sf.</i> Düşkün, zavallı
yüz <i>sf.</i> Doksan dokuzdan bir artık	z. 60a/12
y. 56b/19, 56b/23, 58a/25,	[=1]
59b/24, 60a/4	zihī (Ar.) <i>ünl.</i> Aferin, bravo
[=5]	z. 60a/6
yüzük <i>bk.</i> Yüzük	[=1]
yüzük <i>is.</i> Parmağa geçirilen genellikle	zıkr (Ar.) <i>is.</i> Anma, anılma
metal halka	z. 54a/12
y. 63a/13, 63a/15, 64b/25,	[=1]
64b/26, 64b/3, 64b/5, 64b/6	zū (Ar.) <i>sf.</i> Sahip anlamında
y. dür 64b/25	kelimelerin başına gelerek birleşikler
y. e 64b/9	meydana getirir
y. i 63a/17, 64b/18, 64a/16,	zū-fünūn (Ar.) İlimler sahibi
64a/17, 64b/13, 64b/15, 64b/20, 64b/21	z. 61b/3
y. üm 64b/17	[=1]
y. ün 64a/20, 64a/23	zulim <i>bk.</i> Zulm
[=20]	zulm (Ar.) <i>is.</i> Haksızlık, eziyet
Z	z. 63a/12, 60b/13, 60b/24
za'if (Ar.) <i>sf.</i> Zayıf, güçsüz	[=3]
z. e 59a/26	

zurna (Far.) *is.* Keskin bir ses çıkaran
ve çoğu zaman davulla veya
dümbellekle birlikte çalınan nefesli
çalđı

z. 65a/16

[=1]

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

Ādem (Ar.) Dinî inanışlara göre dünya üzerindeki ilk insan, Ādem Baba a. 4a/7, 58a/1, 58b/10, 58b/11, 58b/6 [=5]	Hābīl (Ar.) Hz. Adem'in oğullarından birinin adı, Kabil'in kardeşi h. i 58b/20 [=1]
Allah (Ar.) Tanrı a. 57a/17, 57a/7, 60a/20, 62a/6 [=4]	Ḥālīk (Ar.) Yaratıcı, yoktan var eden, yaratıcı, Allah h. 58b/16 [=1]
‘Arab (Ar.) Arap halkı a. 59a/1 [=1]	Ḥavvā’ (Ar.) Dinî inanışlara göre dünya üzerindeki ilk kadın h. 56b/8 [=1]
Cabbār (Ar.) Kuvvet ve kudret sahibi, Allah c.-u 60a/14 [=1]	‘İmrān (Ar.) Dinler tarihinde Musa ve Harun peygamberlerinin babası olarak geçer i. 59a/2 [=1]
Çalap Allah ç. 57b/21, 57b/26, 59b/8, 60a/13 [=4]	‘İsā’ (Ar.) Dört büyük Peygamberden Hristiyanlığın kurucusu i. 57b/14, 60a/1 i. dan 59b/26, 60a/5 i. nun 59b/25 i. ya 60a/3 [=6]
Eyüp (Ar.) Kuran’da adı geçen ve “sabırlı insan” örneği olarak gösterilen peygamber e. dür 56b/1 [=1]	İsma‘il (Ar.) Kutsal kitaplarda adı geçen, İbrahim Peygamberin oğlu olan İbrani peygamberi i. 56b/9 [=1]
Fātiḥa (Ar.) Kur'an'ın ilk suresi f. 65a/28 [=1]	Ka‘be (Ar.) Mekke'de bulunan, Müslümanlarca kible olarak kabul
Fir‘avn (Ar.) Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı f. 60b/24 [=1]	

edilen ve hac ibadeti yapılırken tavaf

edilen kutsal yer

k. ye 58b/10

[=1]

Qābil (Ar.) Hz. Âdem'in oğlu

k. dür 58b/19

k. ün 60a/18

[=2]

Qādir (Ar.) Kudret sahibi, kudretli,

kuvvetli, güçlü, Allah

k. 60a/10

[=1]

Kird-i gār (Far.) Allah

k. 58a/8, 59b/6

[=2]

Qur'ān (Ar.) Hz. Muhammed'e inen

kutsal kitap

k. da 57b/17, 57b/21, 58a/20,

58a/4, 58b/16

[=5]

Mārūt (Ar.) Arkadaşı "Hārūt" ile meşru

olan bir melek olup büyü ile

uğraştıklarından dolayı kıyamete kadar

kalmak üzere Bâbil'de kuyu içerisinde

hapsedilmişlerdir.

m. 60a/19

[=1]

Mışır (Ar.) Ülke ismi

m. a 56b/21

[=1]

Muhammed (Ar.) Müslümanların

peygamberinin adı

m. e 56a/15

[=1]

Naşrānī (Ar.) Hristiyanlıkla alâkalı ve

ona mensub olan. Hristiyanlardan olan

n. dür 58a/19

n. lerün 58a/22

[=2]

Rab (Ar.) Allah

r. 60a/14

[=1]

Şārūt (Ar.) Bir melek adı

s. 60a/19

[=1]

Süheyl-i yemān (Ar.) "Sefîne-i Nûh" ile

"Recül-i Yesâr-i Cevza" arasına çekilen

hat üzerinde "Sefîne-i Nûh"dan sonra

gelen yıldız

s. 59b/11, 60a/15

[=2]

Tañrı Allah

t. 63b/16, 54a/12, 54a/4, 55b/4,

58a/10, 58a/15, 58b/17, 61a/25, 61a/3

t. m 59a/25

t. n 53b/21, 55b/9

[=12]

Tañyılduzı Çobanyıldızı

t. 62a/14

[=1]

Ya'qūb (Ar.) Yusuf peygamberin

babası

y. 56b/21

[=1]

Yehūd (Ar.) Yahudi, Hz. Yakub'un
oğlu Yahuda soyundan gelenler,
İsrailoğulları

y. 58a/19

[=1]

Yehūdu (Ar.) Yahudi

y. lar 58a/21

[=1]

Yūnus (Ar.) Uzun müddet bir balıđın
karnında kaldığı rivāyet edilen meşhur

peygamberlerden birinin adı

y. dur 56a/23

[=1]

Yūsuf (Ar.) Hz. Yakub'un ođlu olan
peygamber

y. 56b/14

y. ı 58a/14

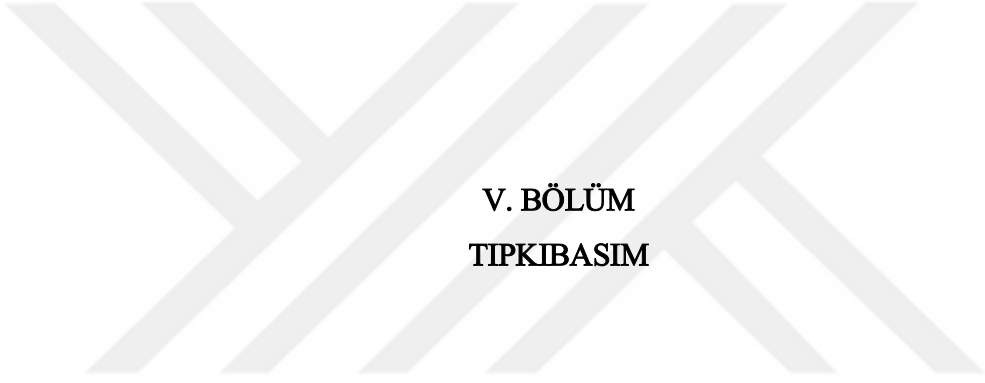
y. un 56b/13, 56b/22, 58a/12

[=5]

Zühre (Ar.) Çobanyıldızı

z. 59b/12, 60a/17

[=2]

V. BÖLÜM
TIPKIBASIM

کلیستان بیکیت
دویر لجنه واری بری برخطه
نونا قون هم بری واری
زمانه بندر یخسل ولدی
اوغلی ایدر بیکه وکلک بری
آج خوجه اوغجه قون قول اولد
بنلر ایدر ائده ایلک سن بری
چونکه بیکت بوندک الیکلر
یک ایدر برقاوش قوجه قول
سلمان ایدر بیکه عجب بون
سن ایصنک بنلر تازی قوجه
بیک ایدر تو کجی آل بیلر
نویلمر بون هم نابلدو بون

صکایک
بلدی بختلن خالی خجه
اوچی اچی بر بریله یاری
سفسکلرک بوندو عاخر فالدی
پادشاه صا تاق ورت سیری
بیوله دیورن سندر سرت قولد
وارین شاهه ولام دیویور
ایشه ایدی ائده واری کورد
لطف ایدر ابد بنلر قبول
کافونق ویر سنلر کندک
بنلر سندن تم ادا عیجه
یحسه اور سکا دوشه توی
عمر رسون هله شاهی سلطانک

بیکت

بیکت ایدر بیجا بیها سنا فوات
اش طون سکن سندر کوز یا فوات
سلطان ایدر کلری سندر وری
بیکت ایدر کلری سندر ایشا
اور ایدر سلطان دکلر یو لو
دستور اولدی بیکت دردی ایدر
بوز ایدی عویغه بیجا کوز
بله ناکه کوزی بر اتلو کلر
یا قون کلری بیکت وری سلام
بیکت ایدر ناکه ایشک وار دز قی
بیکت ایدر سندر بر قلم ایدر
بیکت ایدر کوز سن ایشک ای
دکلر ایدر وری سیدی اگاه
قاری طون کوز ایدر ایشک
کلری سندر کوز یا فوات
فرد لو ناکه دز دیو دی
سلطان بنلری کلر دی ایشک
بیکت ایدر کلر بون لاری لو
کلری ایدر دینلر هم دکلر ایدر
کلر ایدر حق اگاه لور ایدر
ایشک ایدر قی هیند لو کلر
علیک الوری بیکت سندر وری کلر
کلر دکلر سندر سندر ایشک
بوی بی سالیکن هم ورم
اول بکلر سندر ایشک بوی
دکلر سندر کلر دی بیکت

۵۴

(۱)

اول فرزندك ترا دخی اولمشدی
 کوری چندی بیکدی قتر قسبی
 کجری بیکت اندام ارام ایلی
 ایندی بخرده دی ز یادام باشی
 قاری ایذرو صبا و شوهری مالکوه
 عالمه کینه ای بیگمزه
 کوه انده اول ذوق پیشال بوق
 نیج سالد و سلفان کو عیالی
 قزاقینی اولن بلارن مالینه
 هم کیم ذر سسه اولن الا بیبی
 قترنج یلو شه سندرگ السون بیبی
 انچه سنا هادو کلمه منددر
 حکایات بودرز اول بشاکون
 فربق خاطر ندک قلمندری
 کله و یا ستم اشتی ای تاجی
 قاریا آله دیون سیلری
 گادان اتوا همیشک نسیم و راشی
 ترخری وردن لایت ایستن آله
 مستلا سب جا فای بی ویز سن
 الی شهنشده عا شخه ایکل جمن
 کانونر لوه هم بوی و اول بیلی
 هم کمن قعنه را تا سب ایلیسه
 کسسون بلسون سله جا واری
 بکون بسه کدر و بینده قسبی
 بو قه اولوشون قلمند و زر
 حق قلی کتر سبون سندرگ اشکون

بیگت ایذری بیبی ارا بیس
 اجرا و دو بیبی بکده
 بیبی وریچک کاشک باشی
 چمن بیگت او دی یلری ای
 ارد کلمسته کاردی بیس
 ورسیدم قلمایه اولوردم
 بزوقن کوردی بلسر
 تر عظم شهر دی بوق الو
 دلت بی شور او خورن بیجی
 سوزی بوجد بوز لودم بیس
 کیم بیله نیا کسومین اوله
 هلا تر قق بیرون کرا یس
 کلری بیگت بز فربق اولن

نیا زرش در اجنده کوریم
 بز سندرگ هر کیم قلمایه ایله
 اده فصل ایله انکه اشخ
 ایندی بکدم بزم بن بیبی
 حقا شکر او دی نسیم ایس
 اجسندم بیبی ناسیلوردم
 کیده کیم ایدی بوی تو شکر
 کی اولادن شهسما بیسی اولور
 بول بزمنا بوز اوله اجملی
 عجباه دی طکلاه دی اول وور
 یاقلم بو جین اصممن لور اوله
 انده صکر بو سونای صوری
 ایندی قونق لور سون اوله

اول فرزندك

فخری سیرای اجنه افروز
 فخری سیرای اجنه افروز
 اول وکل هم بر سوزی افغانی
 اول وکل هم بر سوزی افغانی
 پنجه دن فزنی بن کو نور
 پنجه دن فزنی بن کو نور
 کو یوسم بو نکا زه یوزنه
 کو یوسم بو نکا زه یوزنه
 دالو اولی سنلای فایه باو
 دالو اولی سنلای فایه باو
 روده گلار نکا کسنت یوزنه
 روده گلار نکا کسنت یوزنه
 یوزن ارنگل سنلای فزنی با
 یوزن ارنگل سنلای فزنی با
 حق یوزی قیوا انشا الله اوله کده
 حق یوزی قیوا انشا الله اوله کده
 نانک اجنه دور زین اینکا
 نانک اجنه دور زین اینکا
 طوم ایچنه دره لم ایچانم
 طوم ایچنه دره لم ایچانم
 سن ایچنه سنلای فزنی کونلای
 سن ایچنه سنلای فزنی کونلای
 کیم ایچنیمشدا فزنی کونلای
 کیم ایچنیمشدا فزنی کونلای
 کوزی سینک یوزن کونلای
 کوزی سینک یوزن کونلای

چون بیگنه اشوسری وکلای
 چون بیگنه اشوسری وکلای
 ایدر اوله کسنت یوزنی
 ایدر اوله کسنت یوزنی
 سینی اوله کسنت یوزنی
 سینی اوله کسنت یوزنی
 انشا الله کیم یوزنی ایچ
 انشا الله کیم یوزنی ایچ
 فای ایدر تلری کیچون جانم
 فای ایدر تلری کیچون جانم
 کسنت یوزنی وکلای
 کسنت یوزنی وکلای
 بیگنه ایدر حق فایه سنلای
 بیگنه ایدر حق فایه سنلای
 کلری بیگنه سنلای کونلای
 کلری بیگنه سنلای کونلای
 اجزی سنلای سنلای کونلای
 اجزی سنلای سنلای کونلای
 علملا تقییر لاجاد بیگنه
 علملا تقییر لاجاد بیگنه
 سلطان ایدر فایه کونلای
 سلطان ایدر فایه کونلای
 بیگنه ایدر راضیع بن یوزنه
 بیگنه ایدر راضیع بن یوزنه
 خا بر ایستی لوسنول ساعه فو
 خا بر ایستی لوسنول ساعه فو

قاروشلو

بيگت ايدرا اول ايبيدري گمان
 اون ايني بگت تانين بردي
 اول قز ايدري بيگت وركل خنر
 بيگت ايدري بردي ادم العوز
 اسمعل قز ايدري وركل خنر
 قز ايدري وركل خنر وركل خنر
 بيگت ايدري وركل خنر وركل خنر
 كلدي بل انا لينا ايستد يلو
 قز ايدري وركل خنر وركل خنر
 جمع الت بوزيل اول ديگر
 بعون اون قز ايدري وركل خنر
 صكه الت بوزيل اول ديگر
 كيجيا دكنا بيگت بردي جواب
 اون سكر بل صبر ايدري اول ايدرا
 ات تاي ما سنين قلمو بردي
 دوت سنن ايدري وركل خنر
 ايلنجسي بلو بل حوا انور
 اول بردي داغ صالغ دوي
 اول ايدري بهنان ايدري اكا
 قو قوما صالغ دوي
 قوت بردي ديلا يلو بهنان ايدري
 اون ايدري كلدي كلدي شهره
 بيگت ايدري وركل خنر ايدري
 كلدي بلو كيم وركل خنر
 موراينا ايدري وركل خنر
 صبح بگم ايدري قز وركل خنر

قز ايدري

قز ايدري وركل خنر
 اي درينا بويني بگم سدي
 اول قز ايدري بيگت وركل خنر
 بيگت ايدري اول الله بگن
 بوزن دغ هم بنا وركل خنر
 اول بيگت دردي برين ساونا
 قاري ايدري بجا قز وركل خنر
 بيگت ايدري اول قز وركل خنر
 جن بگم اول الله قز وركل خنر
 شاد او بوزن بوزن اول كيم
 ايدري اولدي كلدي بگم سدي
 دستر اولدي بگم ايدري
 اول قز ايدري كيم وركل خنر
 ناكم صوة ورسد بگم ايدري
 بوينغ سوز ادم صما سدي
 يارن قيلم بن سكا دلو بلا
 يار قلامي قز ايدري اكا
 خلق قوما بجا ايدري اول
 كلدي بجا اول قز وركل خنر
 اسم ايدري قز وركل خنر
 ايدري وركل خنر ايدري اكا
 بگم صوة رسد وركل خنر
 اي قلم اول بيگت ايدري
 اول قز ايدري بيگت ايدري
 اول قز ايدري بگم ايدري
 بگم ايدري اول سلا قز وركل خنر

58

اول رجبی ایلدی کی ادم دخل نامود جندار نامه در اول
 سیکت ایزر بال اری سیدرعیا کیم ائی قرانده اکی سستمان
 قوز ایزر سیکده ای اهل دیل ایشو اکی سنلوی دخی سیل
 اول نه قوندن نلاق سیدو کو ایجا فیدی بلو ریکو کاکار
 اول نه قوندن ریکو سیکه دیو کسری اسیله طویله کرد کو
 سیکت ایزر ایلر کیم سنلوه دی یلن یوسفله قوشکری رعیا ن
 اتلا رینه یلان سیکه یلر یوسفی قوت سیدی دیل یلر
 صکه کسری بر لغا دی انوی نیرا تو نه قلاکی لوقون اری
 انلور کیم کوجک سیکری کوزاده کیم در کیم ایلر اری ده
 بری نصر سیدری یهود کیم ائی قزانده اکی اول دود
 یهودولو اسیلر کینلرک دینه یقردری قضا سیکر
 قوز ایزر ایشو کنا شکه ایی نه قدر در ایت غلهم اولری
 سیکت ایزر سیدی بوز قوشق نام ایی اولری کده شکه ای همام

اول قوز ایزر قوشق انجدر قوشق
 همر بونوقه وارد او قوشق
 سیکت ایزر اول ان سا هلدن اول افا کله کیشا بویل در
 اول اکی بود ائی هم ایزر اکی بوزی حوز بلو هم تحسلی پای
 همر بونوقه وارد او قوشق دویل کوز بوی قاروی اقی
 قوز ایزر اول کوشق اری سیکت یهود لوقون قوز لاس ائی ایت
 سیکت ایزر اول سا رعیا ن کیم شی دردی ائی بلو بیان
 قوز ایزر حوز بوی قوشق حق قالی کله منده چو بوی
 یار قیلن قزانده اکی ائی در ایت سنلوه جود ائی
 سیکت ایزر حوز بوی کیم کوز کوز بوی غروب
 سیدی قوشق قزانده اکی جلد بری کوز کوز بوی غروب
 بری چکر کاسیری بال اری هوز هوز سیکل یواسا بری
 قوز ایزر حوز بوی قذیب کیم دخی ایلدی اگا کلب
 اول دخی

(5)

بُوئَمْدَ اِي كَزْدَوَطَهِنْدَن بَكَا
اَوَل تَرِ اِيْدَرِنَه فَوَم دَرَوَجَرِ
اَدَسِكَن جِيَوَان اَوَل اِي بِلَا
بِيكَن اِيْدَرِ بِي اِيْدَم بَن سَكَا
بَسَخ اَلَاك بَرِي سَقُو ش
بَرِي سِرَنَلَان بَرِي كَهِي بِيْمَان
بَرِي دَوَم بَرِي فَوَل اَرَد
بَرِي جِكُو كَا دَر بَرِي عَقُو دَر
بَرِي بَسَقُو ش بَرِي سِرَجِد دَر فَوَن
بَرِي فَوَل دَر بَرِي دَا بِي فِئَل
دَر بَرِي فَوَل اَلَا جَمُو فَوَر اِي بِيكَن
بِيكَن اِيْدَر سَمُو نِلَه اَوَل دَر كَز
اَسْتِيْمَدِي عِيْمَتِك بَجَلَه لَلَا
بَارِقَا لَه مَوَاب اِيْلَتِيْم سَكَا
كُوْم بَلَاك بُوئَرِي بَسَخ اَوَل اِي
شَبَلَه خُوْر اِيْلَا بِي بَلَاك بُوئَرِي
كِرْت جَكَب بَارِي فَوَسَلَه هُو بَكَا
بَرِي بِيْمُون بَرِي دَا بِي اَوَل خُو
بَرِي زَهْوَه دَر زَكُو كَه عِيَان
بَرِي سِي بُوئَرِي مَاهِرُو
بَرِي كَا شَل مَكُو بَرِي عَر تَلَا
بَرِي شَا هِي بَرِي سِي مَالَاك خُو
بَسَخ اَوَل اِي بَلَا بَارِي مَاه دِيَل
كِرْت سَبَسَدَن بَسَخ اَوَل اِي بَلَا
بِيْمَدِي بُوئَرِي كِتِي دِي اَوَل اِي بَلَا
عِيْمَدَن مَاه دِي دِيْلَه دَر بَلَا

عِي

عِي سِي دَخِي حَقْدَن دِيْلَه مَاه
فَا مَوِي عِي سِي كَا تُو دِي اِيْمَان
بُوئَرِي بَرِي عِيْمَدَن اَوَل اِي عَدُو
اَسَا سِرَنَلَان بُوئَرِي عَوَر اِي
جُو كَتَم اَوَل اِي جَد بِي قَلِي بِي شَا
اَبُو خَلِي كِرْت مَاه اِن اَوَل اِي
اِي دَا بِي مَقْنُون اِيْلَدِي جَلِي
بُوَل كِسِي عِي دِي كَهِي بِي بِيْمَان
زَهْوَه دَا بِي بُوئَرِي خُوئَر اِي خُوئَر
صَارَت مَاه اَوَل اِي زُو دِي عِيْد
اَرَم جَك بَر عَوَر اِي ضَلَا تَه
دُو سَكِنْدَن مَقْنُون اَوَل اِي بَلَا
طُو شَن دَا بِي بُوئَرِي اِي خُوئَر
حَق دَر بَرِي سِيْدِي شَلَه م اِي دَه
سِيْدِي بُوئَرِي اَوَل اِي سِيْمَان
اِيْتَلَه مَه زَهِي كَال بِي جَدُو
حَقْسَر بُوئَرِي خَلَق اِي خُو دَر اِي
مُو كَرْتَن دَر دَر اِي اَوَل قَاوَرِي شَا
اَلَكُرِي مَقْنُون دِيْلَه فَاوَرِي
مُو كَرْتَن دَر دَر اِي جَبَارِي
حَا رَسِيْلَق اَبُو دِي اَوَل اِي
هَم قَا بُو لَو قُوئَر اَوَل مَوْن
اَلَلَه اِي بَلَا زَا بَلَا بِيْمَان
هَم فِجَنَلِم اَرَا كُو كِي مَاه سَكَد
مُو كَرْتَن دَر دَر اِي بَرِي اِي شَا
اَرَا فَوَر بُوئَرِي اَوَل دَر اِي كُوئَر

بوچن درو دج ای شیکله مود
 کله ری بیرو عن سب سمع اولدو
 همر نوم بلورک اشندن بوایغ
 اولمور تولو قویس یارن عوبان
 دلدی بیکت ایلری چاریا
 کلسیدان کسریک با شچی
 بوکن اوچکن در قویس یارن بکا
 بسدیجی بوسنلا مورخ سنکا
 شیکه اولسن شیطان نام کس
 قز ایدر افریم بوقوله بن
 بیکت ایدر کجوز اولمور مود
 سیر ادرکن بیلی اولدلم
 کله ری قوژدی امدان ای
 ادسیدی هر پری بی ای عمو
 هر پری شیا کجی رس اولدو
 اشلسه دایم بیسه شویغ
 سقاوسن سیری بو ایسندن ستمی کن
 اوچکن اولدی سن دینی اریا
 حقا شکریم کوردی اشچی
 نده مود کسه سنکله دیدم سنکا
 کوجواب ایلر اولور سنکله ن بکا
 ایشو قلعا بوچین ایلاد ب ام
 یابا اوسن قانم یا خود سن
 انا سن طونا ایلر انا سن است
 جکین کورژدی ای اول علم
 سنکله بودر قز ایدی بل بی

قول اری خاقله اوله دوچی کون
 سیجان بوغوز لیدی صاعی
 ایلکان هو نجیب ری اشکار
 اولدیش کالو دجی عورت درز
 طونه نوژد اری کندر ری
 بوچی بلان کور کندر درز
 هم جکر که ظلم ادری اولدین
 بیفوش نوب کیدی ری شاینا
 قز عود ای بیخمال کسریک
 ستریم رشوت الجیب ری عین
 شاهین دجی کاخلین کور لیدی
 مهم ما لک خین سلطان لیدی
 فلدی انسک ادری بیخواله
 حق سوز ادر اجفر شری اولدو
 هم اریله سو کسری ای ای
 توبه نالی دی اسالدی بکار
 ایشو سن عورت لکه عورت درز
 یان نیش کسری ددی بوچی
 صنعت ادب سید اشدری اولدو
 اغریق ایلو ددی اول قلمین
 جور ادری اریله عورت تی
 خاق قانم انک ای شیدی
 باطله حق دیو ددی سیر کس
 قز لوق اولدین ایم دیر لیدی
 ظلم اچن همر سن قوچو ددی
 اصل کسری ایشو سوز اولدو

بوچن در

دینے فالو بارین کارسیم
 طویر کلدی بازی کنڈرزی
 یان کار تری یوق نندو یچی
 دون یچومنزه کلدی قاری اوله
 فصری قاری جفا کلدی قاری
 اری سی قریک اری یاندند
 بقدی بیگت قرین کوی قری
 حاجتند خدری کلده کجا
 خولو تا جوددر بانم انام
 عریلور بیگله کلک شهور
 ادر لری ستلا یله بکری قری
 انجه کدی انم سنی کجا
 بیگت ادر زخوه کلده کولور
 اری دای برنوبورده اسیم
 اقیگیدر هم کوم کوم بوزنی
 الله کم اول بیگده یاری
 فیغلو اول کوم ساسا ورس
 ایدی دستور دیم کوم اچور
 کوی چاری بیگده کولاق
 اسیلری خوش کلدر ای ملک لری
 اول فن ایدر عارف اولام
 سن دن اورد جانم اودانام
 سنه ملک و سنو کوی یی بود
 بوز کوز دن بکلا و سن سوزی
 عاشق اولدم و سن کلدم
 بوزی ساقی بوزی سا و روز

69

بیج زمان کیر ایلدی قری کلدی
 دندوز ادر زشها ای دو قون
 بیج یکنر بیج علم کلدر لری
 سن دن ارقوق کسه بکلدی
 کوا کلدر مهلت قل بکن
 کوی بلوسم اریه ایدم سسکا
 بیگت ادر ضلحت دردی اری
 اول قری کلدی انکه فتحه انده
 ادر دی ای عجیب نیندین
 حلیده کویین احواسی
 کولک زاده یسا قیدم قول
 کوی کوی اغلی الرشد اشکار
 حلیده ستلاه سنو مور بیج
 ستلا جابا یی حال کلدی
 سنو کوی عالم یقندر کون
 بانمیدر شیدر سوز کلدر لری
 هو ارا ان احسن یکنر سلطان
 ستلا ک قری ادا بن ایتودون
 بانم یسرم بطبع اولم اسکر
 اول قوی یوق اوله کلدی کوی
 ستلا ک کستر و سوزی دی دوه
 طوری سم بیگت قری کیدی
 کومک او غلبدر یلابن خالی
 جانی دبلان با کلا کلا اوله اول
 ناله یقندر کجا اوله حال
 اری نا کلجک جویان و بوزیم

دای نا

بخوبی بیگت فدی قیری قورنه
 قورمان بیب اجیب کولندون
 قزایدرا ویکدی ایت کما
 اول بیگت ایدر قوریلدی
 ایت بالله نه مودله کون
 بیگت ایدر بسم درار سول
 انا ای انا ای بن مندی
 انا همها سنا ویزدورت
 اول انا کوردیه یلکه ینگن
 مودر کم مسلا بودر انا
 حیدر اول قور اکلادی ای
 کجکدن بار و هیچ انا کورنه
 بیگت ایدر مصلحت درسا اول

سول

سول سامت فدیی ایدی اینه
 چون قدری شلدم قور ایدی
 اول قور مسلا دهم کله قوری
 دون بخوبی بینه کلای منایه
 ایدر اولدی بیگت عقل کلر
 ایدر ای واه اکلای جماده
 بقدری کوروی دوشکند بونه
 قانی یعقوب اولدی قور ایدی
 ایدی بیگت بوز کوروی ارا
 خوش اده بیلد قور سلا م
 عیله ایدی ایدر بی بیگت
 صحتی ترا ایلد شسا انا کی است
 انا که طون ایلد کوروی خورنه
 سلا کور و قور و غلله حکایت

۶۲

كبري كبري اريدي نورا لور سكا
 اينديري فلان قلعا به در سيم
 ايندي كس نبي فيرون كور
 فيروي سبي دعا قلدي سكا
 سن اينديك سبي اري سيم
 احدك اوردك سبي اري دده
 فير سجن قلعي كاسك با شين
 چون بلك نونك بوندا ابي
 سكا دك بويدي بلام بويت
 اولسا عنت اوتري قلدي
 الدون قل سكا سكا لور لور
 بكون ايندي سيم ورت سكا
 سلطان ايندي سيم ورت سكا

نور كور

نور كور سيم فير سكا ايندي اجار
 قلدي فيندي بونم اولك ايچين
 طوق كلدي سيم سعت دند ابي
 ديكر بونم ساخاه اولك بونم
 عاقلا اولدم امدان ايندي سيم
 چي سكا ايندي قلدي بويدي
 اكلدي سلطان فير بويدي
 سلطان ايندي قايي سكا اوليك
 بويدي كوري جلك شاه قايدي
 ايندي هاي بويدي بونم اولك
 فير ايندي سيم دكول
 سلطان ايندي قايي بويدي بونم
 فير ايندي سيم دكول
 سلطان ايندي قايي بويدي بونم
 فير ايندي سيم دكول

64

SONUÇ

Eser; ana kahraman olan yiğitin, sultanın kızıyla evlenebilmek için yaptıklarını konu edinmektedir. Bu eser anlatılanlar itibariyle didaktik mahiyette bir macera hikayesidir. Süleymaniye Kütüphanesi yazma eserler bölümünde bulunan eser, harekeli nesih hatla yazılmış, okunaklı bir el yazmasıdır.

Bu çalışmadan elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

1. Eserin müellifi olan İbrahim Bey 14. yüzyılda yaşamıştır. Hakkında yeterli bir bilgi yoktur. Sadece yazdığı birkaç eser, kaynaklarda geçmektedir.
2. Eserin müstensihisi Fahri Efendi hakkında bir bilgiye rastlanamamıştır.
3. Eser 14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerini yansıtan değerli eserlerden biridir.
4. Eserde kullanılan kelimelerden bazıları günümüzde hiç bilinmezken, bazılarının kullanımı -bazı ses değişimleri de olsa- devam etmektedir. Ayrıca Eski Türkçedeki bazı seslerin korunması yanında, bazılarının Batı Türkçesine ait özellikleri kazandığı görülmektedir.
5. Eserde kalınlık-incelik uyumuna genel anlamda uyulurken, düzlük-yuvarlaklık uyumu için aynı durum bulunmamaktadır. Çünkü bir kelime bir cümlede düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun olarak kullanılıyorken, başka bir cümlede bu uyuma uygun olarak kullanılmadığı görülmektedir. Ünsüzlerde ise sert sessizler açısından tam bir uyum yokken, yumuşak ünsüzler açısından uyumun olduğu görülmektedir.
6. Sözcük yapısı bakımından, farklı görevde birçok sözcük kullanıldığı fark edilmektedir. Bunun yanında, bu sözcüklere gelen yapım ve çekim eklerinin kullanımı da yaygındır.
7. Eserde farklı türde (isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç...) birçok sözcük kullanıldığı tespit edilmiştir.
8. İncelenen metinde imlâ farklılıklarına sıkça rastlanmaktadır. Kimi farklılıklar harf boyutundayken kimileri kelime boyutundadır. Ayrıca eksik yazılan harften kaynaklanan hatalar da bulunmaktadır. Bu kullanımlar metnin incelendiği bölümde belirtilmiştir.
9. Eser, dil ve üslup bakımından açık ve sadedir. Bu sebeple, halkın da anlayabileceği bir eserdir. Metinde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar kullanılmasına rağmen bu durum, eserin anlaşılmasını zorlaştıracak seviyede değildir.

Sonuç olarak; İbrahim Bey'in "Dāsītān-ı Yigit Hekāyet" adlı bu eserinin eviri yazıya aktarılması, incelenmesi ve sözlüğünün oluşturulması Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerine, söz varlığına ve kültürüne ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKAR, Ali, *Türk Dili Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2006.
- ATALAY, Besim, *Divanü Lügati't-Türk Tercümesi*, C. I-IV, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- AVŞAR, Ziya, “Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler”, *Turkish Studies*, C. 3/6, 2008.
- BANARLI, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Millî Eğitim Basımevi, C. I, İstanbul 1983.
- BANGUOĞLU Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- CELÂLUDDİN-İ HUMÂYÎ, *Funûn-i Belâgat ve Sana'ât-i Edebî*, Tehrân 1370.
- BURSALI MEHMED TAHİR EFENDİ, *Osmanlı Müellifleri*, C. 1, Hazırlayanlar: A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, Meral Yayınevi, İstanbul.
- BURSALI MEHMED TAHİR BEY, *Osmanlı Müellifleri*, C. 2, Hazırlayanlar: A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, Meral Yayınevi, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1972.
- BURSALI MEHMED TAHİR BEY, *Osmanlı Müellifleri*, C. 3, Hazırlayan: İsmail Özen, Meral Yayınevi, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1975.
- DEMİR, Nurettin; YILMAZ, Emine, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2003.
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2012.
- DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- EFENDİOĞLU, Süleyman, *Türkçe Ses Bilgisi Öğretiminde Ses Olaylarının Sınıflandırılması*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S 43, Erzurum 2010.
- EREN, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara 1999.
- ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 1997.
- GÜLENSOY, Tuncer, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, C. I-II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- GÜLSEVİN, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997.
- KARAAĞAÇ, Günay, *Türkçenin Ses Tarihi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2010.
- KARTAL, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatında Mesnevî*, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, C. 5, S 10, İstanbul 2007.

- KARTAL, Ahmet, *Doğu'nun Uzun Hikâyesi*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2014.
- KINALIZÂDE HASAN ÇELEBİ, *Tezkiretü'ş-şu'arâ*, Hazırlayan: Aysun Sungurhan Eyduran, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2009.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964.
- KORKMAZ, Feryal, *Osmanlı Nesrinden Bir Lekenâme Metni*, Türkiyat Mecmuası, İstanbul 2014.
- KÖKTEKİN, Kâzım, *Kırşehirli İsa'nın Dāstān-ı İbrahim'i ve Dili*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S 16, Erzurum 2001.
- KÜÇÜK, Serhat, *Hız. Ali-İfrit Cenknâmesi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2014.
- KÜÇÜK, Serhat, *Kitâb-ı Güzîde (Akâidü'l-İslâm)*, Kesit Yayınları, İstanbul 2014.
- MANSUROĞLU, Mecdut, “Anadolu’da Türk Yazı Dilinin Başlama ve Gelişmesi”, TDED, C. IV/3, İstanbul 1951.
- Mesnevîlerin Doğuşu ve Türk Edebiyatındaki Gelişmesi*, E-Kitap Projesi, 2008.
- SAMİ, Şemseddin, *Kāmūs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006.
- Sîmâdâd, *Ferheng-i İstilâhât-i Edebî*, Tehrân 1375.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, “Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri”, Türkiyat Mecmuası, İstanbul 2010.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, “Türk Destanları”, Türk Kültürü, C. 3, S 33, Ankara 1965.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- ÜNVER, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” Turkish Studies, C. 3/6, 2008.
- YAVUZ, Kemal; CANPOLAT, Mustafa; ŞANLI, İsmet, *XIV-XV. Yüzyıllar Türk Edebiyatı*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2011.

ÖZGEÇMİŞ

Nazmiye KORKMAZ 17.11.1988 tarihinde Karabük'te doğdu. 2005'te Karabük Demir Çelik Lisesini bitirdi. 2012'de Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2012 yılında Pedagojik Formasyon eğitimini tamamladı. 2012-2013 döneminde Karabük Merkez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunda Türkçe Öğretmeni olarak görev yaptı. 2012 yılında Karabük Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalında Yüksek Lisansa başladı.